

N:o 165.

Ank. till Riksd. kansli den 19 maj 1908 kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarrätten.

(2:a U. A.)

I en den 3 april 1908 aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 157, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet för samma dag, föreslagit Riksdagen att dels godkänna följande förslag till aflöningsstat för kammarrätten att tillämpas från och med år 1909.

	Kronor					
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arfvode	Orts-tillägg	Summa	
1 president.....	7,500	3,500	—	1,000	12,000	
1 kammarrättsråd	5,000	2,500	—	600	8,100	
7 d:o	35,000	17,500	—	4,200	56,700	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 revisionskommissarie....	4,200	2,000	—	600	6,800	
1 d:o	4,200	2,000	—	600	6,800	
1 sekreterare.....	3,600	1,800	—	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	400	5,800	
1 revisor (förste revisor)	2,600	1,600	800	300	5,300	
1 d:o	2,600	1,600	800	300	5,300	
1 revisor	2,600	1,600	—	300	4,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
20 d:o	52,000	32,000	—	6,000	90,000	
1 tjänsteman i 1:a lönegraden (notarie)	2,200	1,500	—	300	4,000	
4 d:o, (notarier, aktuarier och registrator)	8,800	6,000	—	1,200	16,000	
1 förste vaktmästare	900	450	—	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	—	150	1,200	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
3 d:o	2,100	1,050	—	450	3,600	
Anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar o. renskrifningskostnad	—	—	—	—	27,600	
Summa	—	—	—	—	261,000	

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuta fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Bih. till Riksd. Prot. 1908. 4 Saml. 1 Afd. 97 Häft. (N:o 165.)

dels godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner nämligen

att innehafvare af ordinarie befattning i kammarrätten skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest ämbetsverkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande ämbetsverk tillhörande göromål öfverflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning i kammarrätten icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning i nämnda ämbetsverk ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad angår chef eller ledamot, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, kammarrätten, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där kammarrätten, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, finner honom lämplig och behöflig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattnings innehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit ferier eller semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten

utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillsägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman eller betjänt varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af kammarrätten pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej kammarrätten finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i kammarrätten, densamma, mot åtnjutande, i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ferier eller semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omförmälda löneförhöjningar angår, att den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänstaldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutorial eller på grund af förordnande i följd af frågan om kammarrättens omorganisation;

att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstaldern, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att tjänstemännen äga årligen åtnjuta, presidenten och kammarrättsråden ferier, en hvar under en och en half månad samt öfriga

tjänstemän, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, semester, revisionskommisarierna samt tjänstemännen af andra lönegraden, enhvar under en och en half månad, samt revisorerna och tjänstemännen af första lönegraden enhvar under en månad;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppörd eller kontroll å uppörd, är pliktig att å tid af året, som af presidenten bestämmes, begagna sig af semester;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

dels förklara,

ej mindre att enhvar, som med eller efter 1909 års ingång tillträder befattning i kammarrätten, skall vara pliktig att underkasta sig nu omförmälda villkor och bestämmelser;

än äfven att de förutvarande innehafvare af befattningar i kammarrätten, hvilka icke före den 1 november 1908 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem;

dels ock höja det i riksstaten under sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till kammarrätten från 191,900 kronor till 261,000 kronor, eller således med 69,100 kronor.

I detta ärende har departementschefen till ofvanberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Vid anmälan den 13 sistlidna januari af frågor, tillhörande regleringen af riksstatens sjunde hufvudtitel för år 1909, meddelade jag min afsikt att inom kort inför Eders Kungl. Maj:t framlägga förslag till ny löneroglering för kammarrätten, hvars ordinarie stat, för närvarande slutande å 191,900 kronor, emellertid efter en förslagsvis beräknad

ökning af anslaget med 65,000 kronor tillsvidare upptogs till ett förhöjdt belopp af 256,900 kronor. En särskild anledning att låta med definitivt förslag till reglering tillsvidare anstå har varit det samband, hvori ämbetsverkets blifvande organisation och verksamhet ställts med frågan om inrättande af en särskild högsta instans för pröfningen af administrativa besvärsmål. Sedan sistnämnda fråga numera fortskridit därhän, att förslag i ämnet förelagts Riksdagen, har denna anledning bortfallit.

Hvad angår den förberedande handläggningen, som hittills kommit frågan om löneroglering för kammarrätten till del, företer den väsentligen samma drag som den af mig nyligen anmälda frågan om löneroglering för kammarkollegium, likasom ock de allmänna betingelserna för en sådan reglering varit för båda ämbetsverken likartade. Med anledning af nådiga cirkuläret den 25 oktober 1901 afgaf sålunda kammarrätten underdånigt utlåtande den 15 maj 1902 med förslag till ny stat för ämbetsverket. Detta utlåtande jämte därvid fogade yttranden från revisionsafdelningens personal öfverlämnades härefter till lönerogleringskommittén, hvilken den 18 juni 1904 afgaf betänkande och förslag angående reglering af löneförhållandena m. m. vid ämbetsverket (del III). Häröfver blef underdånigt utlåtande den 13 maj 1905 af ämbetsverket afgifvet.

Härjämte kan i detta sammanhang nämnas, att Riksdagens justitieombudsman i underdånig skrifvelse den 11 september 1907 gjort framställning om öfverflyttning från kammarrätten till de allmänna domstolarna af balansmål och vissa andra mål, äfvensom att ämbetsverket den 2 november sistnämnda år afgifvit underdånigt utlåtande i anledning af berörda framställning.

Kammarrättens gällande instruktion är af den 14 november 1879. Sedan genom lagen den 18 maj 1894 förordnats, att klagan ej må föras öfver kammarrättens beslut i fattigvårdsärenden, vidtogos genom nådiga kungörelsen den 7 december 1894 vissa däraf föranledda ändringar i verkets instruktion. Efter det enligt beslut vid 1901 års riksdag kammarrättens ordinarie arbetskrafter blifvit förstärkta med två kammarrättsråd och en notarie, hafva enligt nådiga kungörelsen den 15 november 1901 ytterligare ändringar i instruktionen ägt rum.

Numera består kammarrätten af president och åtta kammarrättsråd. Hos kammarrätten äro vidare anställda dels en advokatfiskal, dels å kansliet en sekreterare, fyra notarier samt en aktuarie och registrator, dels ock å revisionsafdelningen tre revisionskommisariier och aderton revisorer. Härtill komma extra tjänstemän (amanuenser) till ett antal af sjutton, af hvilka fyra äro anställda å kansliet, en hos

*Kammarrättens nura-
rande organi-
sation och
ämbetsbe-
fogenhet.*

aktuarien och registratorn, en å advokatfiskalskontoret samt elfva å revisionsafdelningen.

Å ordinarie stat äro tillika, för bestridande af vakthållningen inom ämbetsverket, upptagna en förste vaktmästare samt fyra vaktmästare.

Hvad angår området för kammarrättens nuvarande *ämbetsbefogenhet*, har, såsom löneregleringskommittén erinrat, ämbetsverket från att ursprungligen hafva ägt att behandla hufvudsakligen frågor rörande *redovisningen* för statens medel efter hand utvecklats till en *administrativ domstol* för afdömande äfven af andra än redovisningsmål, därmed emellertid alltjämt förenande egenskapen af ett förvaltande verk för själfva granskningen af statens och andra allmänna räkenskaper.

I § 1 af ämbetsverkets instruktion finnas, med fördelning å tjugu särskilda moment, uppräknade de mål och ärenden, hvilka kammarrätten för närvarande äger att till behandling upptaga och afgöra. Dessa mål och ärenden äro:

1) balansmål eller angifvelser emot kronans och allmänna verks uppbördsmän och redogörare för tillgrepp och förskingring af sådana dem, under eget ansvar inför kronan eller verket, anförtrödda medel eller persedlar, för hvilka redogörelse ingår till kammarrättens revisionsafdelning;

2) åtal mot publika ämbets- och tjänstemän för fel och försummelser i afseende å såväl uppbörden, förvaltningen och redovisningen af de i mom 1) omförmälda medel och persedlar som ock kontrollen och tillsynen därvid;

från de i mom. 1) och 2) nämnda mål dock undantagna åtal mot ämbets- och tjänstemän vid krigsmakten för förbrytelse, som i strafflagen för krigsmakten är med straff belagd, eller, efter ty i nämnda lag sägs, skall vid straffets bestämmande efter allmän lag anses såsom under försvårande omständigheter begången, så ock för brott i öfrigt, som föröfvats under fält- eller sjötåg utom riket och åtalas, medan tåget varar;

3) alla revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar, uppkomna vid eller föranledda af de till granskning inkomna räkenskaper för kronans eller andra allmänna medel eller persedlar, ehvad sådana anmärkningar angå uppbörden, förvaltningen, redovisningen eller kontrollen; dock att, därest anmärkningen eller åtal, som i mom. 2) sägs, skulle afse Eders Kungl. Maj:ts och Rikets hofrätter eller kollegier, statskontoret, armé- eller marinförvaltningen, kammarrättens åtgärd ej

må sträcka sig längre än att öfverlämna frågan till justitiekanslersämbetets handläggning:

4) anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning;

5) frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande aktorats- eller anmärkningsarfvide;

6) tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän;

7) besvär öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i frågor om beräkning och påföring ej mindre af sådana allmänna kronoutskylder, som på debitering ankomma, än ock af alla andra räntor, därifrån endast undantagna frågor om tiondesättning, förändring af grundskatter och andra kronans af skattläggning beroende inkomster;

8) besvär öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förordnanden, som angå utfordrande af kronans räntor och ingälder samt afse beskattningsförfattningarnas tillämpning och verkställighet, då icke fråga är om hvad utmätas skall eller om förment olaglighet vid själfva utmätningen;

9) besvär öfver pröfningsnämndernas beslut i taxeringsärenden, så ock öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i frågor om böter enligt bevillningsförordningen samt om debetsedelslösen;

10) besvär öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i frågor rörande rätt mantalsskrifningsort samt om böter enligt förordningen angående mantals- och skattskrifningarnas förrättande;

11) af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvade och genom besvär eller underställning inkomna mål angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel äfvensom de af andra förvaltningsmyndigheter, med undantag af de i mom 3) omförmälda ämbetsverk, pröfvade, till kammarrätten genom underställning eller besvär inkomna afskrifningsmål;

12) frågor om afskrifning i kammarrättens advokatfiskalskontors eller revisionsafdelnings aktoratsräkningar;

13) af vederbörande förvaltningsmyndigheter pröfvade, underställningsvis eller genom besvär inkomna, frågor angående öfverskott och brister uti arméns eller flottans persedelförråd eller s. k. reskontreeringsmål;

14) besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål;

15) besvär öfver utslag, meddelade af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och konsistorierna i riket gemensamt eller af dessa

senare ensamt i frågor om orätt förvaltning af eller bristande redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel;

16) af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvade fattigvårdsmål enligt särskildt gifna föreskrifter;

17) sådana från fångvårdsstyrelsen, enligt den för detta ämbetsverk gällande instruktion, till kammarrätten öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfdingämbete;

18) åtal mot civilstatens pensionsinrättnings redogörare och tjänstemän i balans- och uppbördsfrågor samt mot inrättningens direktion för fel och förseelser i afseende å balans- och räkenskapsfrågor;

19) de anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda; samt

20) åtal för fel och försummelse i tjänsten af kammarrättens tjänstemän och vaktbetjante.

Till närmare utredning angående omfattningen och beskaffenheten af kammarrättens ämbetsåligganden har löneregleringskommittén meddelat en sammanställning af summariska uppgifter från ämbetsverkets arbetsberättelser, afseende åren 1881, 1891, 1897 samt ett hvart af åren 1900, 1901, 1902 och 1903. Denna sammanställning har fullständigats med motsvarande uppgifter för åren 1904, 1905, 1906 och 1907; och anhåller jag, att en sammanställning af sistnämnda uppgifter måtte få såsom bilaga fogas vid dagens protokoll.

Sedan föredragande departementschefen härefter lämnat redogörelse för innehållet af omförmälda sammanställning, anförde han vidare:

Kommittén har i sitt betänkande ägnat synnerlig uppmärksamhet åt frågan, i hvad mån anordningar i afseende å kammarrättens ämbetsverksamhet kunna genomföras i hufvudsakligt syfte att genom minskning af arbetsuppgifterna på områden af jämförelsevis underordnad vikt bereda möjlighet för ett ökad utbyte på de för det allmänna mera betydelsefulla verksamhetsområdena. Till samma mål syfta ock de förslag till förenklingar af arbetssättet och formerna för ärendenas handläggning, som i flera afseenden framställts. Såsom kommittén erinrat, saknar väl en del af förslagen så till vida egentlig betydelse för frågan om ämbetsverkets organisation, att de icke förutsätta en förändring af ämbetsverkets arbetskrafter, likasom de äfven torde böra

komma under egentligt öfvervägande först i sammanhang med behandlingen af förslag till ny instruktion för ämbetsverket. Men då å andra sidan ett oförnekligt inre sammanhang, om än själfallet i mycket olika grad, förefinnes mellan ett flertal af de frågor, som bragts å bane under organisationsförslaget beredning — ett sammanhang, hvars betydelse för en del frågor stegrats därhän, att det sätt, hvarpå en af dem löses, ej kan undgå att öfva inverkan på afgörandet af en annan fråga — har jag ansett mig böra i min följande framställning upptaga till behandling jämväl nu afsedda frågor.

Hvad beträffar kammarrättens ämbetsverksamhet, har kommittén ansett det böra till en början ur förenklingssynpunkt utredas, om ock i hvad mån föreskrifterna om underställning af vederbörande myndigheters beslut i mål angående s. k. ordinarie *afskrifning* samt *afkortning* och *restitution* af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel kunna anses fortfarande af behofvet påkallade.

*Ändringar be-
träffande kam-
marrättens
ämbetsverk-
samhet:
Upphörande
af under-
ställning
af vissa mål.*

Förstnämnda mål afse, såsom kommittén erinrat, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om afskrifning ur kronans räkenskaper af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel på grund af bristande kännedom om den betalningsskyldiges vistelseort. Antalet af dessa mål är ganska afsevärdt och har för en följd af år öfverstigit 1,000 om året.

Enligt ämbetsverkets arbetsordning ankommer på amanuensen å advokatfiskalskontoret att granska och afgifva utlåtande i dessa mål, hvilka bestyr nästan uteslutande upptaga hans tjänstgöringstid. Föredragningen tillkommer sekreteraren och sker visserligen summariskt med återgifvande af handlingarnas innehåll allenast i afseenden, där granskningen gifvit anledning till erinran, men detta bestyr jämte den åtföljande expeditionen af ämbetsverkets beslut kräfver gifvetvis åtskillig tid. Också ingår det ifrågasatta upphörandet af dessa måls underställande såsom ett led i kommitténs argumentering för sekreterartjänstens indragning, ett förslag, till hvilket jag längre fram i mitt anförande återkommer.

Efter en redogörelse för författningarna i ämnet, till hvilken jag härmed tillåter mig hänvisa, erinrar kommittén, att föreskriften om underställningsskyldighet på förevarande område naturligen haft sin grund i omsorgen, att statsverkets inkomster och tillgångar ej måtte

utan trängande skäl lida minskning. Det syntes emellertid kommittén, som om skäl saknades befara, att genom borttagande af underställnings-skyldigheten statens intressen skulle lida någon skada. Af för åren 1901, 1902 och 1903 afgjorda respektive 978, 1,058 och 1,062 ordinarie afskrifningsmål hade ändring sålunda skett allenast med afseende å respektive 22, 21 och 15 sådana mål. Den på Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ankommande pröfning i dessa mål, huruvida skattskyldig blifvit vederbörligen eftersökt, syntes ock vara af den enkla beskaffenhet, att det tryggt torde kunna öfverlämnas åt dem att i sista hand verkställa denna pröfning, helst densamma föreginges af ett från den underordnade uppbördsmyndigheten inkommet, på bifogade handlingar grundadt förslag. Ärendet hade alltså redan förut af en myndighet behandlats och pröfvats, innan det inkomme till Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som sålunda underkastade detsamma pröfning i andra hand. Äfven i de fall, där, med nu gällande ordning, sistnämnda myndighets afskrifningsbeslut af kammarrätten prövades icke vara lagligen grundadt, inskränkte sig felet merendels därtill, att ett eller annat intyg, som enligt författningarna kräfdes för att afskrifning finge ske, saknades eller icke vore behörigen affattadt, hvadan resultatet af det hela blefve, icke att några medel därigenom ytterligare tillkomme det allmänna, utan allenast att intygen vederbörligen kompletterades. Slutligen borde ock uppmärksammas, att, om Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande skulle i något enstaka fall obehörigen medgifva den begärda afskrifningen, densamma icke innebure någon ovillkorlig eftergift af det allmännas rätt, enär det ifrågasvarande beloppet kunde, därest den betalningsskyldige anträffades, hos honom uttagas, hvilket, särskildt med afseende å böter, icke så sällan inträffat. Afskrifningen innebure nämligen endast, att ett debiteradt belopp *tills vidare* affördes ur vederbörande räkenskap.

Af sålunda anförda skäl har kommittén hemställt, att underställning till kammarrätten af beslut om ordinarie afskrifning ej vidare må äga rum.

Kammarrätten har lämnat förslaget utan erinran, men förordar i kontrollsyfte, att granskningen af dessa mål öfverflyttas till ämbetsverkets revisionsafdelning med rätt för vederbörande revisionstjänsteman att anföra *besvär* hos ämbetsverket öfver afskrifningsbeslut, som gifvit anledning till erinran. Ämbetsverket förklarar sig nämligen hysa tvekan, huruvida rättelse för närvarande författningesenligt kan påkallas i *anmärkningsväg*.

Då gagnet af underställning i mål af ifrågavarande slag ej torde kunna anses uppväga därmed förenad omgång, synes mig kommitténs hemställan böra vinna bifall. Dock torde en kontrollanordning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad kammarrätten förordat vara af nöden. Vid den revision af bestämmelserna om afskrifnings- och anmärkningsmåls behandling, som lär bli erforderlig i samband med fastställande af ny instruktion för ämbetsverket — en fråga, till hvilken jag får tillfälle att återkomma — synes emellertid anledning föreligga att ägna uppmärksamhet äfven åt frågan, under hvilka former revisionstjänsteman må i särskilda fall äga att påkalla rättelse i myndighets beslut, en fråga, hvilken på grund af de ej fullt bindande föreskrifterna i ämnet alltjämt är sväfvande.

Departements-
chefen.

Hvad härefter angår *afkortningsmålen*, har kommittén gjort enahanda hemställan som beträffande de ordinarie afskrifningsmålen, och har ämbetsverket gifvit förslaget äfven i denna del sin tillslutning under förbehåll af samma kontrollanordning, som ämbetsverket förordat i fråga om sistnämnda mål.

I afseende å dessa mål, däri beslutet innebär en verklig *eftergift* af kronans fordran, kan till en början nämnas, att ovisshet råder, huruvida underställningsskyldighet alltjämt äger rum. Kammarrättens gällande instruktion, likasom ock äldre instruktion, synes förutsätta tillvaron af en dylik skyldighet, hvaremot hufvudförfattningen i ämnet, uppbördsreglementet den 10 maj 1895, i likhet med nådiga kungörelsen den 5 juli 1884 ej innehåller föreskrift i sådant afseende. Vidare vill jag erinra därom, att den afkortning, som tidigare varit medgifven, då en för löpande år taxerad tjänstinkomst på grund af dödsfall eller af annan anledning under året upphört, icke längre kan förekomma, sedan skattskyldigheten numera uteslutande gäller nästföregående årets inkomst. Följaktligen lär afkortning framdeles komma att äga rum, utom vid uttrönt insolvens, endast där klagan öfver oriktig debitering hinner pröfvas, innan den debiterade utskylden erlagts.

Då, på sätt kommittén anført, äfven hvad afkortning angår gällande föreskrifter kunna anses erbjuda säkerhet för att beslut därom ej meddelas utan vederbörlig utredning och fullgoda skäl, synes mig underställningsproceduren — om och i den mån en sådan kan anses fortfarande påbjuden — jämväl här böra bortfalla under den förutsättning, som af ämbetsverket förordats.

Icke heller hvad angår *restitution* har kommittén ansett betänklighet möta att tillerkänna Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om återbäring af utskylder, böter eller andra allmänna medel giltighet utan underställning. Däremot framhåller kammarrätten, att restitutionen, jämte det densamma medför en klar och definitiv minskning af kronans tillgångar, tillika ej sällan grundas å en vansklig pröfning af svårösta förhållanden och ofta nog afser icke obetydliga belopp.

Under erinran tillika att kommittén, på sätt jag strax får tillfälle närmare beröra, föreslagit bibehållande af underställning i afseende å beslut om extra ordinarie afskrifning af fordran, hvilkens kapitalbelopp öfverstiger 1,000 kronor, uttalar kammarrätten, att det vore svårt att inse, af hvad skäl kontrollen öfver handläggningen af restitutionsmålen borde anordnas på mindre betryggande sätt än i fråga om nyss nämnda beslut, hvilka esomoftast anginge endast afförandet ur kronoräenskaperna af en redan värdelös fordran. Med afseende å hvad sålunda anförts förordar ämbetsverket, att Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut om restitution fortfarande måtte underställas ämbetsverkets pröfning i fall, där det belopp, hvars återbärande ifrågasatts, öfverstiger 1,000 kronor. I öfrigt borde äfven här samma kontrollanordning komma till stånd, som föreslagits i afseende å de ordinarie afskrifningsmålen samt målen om afkortning.

En anordning af underställningsförfarandet beträffande restitutionsmål i enlighet med hvad kammarrätten sålunda förordat synes mig hafva fog för sig, och anser jag densamma förty böra vinna tillämpning.

Såsom jag redan nämnt, tillkommer det enligt instruktionen kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga äfven de från andra förvaltningsmyndigheter än de nyss nämnda — med undantag af Eders Kungl. Maj:ts och rikets hofrätter och kollegier, statskontoret samt armé- och marinförvaltningarna; för hvilka myndigheter underställningsskyldighet icke är föreskrifven — till kammarrätten genom underställning eller besvär inkomna afskrifningsmål. De mål, som här afses, innefatta beslut om så kallad *extra ordinarie afskrifning* af persedlar, hvilka för kronan gått förlorade genom olyckshändelse eller eljest förkommit samt af förlust å penningfordran.

I nådiga förordningen den 11 december 1830 angående behandlingen af extra ordinarie afskrifningsfrågor och anmärkningsmål, som alltjämt är den grundläggande författningen på förevarande område, stadgas, att extra ordinarie afskrifning endast må beviljas i de fall, då

den förlust i penningar eller persedlar, hvarom fråga är, utredes vara tillkommen utan någons förvällande, eller då tillgång till förlustens ersättning brister hos den eller dem, som därtill äro lagligen förpliktade. Innan afskrifning får ske, skola därför i laga ordning undersökas alla omständigheter, som med frågan äga gemenskap.

Sedan utredning verkställt, äger vederbörande förvaltningsverk, då det är ett rikets kollegium, in pleno afgöra afskrifningsfrågan. Klagan öfver beslutet föres hos Eders Kungl. Maj:t i den ordning, som är föreskrifven för besvärs anförande i ekonomiska mål.

Med tillämpning af sålunda angifna grunder äga äfven andra förvaltningsverk än rikets kollegier, nämligen Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, stationschefer vid flottan samt andra ämbetsmän, som hafva särskilda förvaltningar sig uppdragna, att meddela utslag i afskrifningsfrågor. Dessa utslag skola dock underställas kammarrättens pröfning och godkännande samt för sådant ändamål, enligt nådiga kungörelsen den 14 november 1879 — utfärdad i sammanhang med utfärdandet af ämbetsverkets nu gällande instruktion — till kammarrätten insändas, tillika med handlingarna i målet, inom trettio dagar, räknade från den dag, då beslutet om afskrifningen fattats.

I afseende å de extra ordinarie afskrifningsmålen har kommittén till en början hemställt, att underställning icke vidare må äga rum af vederbörande myndigheters beslut om afskrifning ur deras räkenskaper af *materiel*, effekter eller annan till utestående penningfordran ej hänförlig egendom.

Denna hemställan har kammarrätten lämnat utan annan erinran, än att något behof af lagstiftning i ämnet, praktiskt sedt, ej vidare syntes ämbetsverket förefinnas. Så lärer ock vara förhållandet. På grund af tid efter annan meddelade nådiga föreskrifter har nämligen den ena förvaltningsmyndigheten efter den andra frikallats från skyldighet att underställa sina beslut angående afskrifning af förluster å *materiel* m. m. kammarrättens pröfning, och sedan genom nådig kungörelse den 12 februari 1904 denna lätnad tillförsäkrats äfven lotsverket, hvad angår dess *materiel*, torde frågan ej längre äga någon praktisk betydelse. Någon förvaltningsmyndighet, för hvilken påbudet om underställning fortfarande skulle gälla, lärer nämligen därefter icke återstå.

I fråga härefter om afskrifning af kronans utestående fordringar anhöll Riksdagen i skrifvelse den 13 maj 1897 om lagstiftning i syfte att bereda vidsträcktare möjlighet till sådan afskrifning, och blef med

anledning häraf nådig kungörelse i ämnet utfärdad den 3 maj 1901. Genom denna har, med ändring af 1830 års förordning, medgifvits, att afskrifning af kronans utestående fordringar må, utom i de fall, där sådan afskrifning redan medgifvits — sådant medgifvande hade genom nådigt bref den 20 maj 1898 under vissa förutsättningar lämnats i fråga om afskrifning ur telegrafstyrelsens räkenskaper af telefonafgifter, därvid tillika bestämts, att beslutet om afskrifning skulle äga giltighet utan underställning — äga rum jämväl, då gäldenär eller annan, som för fordran på grund af borgen eller eljest är ansvarig, blifvit tid efter annan och senast under tionde året, från det fordringen tillkom, i mantalsskrifningsorten af kronobetjänt eftersökt samt i Stockholm hos vederbörande roteman, men eljest hos pastorsämbetet och å landet jämväl hos kommunalnämnden efterfrågad, utan att han anträffats eller kännedom om hans vistelseort här i riket kunnat erhållas, äfvensom då fordran varit utestående i tio år utan att kunna, oaktadt upprepade gånger verkställda utmätningförsök, indrivvas. Den sålunda medgifna vidsträcktare rätten till afskrifning gäller dock ej fordran, hvilkens kapitalbelopp öfverstiger 300 kronor, samt får icke heller komma till användning, då vederbörande myndighet finner särskilda förhållanden gifva anledning antaga, att fordran kan komma att inflyta, och för den skull anser fordringsrätten böra bevaras.

Sedermera har genom nådig kungörelse den 18 december 1903, hvad angår s. k. skillnadsarrenden, rätt till afskrifning medgifvits oafsedt det belopp, hvartill statsverkets fordran hos den arrendator, som förverkat arrendet, kan uppgå.

Båda de nu nämnda kungörelserna förutsätta emellertid alltjämt underställning.

Kommittén har nu föreslagit, *dels* att underställning, i fall där sådan för närvarande är föreskrifven, icke vidare skall äga rum, då kapitalbeloppet af afskrifven fordran ej öfverstiger 1,000 kronor, *dels* att beslut om afskrifning af fordran, hvilkens kapitalbelopp öfverstiger 1,000 kronor, skall, af hvilken myndighet än beslutet meddelas, underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning och godkännande. Denna hemställan innefattar således ändring i hittills bestående ordning i två afseenden. Dels ifrågasättes nämligen underställningsplikt för de med kammarrätten jämställda, hittills undantagna ämbetsverken i fall, där afskrifningsbeslutet gäller högre fordran än 1,000 kronor, dels skulle under samma förutsättning underställning ske till Eders Kungl. Maj:t, äfven där hittills kammarrätten varit forum.

Kommitténs hemställan, att beslut om afskrifning af fordran, hvilken kapitalbelopp icke öfverstiger 1,000 kronor, icke vidare skall underställas, har af kammarrätten lämnats utan erinran under förutsättning att äfven i detta fall enahanda kontroll kommer till stånd från kammarrättsrevisionens sida, som i fråga om de ordinarie afskrifningsmålen förordats, och synes äfven mig böra under samma förutsättning godkännas.

Äfvenledes anser jag, lika med kommittén och ämbetsverket, att den hittills rådande åtskillnaden mellan olika slag af förvaltningsmyndigheter i afseende, hvarom här är fråga, bör bortfalla. Däremot synes mig något antagligt skäl icke vara förebragt för en öfverflyttning af pröfningsrätten från kammarrätten till Eders Kungl. Maj:t i de fall, där underställning alltjämt skulle komma att ske. Mig synas fasthellre goda skäl tala för att sådan pröfning förbehålles kammarrätten. Dels är nämligen denna myndighet med afseende å arten af sin verksamhet speciellt förtrogen med räkenskapsfrågor af hithörande natur, och dels äro vidare, såsom kammarrätten erinrat, *besvär* i dessa mål af kommittén afsedda att äfven från de sidoställda ämbetsverken fullföljas till kammarrätten i fall nämligen, där fordrans kapitalbelopp icke öfverstiger 1,000 kronor. Äfven den af kammarrätten likaledes framhållna omständigheten, att enligt gällande bestämmelser talan mot kollegiers och jämställda verks beslut i de närbesläktade anmärkningsmålen fullföljes till kammarrätten, synes mig tala för bibehållande af kammarrättens pröfningsrätt i nu afsedda fall.

Beträffande de s. k. *reskontreringsmålen*, hvilka mål afse att fastställa grunderna för kvittning af öfverskott å vissa arméns eller flottans förråd tillhörande persedlar mot yppad brist i andra persedelslag, gäller, hvad flottan angår, alltjämt att vederbörande stationsbefälhafvares beslut om verkställande af sådan kvittning skall underställas kammarrättens pröfning. Däremot saknas dylik föreskrift i arméförvaltningens nya instruktion, som ej ens särskildt omnämner reskontreringsmålen.

Kommittén har med tillslutning af kammarrätten hemställt, att jämväl i dessa mål underställning ej vidare må äga rum. Under förutsättning att den af kammarrätten äfven här förordade kontrollen kommer till stånd, lärer ej heller någon betänklighet möta att låta underställningskyldigheten äfven i dessa mål bortfalla.

Äfven i fråga om *besvär* i extra ordinarie afskrifningsmål samt formerna för handläggningen af revisionsafdelningens eller advokat-

fiskalens *anmärkingar* i vissa fall föreligga från kommittén förslag till ändrade anordningar, som jag här vill med några ord beröra.

*Besvär i extra
ordinarie af-
skrifningsmål
m. m.*

Såsom jag redan nämnt, skola enligt 1830 års förordning besvär öfver beslut angående extra ordinarie afskrifning fullföljas, där beslutet meddelats af ämbetsverk, sidoställdt med kammarrätten, hos Eders Kungl. Maj:t, men eljest hos kammarrätten. Kommittén har erinrat, att för en dylik åtskillnad i afseende å fullföljd af talan emot olika myndigheters beslut i dessa mål skäl synes så mycket mindre förefinnas, som enligt samma förordning och kammarrättens instruktion sistnämnda ämbetsverk äger till behandling och afgörande upptaga besvär öfver beslut i anmärkningsmål, af hvilken myndighet än beslutet meddelas. Likformighet i lagstiftningen på detta område har kommittén ansett böra åvägabringas på enahanda sätt, som föreslagits beträffande skyldigheten att underställa beslut i samma mål, nämligen sålunda, att besvär skulle anföras hos Eders Kungl. Maj:t, då fråga är om högre belopp än 1,000 kronor, men eljest hos kammarrätten.

I anslutning till den ståndpunkt, kammarrätten ansett sig böra intaga i frågan om ordnandet af underställningsförfarandet vid beslut om extra ordinarie afskrifning af penningfordran, har ämbetsverket förklarat hänsyn till vikten af att enhet i rättstillämpningen upprätthålles påkalla föreskrift, att besvär i nu förevarande mål, oafsedt den afskrifna fordringens belopp, i hvarje fall skola fullföljas till kammarrätten. Denna mening anser jag mig böra biträda.

Den af 1830 års förordning fastslagna åtskillnaden mellan ämbetsverken med samma ställning inom förvaltningen som kammarrätten och öfriga myndigheter finnes genomförd jämväl i anmärkningsförfarandet hos kammarrätten. I fråga om anmärkingar, riktade mot verk, tillhörande den förra gruppen, äger kammarrätten nämligen icke sträcka sin åtgärd längre än att förordna om frågans öfverlämnande till justitiekanslersämbetets handläggning. Kommittén har hemställt, att undantagsstadgandet i fråga måtte undanrödjas, och torde denna af kammarrätten biträdda hemställen böra vinna afseende. Jag vill emellertid här betona, att ändring hvarken af kommittén eller ämbetsverket afsetts och ej heller af mig afses för det fall, att fråga yppats om anställande af åtal för uraktlåten kontroll m. m. — s. k. fiskalisk aktion — mot ledamot i jämbördigt ämbetsverk.

*Öfverflyttning
till de all-
männa dom-
stolarna af
vissa mål.*

Kommittén har jämväl ansett sig böra taga under öfvervägande, huruvida icke vissa kammarrätten tillhörande mål lämpligen kunde och borde öfverflyttas till de allmänna domstolarna.

Härvid har kommittén fäst sin uppmärksamhet bland annat på *Balansmål.* *balansmålen*, hvilkas afgörande för närvarande ankommer på kammarrätten såsom första instans, medan däremot den förberedande handläggningen i allmänhet är uppdragen åt den myndighet, under hvilken vederbörande uppbördsman eller redogörare lyder.

Genom den af mig förut omnämnda nådiga kungörelsen den 14 november 1879 har nämligen — med upphäfvande af hvad dittills var stadgadt därom, att i de till kammarrättens handläggning hörande balansmål den förvaltande myndighet, hvilken hade att i första hand utreda målet, borde fastställa balansbeloppet medelst utslag, som skulle underställas kammarrättens pröfning — blifvit förordnad, att i sådana mål skall iakttagas det förfarande, att vederbörande förvaltningsmyndighet, efter utredning af balansen, allenast afgifver sitt utlåtande öfver densammas belopp och därefter till kammarrätten insänder nämnda utlåtande jämte öfriga handlingar i målet.

För flottan blef sedermera i 1899 års reglemente en återgång till det äldre förfarandet i afseende å balansmåls förberedande behandling föreskrifven, sålunda, att vederbörande stationsbefälhafvare eller varfschef skulle äga att fastställa balansbeloppet genom utfärdad resolution, hvilken, försedd med besvärshänvisning, borde jämte delgifningsbevis äfvensom öfriga till målet hörande handlingar öfverlämnas till kammarrätten för den vidare handläggning, som denna myndighet tillkomme. Enahanda föreskrift finnes meddelad i den under nästlidet år utfärdade första delen af det afsedda nya reglementet för marinen.

Kommittén erinrar beträffande ifrågavarande mål till en början *Kommittén.* därom, att enligt gällande instruktion från kammarrättens pröfning äro undantagna vissa mål angående förbrytelser af ämbets- och tjänstemän vid krigsmakten, som hafva uppbörd om händer, så ock mål om brist å medel eller persedlar, för hvilka redogörelse icke ingår till kammarrättens revisionsafdelning. Härtill kommer, att uppbörden i fråga skall hafva varit redogöraren anförtrodd under eget ansvar inför kronan eller det verk, hvarunder han lyder. Redan den omständigheten, anför kommittén, att sålunda åtskilliga grupper af balans- och därmed sammanställda mål handläggas af allmän domstol — eller, i fråga om vid krigsmakten anställda personer, af krigsdomstol — utan att däraf veterligen försports någon olägenhet, innebure ett visst stöd för den uppfattningen, att äfven pröfningen af öfriga dylika mål skulle kunna

från kammarrätten öfverflyttas å de allmänna domstolarna. Genom en sådan öfverflyttning skulle vinnas likformighet i afseende å det processuella förfarandet emellan dessa mål och andra rättegångsmål, hvarförutom utredningen i flera afseenden skulle däraf underlättas. Den större möjligheten såväl för den tilltalade att muntligen få svara inför domstolen som ock för anställande därstädes af förhör med vittnen och andra skulle särskildt i detta hänseende blifva af betydelse. Vidare skulle en förändring, hvarigenom kammarrättens befattning med mål af ifrågavarande slag upphörde, afhjälpa den olägenheten af de nuvarande bestämmelserna, att kronans och allmänna verks uppborädsmän och redogörare, hvilka omhänderhade äfven andra medel och persedlar än sådana, för hvilka redogörelse inginge till kammarrättens revisionsafdelning, kunde för förbrytelser i afseende å dessa olika slag af medel eller persedlar komma att höra under skilda domstolar.

Slutligen vore att märka, att bestämmelsen därom, att balansmål, för att kunna af kammarrätten upptagas, skulle afse medel eller persedlar, som varit uppborädsman eller redogörare anförtrodda under eget ansvar inför kronan eller vederbörande verk, i flera fall föranledt osäkerhet om den rätta tillämpningen. Hos domstolar och myndigheter hade nämligen understundom yppats tvekan, huruvida, vid balans hos uppborädsman eller redogörare, denne kunde anses hafva varit för de tillgripna och förskingrade medlen direkt ansvarig inför kronan och vederbörande verk eller ej, och om således målet borde tillhöra kammarrättens handläggning eller icke.

Ehuru således de skäl, som talade för upphörande af kammarrättens befattning med balansmålen, syntes kommittén ganska tungt vägande, har kommittén emellertid ansett tillräcklig anledning för kommittén icke föreligga att afgifva förslag i ämnet.

Justitieombudsmannen.

Förslag om balansmålen öfverflyttande till de allmänna domstolarna har däremot väckts i justitieombudsmannens förut af mig omförmälda framställning, hvilken jämväl innefattar enahanda hemställan i afseende å åtal för underlåten kontroll öfver inför kammarrätten ansvariga redogörare.

I denna framställning lämnar justitieombudsmannen till en början en redogörelse för innehållet af två tid efter annan till justitieombudsmansämbetet ingifna klagoskrifter, däri en för tillgrepp af statsmedel

m. m. inför kammarrätten tilltalad, sedermera dömd redogörare påkallat ämbetets uppmärksamhet å den långa tid, hvarunder han hållits häktad i afbidan på utredningen och afgörandet af det balansmål, hvartill hans brottsliga förfarande gifvit anledning. Af den utredning, som i anledning af förenämnda klagoskrifter verkstälts, hade justitieombudsmannen väl ansett framgå, att det anmärkta dröjsmålet icke hade sin grund i någon försummelse hos enskilda ämbets- eller tjänstemän vare sig i kammarrätten eller det ämbetsverk, på hvilket utredningen ankommit, men han hade å andra sidan ej kunnat undgå att finna den tid af omkring tretton månader, som förflutit från vederbörandes häktande till utslagets meddelande anmärkningsvärdt lång, hvarjämte det öfverklagade förhållandet jämväl i öfrigt syntes honom ägnadt att tilldraga sig synnerlig uppmärksamhet.

De skäl, justitieombudsmannen anfört för sin ifrågavarande framställning, äro hufvudsakligen följande.

Om det än icke kunde förnekas, att kammarrätten ägde särskild sakkunskap vid pröfningen af balans- och fiskaliska aktionsmål, syntes å andra sidan visst, att någon fara för rättssäkerheten icke skulle uppstå därigenom, att ifrågavarande mål öfverflyttades till de allmänna domstolarna. Fasthellre vore en dylik anordning ägnad att medföra afsevärda fördelar.

En sådan fördel vore den ökade snabbheten i förfarandet. I sådant afseende hade den verkställda undersökningen gifvit vid handen, att de balansmål, däri allmän domstol rannsakat eller eljest verkställt utredning, blifvit slutligen afgjorda på afsevärdt kortare tid än sådana mål, hvilkas utredande varit anförtrodt åt annan myndighet. Också låge det i sakens natur, att ett system, hvilket regelmässigt förutsatte, att den dömande myndigheten icke alls hade hand om utredningen, måste vålla tidsutdräkt.

En annan fördel vore den besparing i arbetstid, som genom reformen ställdes i utsikt för vederbörande ämbets- och tjänstemän. Därigenom skulle nämligen göras obehöfligt åtskilligt mångskrifveri, som hade sin grund i det rådande systemet.

Ytterligare skulle reformen göra obehöflig den vanskliga gränsättningen mellan sådana balansmål, som skulle upptagas af kammarrätten och sådana, som tillhörde allmän domstol, en gräns, som för närvarande icke vore uppdragen fullt tydlig.

Den betydelsefullaste anmärkningen mot de nuvarande forums-

bestämmelserna vore emellertid, att desamma visat sig hafva till följd en föråldrad och från alla sakkunniga håll utdömd rättsprocedur. Uppenbarligen kunde nämligen ett förfarande, enligt hvilket i första instansen all muntlighet vore utesluten, icke under något förhållande anses tillfredsställande, och för den allmänna rättskänslan särskildt stötande verkade förfarandet, när därigenom icke blott åsidosattes den för de allmänna domstolarna gällande regeln om tid, inom hvilken häktad borde inställas till rannsaking, utan äfven möjliggjordes, att en person i afvaktan på sin dom hölles häktad synnerligen lång tid utan rätt att någonsin få muntligen försvara sig inför sina domare.

Justitieombudsmannen uttalar slutligen den förhoppning, att, om en blifvande utredning skulle ådagalägga olämpligheten af en öfverflyttning, föreskrifter i hvarje fall måtte meddelas om förändradt rättsförfarande hos kammarrätten, i syfte att verkningarna af ämbetsverkets domsrätt blefve mindre ogynnsamma än hittills.

Kammarrätten.

Kammarrätten framhåller i denna fråga till en början, hurusom det af justitieombudsmannen anmärkta förhållandet, att de af ifrågavarande mål, i hvilka allmän domstol rannsakat eller eljest verkställd utredning i regel vunnit slutligt afgörande på afsevärdt kortare tid än sådana mål, däri utredningen varit anförtrodd förvaltningsmyndighet, syntes hafva berott mera af de senare målen jämförelsevis vidlyftiga och invecklade beskaffenhet än däraf, att deras utredning försiggått utan anlitan af allmän domstols biträde.

I själfva saken anför ämbetsverket, att en öfverflyttning af balansmålen kunde tänkas genomförd *antingen* så, att, med bibehållande af gällande anordningar beträffande utredningen och åtalsrätten, hvilken tillkommer kammarrättens advokatfiskal, domsrätten öfverflyttades till allmän domstol *eller* ock så, att ej allenast domsrätten, utan äfven utredningen i dessa mål komme att åligga allmän domstol med biträde af vederbörande allmän åklagare, hvilken i sådant fall äfven skulle hafva att utföra åtalet.

Med förmålan att det senare alternativet syntes vara det af justitieombudsmannen närmast afsedda, erinrar kammarrätten, att i handläggningen och afdömandet af balansmålen inginge ej allenast konstaterande af den tilltalade redogörarens brottslighet och arten däraf jämte straffmätningen, utan äfven utredning angående balansens belopp, i hvilken mån densamma borde anses belasta olika af redogöraren förvaltade kassor eller persedelförråd samt tiden, då densamma uppkommit.

För åstadkommande af denna utredning, nödvändig för bedömandet af ersättningspåståendena, erfordrades emellertid att äga tillgång till de räkenskaper, i hvilka medlen eller persedlarna i fråga redovisades samt att göra dessa räkenskaper till föremål för granskning. Utom det att dessa räkenskaper, hvilka i regel förvarades i kammarrätten eller hos vederbörande redogörelseverk, följaktligen vore lättare tillgängliga för dem, som för närvarande hade att ombesörja utredningen, syntes det ock, som om utredningen skulle icke blott säkrare och lättare utan äfven snabbare åvägbringas af tjänstemän, hvilka tillhörde samma verk och följaktligen finge antagas på förhand äga kännedom om dess räkenskapsförhållanden, än af personer, som vore för verket främmande. Uppenbart syntes äfven vara, att kammarrättens advokatfiskal såsom ensam åklagare i nu ifrågavarande mål borde genom denna sin verksamhet förvärfva en sådan speciell kännedom om dessa måls beskaffenhet, att han måste förutsättas kunna med mindre tidsutdräkt utföra åklagarevärfvet än en kronofogde, länsman eller stadsfiskal, som endast undantagsvis finge handlägga mål af ifrågavarande art. Under alla förhållanden borde också åtalsrätten och åtalets utförande tillhöra kammarrättens advokatfiskal.

I afseende å själfva hufvudfrågan, eller huruvida domsrätten borde öfverflyttas från kammarrätten till de allmänna domstolarna, hvilken fråga är gemensam för båda alternativen, erinrar kammarrätten, att för bedömande af denna fråga afsevärd betydelse borde tillmätas utsikten till ökad snabbhet i rättsskipningen. Enligt kammarrättens åsikt föreläge emellertid icke grundad anledning till antagande, att detta syfte skulle vinnas. Fasthellre syntes antagligt, att den ökning af antalet instanser, som blefve en följd af öfverflyttningen, skulle verka fördröjande på det slutliga afgörandet.

Den såväl af kommittén som justitieombudsmannen anmärkta bristen på likformighet i hithörande måls behandling vore, anför kammarrätten vidare, en beaktansvärd olägenhet, men för att råda bot härför vore uppenbarligen af nöden ändrade anordningar jämväl beträffande målens utredande och utförandet af åtal, hvilket kammarrätten ur andra synpunkter funnit olämpligt. Särskildt i sådana balansmål, där redogöraren rymt, mötte för öfrigt bestämdt hinder för genomförande af likformighet i den omständigheten att den särskilda form för sådana måls anhängiggörande och behandling i öfrigt, som i ämbetsverkets instruktion vore föreskrifven — offentlig stämning jämte tredskodom — måste bibehållas, för att balansens belopp och det all-

männas fordran hos redogöraren måtte kunna fastställas utan hinder däraf att han ej kunnat med stämning anträffas.

Hvad vidare angår den af justitieombudsmannen anmärkta saknaden af muntlighet i processen erinrar kammarrätten om den befogenhet, som enligt kammarrättens instruktion tillkommer ämbetsverket att anordna muntligt förhör med *part* eller *vittne* inför kammarrätten eller vid underdomstol i orten. För vinnande af en snabbare handläggning af balansmål, däri den tilltalade hålles häktad, ifrågasättes ock, att en viss kortare tid, räknad från den dag häktningen ägt rum, bestämmes, inom hvilken den förberedande behandlingen af målet — utredningen och det därå grundade utlåtandet — i regel skall vara afslutad, äfvensom att den häktade skall äga att påkalla muntligt förhör inför kammarrätten eller, efter kammarrättens bestämmande, allmän underdomstol. Härjämte hemställer ämbetsverket i enahanda syfte om föreskrift angående skyldighet för den myndighet, å hvilken utredningen ankommer, att, om nyss nämnda tid öfverskrides, därom göra anmälan för den åtgärd, kammarrätten kunde finna med anledning däraf påkallad.

Vidkommande slutligen balansmål, däri den tilltalade icke hålles häktad, erinrar ämbetsverket, att dessa mål i allmänhet rörde uppbördsbrist, som yppats, först sedan den brottslige redogöraren affidit eller afvikit. Möjlighet till muntligt förfarande vore följaktligen här i flertalet fall utesluten, och redan af denna anledning syntes öfverflyttning till de allmänna domstolarna icke påkallad.

Skriftlig procedur vore likaledes, enligt hvad erfarenheten gifve vid handen, den mest lämpliga formen för handläggningen af de fiskalska aktionsmålen, hvadan ej heller beträffande dessa mål en öfverflyttning syntes böra komma till stånd. För sistnämnda mål förtjänade därjämte beaktas, att hvad i allmän lag vore stadgad om befogenhet för hofrätt att i mål eller ärende, hvarmed hofrätten utan föregående stämning såsom första domstol toge befattning, förordna om parts hörande jämväl vore å nu ifrågavarande mål tillämpligt.

Två af kammarrättens ledamöter hafva i särskildt afgifvet gemensamt yttrande bland annat förordat meddelandet af *ovillkorlig* föreskrift om inställandet af häktad i balansmål inför ämbetsverket.

Härjämte har ämbetsverkets chef i särskildt motiveradt yttrande förklarat sig anse den af majoriteten förordade anordningen innebära tillräcklig trygghet för att i förekommande fall hvarken domstolen skulle komma att sakna erforderligt underlag för det riktiga bedömandet af

omständigheterna i målet eller den tilltalade uteslutas från den förmån, han kunde anse tillfälle till muntligt svaromål inför domstolen innebära.

I den fråga, för hvilken jag nu redogjort, tillåter jag mig efter samråd med chefen för justitiedepartementet framhålla, att öfvervägande skäl synas tala för att domsrätten i balansmål och sådana fiskaliska aktionsmål, som för närvarande ankomma på kammarrättens handläggning, alltjämt förbehålles detta ämbetsverk, äfvensom att ämbetsverkets advokatfiskal fortfarande blir ensam åklagare i dessa mål. Ändamålsenligt lärer ock vara, att utredningen af balansbeloppet, såsom hittills, anförtros åt vederbörande redogörelseverk, där den erforderliga räkenskapsgranskningen i allmänhet både lättare och säkrare kan utföras än hos de allmänna underdomstolarna. Jag vill ock i detta sammanhang erinra därom, att, i likhet med hvad redan 1895 års kommitté för revision af den militära rättegångsordningen uttalat, senaste krigslagstifningskommitté varit af den uppfattning, att icke blott s. k. balansmål i egentlig mening utan äfven åtal för fel och försummelse i afseende å uppbörden och förvaltningen af samt redovisningen för under eget ansvar omhänderhafda medel och persedlar, därför redogörelse ingår till kammarrätten, i regel borde upptagas och afdömas af denna, äfven om den tilltalade lydde under strafflagen för krigsmakten, samt att denna uppfattning ligger till grund äfven för det för innevarande års Riksdag framlagda förslaget om lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången därstädes. Allenast i vissa fall, såsom t. ex. där brottet föröfvats och åtalas i fält eller under sjö- tåg och således ej kunnat beifras af kammarrättens advokatfiskal, har undantag ansetts böra stadgas.

Äfven synes mig antagligt, att, därest anordningar komma till stånd af beskaffenhet dels att påskynda balansutredningen och dels att bereda den tilltalade tillfälle att muntligen försvara sig, olägenheterna af det nu rådande domstolsförfarandet skola i afsevärd grad föringas. Vid behandling af förslag till ny instruktion för ämbetsverket kommer i enlighet härmed all uppmärksamhet att ägnas åt frågan, i hvilken utsträckning anordningar af nyss angifvet slag må kunna genomföras.

Enligt instruktionen äger kammarrätten att till behandling och afgörande upptaga tvister angående betalning på grund af borgen för kronans uppbördsmän. Dessa tvister instämmas till kammarrätten af advokatfiskalen och behandlas, på sätt allmänna lagen för hofrätt stadgar.

*Departements-
chefen.*

*Twister om
betalning på
grund af borgen
för kronans
uppbördsmän.*

Kommittén har erinrat, att skälet till denna processuella anordning uppenbarligen varit det samband, ifrågavarande tvister ansetts äga med balansmålen, men då detta sammanhang syntes icke böra medföra, att talan på grund af borgen för en kronans uppbördsman anställdes i samband eller jämsides med talan mot uppbörds mannen, utan fasthellre borde behandlas såsom ett särskildt mål, däri balansmålet allenast tjänade såsom bevismaterial i fråga om balansens belopp, har kommittén ansett sig böra hemställa, att till allmän domstol måtte öfverlämnas att upptaga och handlägga tvister af nu omförmäld beskaffenhet.

*Departements-
chefen.*

Den praktiska betydelsen af kommitténs förevarande reformförslag torde vara synnerligen ringa. Sålunda meddelar kammarrätten, att sedan år 1905 icke något enda mål af ifrågavarande art förekommit till handläggning, och efter hand som skyldigheten för vissa statsverkets redögörare att ställa uppbördssäkerhet med fullföljd af tid efter annan i sådan riktning vidtagna anordningar kommer att i allt större utsträckning eftergifvas, varder gifvetvis denna betydelse ännu mer förringad. Ur denna synpunkt skulle det således kunna anses tämligen likgiltigt, om en ändring i processen för dessa mål vidtoges eller ej. Å andra sidan har kammarrätten emellertid, såsom mig synes med rätta, framhållit, att talan i dessa mål lämpligen bör, såsom hittills, utföras af advokatfiskalen hos ämbetsverket, där jämväl förvaras för deras utredning erforderliga handlingar. Hvad ämbetsverket därjämte erinrat om sambandet mellan ett mål af ifrågavarande slag och det mål, där själfva balansfrågan afgjorts, synes mig ock göra antagligt, att detta samband kan gestalta sig mera intimt, än kommittén velat göra gällande. Med hänsyn till den ökning af antalet instanser, som blefve en följd, därest förslaget vunne godkännande, finner jag äfven antagligt, att det slutliga afgörandet af målen däraf komme att fördröjas.

*Mål ang. aflö-
ningsförmåner
m. m.*

Såsom jag redan vid föredragning af frågan om reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium haft anledning omförmåla, äro enligt det föreliggande förslaget till lag angående en regeringsrätt mål om aflöningsförmåner och reseersättning eller om pensionsavgifter och pensionsrätt enligt gällande föreskrifter afsedda att tillhöra regeringsrättens slutliga afgörande. I det anförande till protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hvarmed chefen för nämnda departement beledsagade förslaget framläggande, har han tillika fäst uppmärksam-

heten på behofvet af en särskild förvaltningsrättslig instansordning i nu ifrågavarande mål. De anspråk på lön eller dylika förmåner, hvilka tillkomme statstjänaren, vore nämligen icke att bedöma efter några som helst privaträttsliga regler, utan hade fasthellre sin grund i ett publikt rättsförhållande och hämtade därifrån sitt innehåll. Följaktligen syntes naturligt, att de finge göras gällande allenast i administrativprocessens former. Den, som med vederbörande verks eller inrättningsbeslut i fråga af nu angifven beskaffenhet icke åtnöjdes, skulle icke få öfverklaga beslutet, men äga att efter stämning å verket eller inrättningen utföra sin talan hos administrativ myndighet. Att åtminstone för en del af dessa mål kammarrätten skulle kunna finnas lämpa sig såsom första instans, har härvid varit en förutsättning.

I sitt nyss åberopade anförande däri chefen för justitiedepartementet i anslutning till dessa sina uttalanden förklarar sig hafva för afsikt att framlägga förslag till lag i ämnet, har bemälde departementschef tillika meddelat, att, enligt hvad flera rättsfall visade, de allmänna domstolarna ansett sig oförhindrade pröfva talan om lön eller pension, ehuru denna redan blifvit af Eders Kungl. Maj:t i statsrådet ogillad. Ett analogt förhållande möter i *anmärkningsprocessen* såsom en omedelbart gifven följd af det sätt, hvarpå denna för närvarande är anordnad. Svarandepart i denna process är nämligen allenast redogöraren och således icke tillika den, som uppburit det anmärkta beloppet. Och dock förutsätter afgörandet, huruvida redogöraren skall anses pliktig återbetala beloppet eller icke, ett bedömande af giltigheten utaf den enskildes rättsanspråk mot staten i det särskilda fallet. Vägrar den enskilde att hålla redogöraren skadeslös för hvad han dömts återgälda, är redogöraren nödsakad att i domstolväg utsöka sin fordran — ett sådant mål är för närvarande beroende af högsta domstolens pröfning — och påkallas härigenom ett förnyadt bedömande af utbetalningens författningens enlighet. Den möjligheten är då icke utesluten, att afgörandet i den senare processen varder ett annat än i den förra. Äfven om, såsom ej sällan sker, den enskilde anfört besvär i anmärkningsfrågan och fått dessa besvär ogillade, lärer hinder ej föreligga att på sätt, som nyss nämnts, framtvunga ett nytt afgörande.

Fråga om ändring i nu anmärkta förhållanden väcktes af enskild motionär vid 1878 års Riksdag, som i anledning häraf i skrifvelse den 15 maj samma år — med förmälan att Riksdagen funnit med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att en tjänsteman, som kunde förpliktas återbära statsmedel, hvilka kommit enskild person tillgodo, äfven borde förhjälpas att utan tidsutdräkt och kostnader erhålla ersättning — anhöll om utfärdande af bestämmelser rörande sättet

och ordningen för anmärkningsmåls utförande mot enskild person i fråga om för högt uppburen likvid af statsmedel. Öfver denna Riksdagens framställning afgaf kammarrätten underdånigt utlåtande den 23 december 1881 med förslag till föreskrifter i ämnet. Förslaget, som emellertid ej var enhälligt, afsåg hufvudsakligen att bereda verklig partställning åt den, hvars rätt anmärkningen rörde, och innebar i enlighet därmed, att i anmärkningsväg skulle slutgiltigt dömas äfven beträffande honom. Ämbetsverket ansåg sig emellertid böra ifrågasätta lämpligheten af en lagstiftning på förslagens grunder, enär en sådan lagstiftning, om ock i allmänhet ägnad att bereda redogöraren större trygghet i fråga om återvinning af hvad han dömts att i första hand gälda, dock syntes komma att för honom medföra olägenheter, icke mindre betydande än dem, hvilkas afhjälpande åsyftats.

Vid underdånig föredragning den 22 december 1882 af Riksdagens berörda skrifvelse jämte de inom ämbetsverket afgifna underdåniga yttrandena resolverade Kungl. Maj:t, att, om än den af Riksdagen anmärkta saknaden af föreskrifter i ämnet i vissa, ehuru antagligen icke synnerligen talrika fall, för redogöraren medfört olägenheter, det likväl med visshet kunde antagas, att, sedan preskriptionstiden för uppbördsmäns och redogörares ansvarighet dåmera blifvit genom nådiga kungörelsen den 26 mars 1881 förkortad från tioårig till treårig, nämnda olägenheter komme att i så väsentlig grad minskas, att behof af lagstiftning i det af Riksdagen angifna syfte icke vidare komme att i afsevärd mån göra sig kännbart samt att Kungl. Maj:t vid sådant förhållande och med afseende jämväl å hvad inom ämbetsverket erinrats vid den ifrågasatta lagstiftningsåtgärden funne Riksdagens skrifvelse icke till någon åtgärd föranleda.

Frågan föreligger emellertid numera i ett väsentligen ändradt läge, sedan förslag väckts om anordnande af en verklig administrativ process. I sammanhang med lagstiftningsåtgärder i sådant syfte synes böra komma under ompröfning, huruvida ej den möjlighet bör afskäras, som för närvarande står öppen för en pröfning under civilprocessens former af förhållandet mellan redogöraren och den enskilde. Ty jämväl detta förhållande är dock i grunden icke ett privat, utan ett publikt rättsförhållande, som, i likhet med hvad som gäller för de af chefen för justitiedepartementet anmärkta målen om afföning och dylikt, grundas å den enskildes ställning såsom statstjänare eller å utförandet af ett allmänt uppdrag, och ett afgörande af anmärkningsfrågan bör med hänsyn till det förpliktande, som däraf kan följa, göras lika bindande för dem båda.

En sådan anordning påkallar gifvetvis en ökad skriftväxling före målets afgörande, då ju den enskilde skall erhålla del af anmärkningen och lämnas tillfälle att förklara sig öfver det yrkande, denna innefattar, men kan icke antagas komma att föranleda behof af någon förstärkning af ämbetsverkets arbetskrafter eller annan förändring i arbetssättet, än som äfven därförutan kan visa sig erforderlig eller lämplig.

Äfven torde i sammanhang med en dylik lagstiftning böra beaktas en annan egendomlighet i gällande processförfarande i anmärkningsmål, närbesläktad med den, jag nyss berört.

När redogörare afvikit och förfarandet mot honom med anledning häraf förfallit, har, då revisionen för närvarande äger rätt till talan allenast mot redogöraren, annan utväg för bevarande af kronans rätt ansetts ej stå öppen än att efter remiss till *advokatfiskalen* bereda denne tillfälle att till domstol instämma den eller dem, till hvilka en såsom oriktig anmärkt utbetalning skett. I dessa fall anordnas sålunda ett processförhållande direkt mellan kronan och den enskilde på grundval af redogörares åtgärd, som ej blifvit slutligen pröfvad.

Jag anser mig vidare böra erinra, hurusom i sammanhang med fastställande den 31 december nästlidet år af nådig instruktion för järnvägsstyrelsen Eders Kungl. Maj:t förordnat, att de för granskning af statens trafikerade järnvägars och statens järnvägsbyggnaders räkenskaper och förvaltning utsedde *öfverrevisorer* skola äga att hos kammarrätten anhängiggöra talan i anledning af anmärkning, hvartill granskningen föranledt. Härigenom har en utvidgning skett af kammarrättens ämbetsbefogenhet, men kan naturligen icke med någon grad af säkerhet förutsägas, i hvad mån anordningen jämväl i verkligheten kommer att få betydelse. Af påtaglig betydelse för ämbetsverkets ställning framstår däremot inrymmandet för ämbetsverket af befogenhet att äfven i de fall, då utbetalning eller förvaltningsåtgärd vid pröfning af en framställd anmärkning befunnits författningsstridig, med afseende å särskilda omständigheter i målet antingen befria vederbörande redogörare från annan ersättningskyldighet än utgifvande af anmärkningsprovision eller ock, undantagsvis, eftergifva ersättningsanspråket i dess helhet.

Till de nu behandlade frågorna om förändringar i kammarrättens ämbetsbefogenhet an knyter sig såsom en naturlig afslutning frågan, om kammarrätten bör i vidare mån än nu är fallet anordnas såsom *sista instans* för mål, som falla inom området för ämbetsverkets

Kammarrätten såsom sista instans.

domsbehörighet. Talan öfver kammarrättens beslut fullföljes för närvarande i fråga om instämnda mål samt sådana mål, som afses i § 1 mom. 8 instruktionen, till högsta domstolen i den ordning, som finnes föreskrifven för sökande af ändring i hofrätts dom. Beträffande balansmål, fiskaliska aktioner samt de i instruktionen omförmälda frågor »om obehöriga afkortningar och afskrifningar, overificerade kronorestantier med flera sådana ämnen, som innefatta ett från lag och författningar afvikande förfarande, hvarå ansvar följa bör» — pröfningen af nämnda ansvarsfrågor lärer likaledes böra ske på talan af kammarrättens advokatfiskal — fullföljas äfven dessa till högsta domstolen, nämligen genom besvär, som ingifvas till justitierevisionsexpeditionen. Öfriga mål fullföljas till det statsdepartement, hvarifrån den författning, om hvars tillämpning i målet varit fråga, blifvit utfärdad eller till hvilket ärendet eljest i följd af sin beskaffenhet hör.

Under erinran, att enahanda skäl, som på sin tid åberopades till stöd för fattigvårdsmålen afgörande af kammarrätten såsom sista instans äfven syntes tala för en liknande anordning beträffande vissa grupper af administrativa besvärsmål, i hvilka kammarrätten nu utgjorde mellaninstans, har kommittén föreslagit, att klagan icke måtte få föras öfver kammarrättens beslut i följande slag af mål, nämligen:

besvär öfver vederbörande myndigheters beslut i mantalsskrifningsmål samt i fråga om tillämpning af ansvarsbestämmelser, meddelade i mantalsskrifningsförfattningarna;

besvär öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i frågor om beräkning och påföring af sådana allmänna kronoutskylder, som på debitering ankomma, äfvensom af andra »räntor», i den mån besvär i sistnämnda hänseende enligt instruktionen ankomma på kammarrättens pröfning;

besvär öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut angående afkortning, afskrifning eller restitution af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel äfvensom öfver vederbörande myndigheters beslut angående extra ordinarie afskrifningar, i den mån besvär i sistnämnda ärenden enligt kommitténs förslag skulle tillhöra kammarrättens pröfning; samt

besvär öfver pröfningsnämndernas beslut i taxeringsärenden, så ock öfver Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes beslut i frågor om debetsedelslösen samt om tillämpning af ansvarsbestämmelser enligt bevillningsförordningen och förordningen om inkomstskatt.

Mantalsskrifningsmål.

Hvad då först *mantalsskrifningsmålen* och målen om ansvar enligt mantalsskrifningsförfattningarna vidkommer, har kommittén, med till-

slutning af ämbetsverket, betonat det samband, som för närvarande förefinnes mellan fattigvårdsmålen och frågor om understödstagares rätta mantalsskrifningsort. Att detta samband gör en likformig behandling af dessa slags mål önskelig, synes mig påtagligt, och då jag tillika delar ämbetsverkets åsikt, att frågan kan såsom i det hela fristående lösas oberoende af det sätt, hvarpå instansordningen för öfriga kammarrättsmål varder bestämd, samt fara för rättssäkerheten eller för äfventyrandet af nödig enhet i rättstillämpningen ej lär kunna anses föreligga, därest förslaget bifalles — för åren 1900—1903 meddelas, att ändring i kammarrättens utslag skett allenast i ett mål af 33 under samma tid fullföljda — hyser jag icke någon tvekan att tillråda godkännande af kommitténs förslag i denna del.

Beträffande öfriga grupper af mål ägnar kommittén särskild uppmärksamhet åt *taxeringsmålen*. Dessa mål, hvilkas afgörande i sista instans hos kammarrätten förordas jämväl i en vid den nu samlade Riksdagen afgifven framställning af enskild motionär, äro ock utan jämförelse de viktigaste af ifrågavarande mål, likasom de äfven äro de talrikast förekommande.

*Beskattnings-
mål.*

Med framhållande af att en reform i det afseende, hvarom här är fråga, bör komma till genomförande allenast för sådana mål, däri, med hänsyn till målens egen beskaffenhet eller till formen för deras föregående behandling, fullt nöjaktig utredning kunde beräknas föreligga redan hos kammarrätten, har kommittén, utgående tillika från den numera ändrade anordningen med tre lokala taxeringsinstanser — bevillningsberedning, taxeringsnämnd och pröfningsnämnd — sökt göra gällande, att den sålunda uppställda förutsättningen borde anses föreligga uppfylld i fråga om taxeringsmålen. Redan under handläggningen hos de tre första instanserna borde enligt kommitténs mening ett taxeringsmål blifva så pass fullständigt utredt, att en därefter i ordningen följande gemensam öfverinstans kunde anses göra tillfyllest. Äfven erinras därom, att bestämmelserna angående deklaraionsplikt nödvändiggjorde för ett stort antal skattskyldiga att redan vid beskattningsförfarandets början förebringa material för en riktig taxering. Och genom föreskriften, att, om den skattskyldiges uppgift icke följes vid taxeringen, skälen därför skola af taxeringsmyndigheten tydligt angifvas samt underrättelse därom honom med allmänna posten, så fort ske kan, kostnadsfritt tillsändas, vore åt den skattskyldige, som däraf hade behof, beredt tillfälle att i tid kunna bedöma, hvilken utredning han kunde hafva af nöden för att vinna ändring i det ifrågavarande beslutet, och att förebringa denna

utredning. Det syntes därför kommittén med visshet kunna påstås, att rättssäkerheten ej kunde i någon mån komma att lida däraf, att för fullföljd af talan mot pröfningsnämndernas beslut skulle finnas blott en instans. Att kammarrätten i sin egenskap af en för hela riket gemensam öfverdomstol med relativt begränsadt ämbetsområde vore väl ägnad att fylla uppgiften att vara sista instans i taxeringsmål borde slutligen få anses visst och bekräftades därjämte af det förhållande, att, såsom en för åren 1900—1904 gjord sammanställning (del III s. 52) för nämnda tidrymd gafve vid handen, ändring i kammarrättens beslut skedde jämförelsevis sällan, fränsedt de fall, där för vidtagen ändring återopats förebragt ny utredning.

Kammarrätten.

Under uttalande att ämbetsverket icke kunde understödja förslag om sådana ändringar i instansordningen beträffande de administrativa besvärsmålen, som väl ledde till någon minskning i utgifter och större snabbhet i rättsskipningen, men på samma gång äfventyrade dess trygghet, ställer sig kammarrätten bestämdt afvisande mot förslaget att göra kammarrätten till sista instans i taxeringsmål.

Sitt afstyrkande grundar kammarrätten förnämligast på sin erfarenhet om beskaffenheten af den handläggning, dessa mål i regel undergå hos taxeringsmyndigheterna. Med den underordnade vikt, dessa myndigheter ofta fäste vid formerna för denna handläggning, vore det, anför ämbetsverket, ingalunda sällsynt, att exempelvis föreskriften om skyldighet att i vissa fall underrätta skattskyldig om en med afvikelse från hans deklaration åsatt taxering icke vunne erforderligt beaktande. Esomoftast inkomme ock ifrågavarande mål till kammarrätten, utan att vederbörande parter af taxeringsmyndigheterna erhållit nödiga anvisningar, i hvilket eller hvilka afseenden den redan förebragta utredningen ansetts bristfällig, och befunne sig följaktligen fortfarande i ett mer eller mindre outredt skick. Under sådana omständigheter kunde kammarrättens åtgärd i syfte att främja frågans rätta lösning ofta nog ej sträcka sig längre än att i sitt utslag framhålla bristerna i den föreliggande utredningen. Att i dessa ganska talrika fall behovet af en instans öfver kammarrätten vore i hög grad kännbart, vore lätt att inse, och om än genom ett utveckladt kommunikationsförfarande de af nämnda missförhållande uppkommande olägenheterna skulle kunna i någon mån minskas, syntes dock, så länge icke de anmärkta bristerna i taxeringsmyndigheternas organisation blifvit afhjälpta, det för rättssäkerheten medföra icke ringa våda att upphäfva rätten att öfverklaga kammarrättens beslut i beskattningsmål.

Kammarrätten påpekar ock, att då samma fråga, afseende felaktigheter i taxeringen, förelegat till ämbetsverkets bedömande, dels med anledning af en *anmärkning* af ämbetsverkets revision vid vederbörande räkenskap, och dels efter anförda *besvär*, talan öfver kammarrättens beslut enligt kommitténs förslag skulle få fullföljas i förra fallet, men ej i det senare. En dylik anordning innebure uppenbarligen fara för rättsskipningens enhet och kunde följaktligen icke anses tillfredsställande.

Vid öfvervägande af de skäl för och emot reformen i fråga, som sålunda anförts, har det syntts mig, som om de senare vore de starkare. Sedan kammarrättens yttrande afgafs, har omorganisation af taxeringsmyndigheterna kommit till stånd i syfte att förenkla taxeringsförfarandet närmast genom borttagande af en utaf de lokala instanserna. Redan denna omständighet synes mig innebära anledning till tvekan beträffande ett förslag, som afser bortfallande af ytterligare en instans, helst då denna tillika hittills utgjort slutinstans.

*Departements-
chefen.*

Ej heller får förbises, att kammarrätten alltjämt är den första *domstolsinstansen* för dessa mål. Handläggningen af besvär hos pröfningsnämnden är nämligen och torde alltjämt förblifva alltför snabb och summarisk för att annat än undantagsvis medgifva en ingående pröfning af besvären, hvartill kommer, att pröfningsnämnden är en taxeringsmyndighet, som, jämte det att den pröfvar anförda besvär, tillika, oberoende af om besvär anförts eller ej, skall, obunden af en domstols former, granska och fastställa *samtliga* taxeringar.

Om än, såsom man har allt skäl att hoppas, den reform på beskattningsväsendets område, som från och med innevarande år trädtt i kraft, skall visa sig ägnad att i afsevärd grad förenkla och underlätta såväl deklaraionsplikten fullgörande som det efterföljande taxeringsarbetet, därvid för mig såsom särskildt betydelsefull framstår den omständigheten, att skattskyldigheten och deklaraionsplikten anknyta sig till samma år, det näst föregående, torde dock nödig försiktighet bjuda att ännu så länge i likhet med kammarrätten räkna med den eventualiteten, att dess afgörande af taxeringsmålen mången gång kommer att inskränka sig till ett påvisande af de stycken, däri utredningen befunnits bristfällig. Kommer ett mera utsträckt kommunikationsförfarande till stånd, skulle väl åtskilligt stå att vinna i fråga om utredningens upphjälpande, men fullt effektiv blefve näppe- ligen denna garanti. Rörligheten på det ekonomiska området tillskapar alltjämt nya beskattningsfrågor, hvilkas innebörd den stora allmänheten har svårt att fatta. De begrepp, hvarmed lagstiftningen här rör sig,

sakna äfven nödig fasthet, hvilket vållar, att den skattskyldige, då han har att yttra sig i anledning af en förnyad kommunikation, lätteligen missförstår hvad frågan gäller och åberopar en förut afgifven förklaring, som han för sin del alltjämt finner tillfyllestgörande. Enligt min mening kan ej heller en jämförelse med fattigvårds- och mantalsskrifningsmålen med fog åberopas till stöd för kommitténs förslag i denna del. Dels äro nämligen dessa mål, i motsats till taxeringsmålen, tämligen ensartade, och dels har här föregått ett afgörande af ämbetsmyndighet på grund af en utredning, som för fattigvårdsmålen vidkommande tillkommit under partförhandling.

Af hvad jag sålunda anført följer, att jag icke finner reformen tillrådlig för taxeringsmålen, till hvilka jag då hänför äfven frågor om debetsedelslösen och tillämpning af ansvarsbestämmelser enligt bevillningsförordningen och förordningen om inkomstskatt. I det föreliggande förslaget till regeringsrätt har chefen för justitiedepartementet ej heller ansett sig böra räkna med en ändring i förevarande afseende.

Mål om debitering, afkortning och restitution.

Hvad vidare angår *debiterings-, afkortnings- och restitutionsmål*, äga dessa så nära släktskap med taxeringsmålen, att, då jag ansett mig icke böra ifrågasätta någon ändring i instansförfarandet för de sistnämnda målen, utan vidare därpå följer, att jag ej heller för de förra kan tillstyrka ändring härutinnan.

Afskrifningsmål.

Beträffande slutligen *afskrifningsmålen* synas mig dessa vara af väsentligen annan innebörd än beskattningsmålen, enär de hufvudsakligen afse frågor, huruvida vederbörande redogörare iakttagit gällande föreskrifter i syfte att bevara kronans rätt eller om villkoren för eftergifvande af denna rätt uppfyllts. De äro således närmast hänförliga till anmärknings- och redogörelsemål, för hvilka kommittén emellertid icke ifrågasatt ändrad instansordning. Då jag ansett mig böra tillstyrka en anordning, enligt hvilken kammarrättens revision skulle tillerkännas befogenhet att påkalla rättelse i redogörarens åtgärder i frågor af förevarande slag — befogenheten må nu komma att utöfvas under den ena eller andra formen — saknar jag ock anledning att samtidigt förorda en anordning, som skulle beröfva den med kammarrättens beslut missnöjde parten möjlighet att öfverklaga beslutet.

Mål enligt § 1 mom. 8 instruksjonen.

I afseende å sättet för fullföljd af talan emot kammarrättens beslut i sådana mål, som omförmälas i § 1 mom. 8 af ämbetsverkets instruksjonen, har af kommittén icke ifrågasatts någon ändring, hvaremot

förslaget till regeringsrätt upptager dessa mål bland dem, som skola dit fullföljas. Enligt instruktionen innefatta dessa ytterst sällan förekommande mål »besvär öfver Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förordnanden, som angå utfordrande af kronans räntor och ingälder samt afse beskattningsförfattningarnas tillämpning och verkställighet, då icke fråga är om hvad utmätas skall eller om förment olaglighet vid själfva utmätningen». De kronans inkomster, hvarom här är fråga, torde numera få anses utgöras *dels* af de i kapitalkonto till rikshufvudboken under titel: extra uppbörd upptagna grundskattebelopp (räntor), hvilka äfven efter ingången af år 1904 tillsvidare utgå från vissa egendomar, förtecknade i statskontorets underdåniga skrifvelse den 11 december 1902, och *dels* hufvudsakligen af restantier å hvarjehanda före år 1904 förfallna utlagor till indelningsverket, hvilka restantier, jämte den s. k. trosspassevolansafgiften, likaledes föras å extra uppbördstitel — det af ämbetsverket senast afgjorda målet af nu ifrågavarande slag afsåg klagan öfver en utmätning, därvid uttagits resterande rotevakansafgift.

Jag anser mig emellertid böra nämna, att tvekan någon gång försports, huruvida ej ifrågavarande mål hafva en vidsträcktare innebörd och afse klagan öfver debitering jämväl af allmänna utskylder.

På sätt kammarrätten erinrat, äga dessa mål, som i hvarje fall till sin natur äro debiteringsmål, föga gemenskap med de mål, som i öfrigt fullföljas till högsta domstolen. På grund af bristande kunskap om en föreskrift af så speciell art som den ifrågavarande saknar ock den medgifna rätten till fullföljd egentligt värde. Vid sådant förhållande och då mål af hithörande art, om än enligt sakens natur sällsynta, kunna antagas förekomma ännu någon tid framåt, torde, för den händelse regeringsrätten ej kommer till stånd, böra föreskrifvas, att talan i dessa mål må fullföljas i den ordning, som gäller för mål om debitering i allmänhet.

Kommittén, som i sitt allmänna principbetänkande framhållit önskvärdheten af att vid utarbetande af instruktioner och arbetsordningar för de centrala ämbetsverken sådana förenklingar i arbetssättet blefve vidtagna, som kunde finnas erforderliga och ändamålsenliga, har i sådant syfte för kammarrättens vidkommande framställt förslag om ändrade anordningar i afseende å formerna för den förberedande behandlingen af besvärsmål, som till ämbetsverket fullföljas från Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, diarii- och protokollsföring samt skrifsättet.

Vidare har uttalats önskvärdheten af föreskrift i syfte att på vederbörande ledamot måtte ankomma att utan föredragning vidtaga

alla nödiga förberedande åtgärder för bringande af mål och ärenden i det för deras pröfning erforderliga skick.

En del af dessa förslag ansluta sig till kommitténs hemställan, att sekreterarebefattningen i ämbetsverket måtte indragas, och har redan af denna anledning afstyrkts af kammarrätten, som icke kan biträda denna hemställan. Åtskilliga andra förslag har kammarrätten ur rätts-säkerhetens synpunkt funnit ägnade att föranleda tvekan eller ock afstyrkt, medan åter andra vunnit ämbetsverkets tillslutning.

*Departements-
chefen.*

Gifvetvis är af vikt, att de framställda förslagen till förenklingar vid den förestående omorganisationen vinna genomförande i så stor utsträckning, som kan pröfvas förenlig med ämbetsverkets egenskap af en administrativ domstol. De framställda förslagen och erinringarna skola ock blifva föremål för öfvervägande vid fastställande af instruktion för ämbetsverket, och vill jag nu endast erinra om, att i flera af kommittén anmärkta afseenden, såsom beträffande konceptföring samt expedition- och skriftsätt, förenklingar redan vidtagits.

*Domfört antal
ledamöter.*

De till kammarrättens pröfning hörande mål och ärenden handläggas *dels* af presidenten och ledamöterna gemensamt i plenum och *dels* å särskilda divisioner. Härtill komma så kallade afdelningssammanträden, därvid anmärkningsmål från kammarrättens revisionsafdelning handläggas, och kammarrättsråden tjänstgöra såsom bisittare i tur och ordning, medan revisionskommisarierna, en för hvar för sitt kontor, ombesörja föredragningen. I afseende å domfört antal ledamöter samt omröstning till dom gälla enahanda bestämmelser som för hofrätt. I följd häraf kommer hvarje division eller afdelning att bestå af fyra ledamöter, presidenten däri inberäknad, om han såsom ledamot deltagar i sammanträde, men skall, när skiljaktiga meningar uppstå och ej tre ledamöter äro om slutet ense, ännu en ledamot tillkallas.

Vid öfvervägande af de förändringar, som till förenkling och tidsvinst kunde finnas påkallade i de former, under hvilka kammarrättens ämbetsverksamhet utöfvas, har kommittén ifrågasatt, huruvida icke beträffande vissa kammarrätten tillhörande mål och ärenden någon eftergift kunde ske i gällande bestämmelser angående domfört antal ledamöter därstädes.

Kommittén har ansett sig ej böra ifrågasätta ändring i afseende å domfört antal ledamöter i fattigvårdsmål och de öfriga mål, i hvilka kammarrätten enligt kommitténs förslag skulle blifva sista instans,

nämligen, på sätt jag nyss anført, taxeringsmålen och därmed närbesläktade mål samt afskrifningsmålen.

Nödig varsamhet har ock synts kommittén böra mana att för närvarande icke vidtaga någon ändring beträffande balansmålen, fiskaliska aktionsmålen (instr. § 1 mom. 2 och 18) samt mål, afgjorda af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och konsistorierna gemensamt eller af dessa senare ensamt, angående förvaltning eller redovisning för allmänna läroverks och kyrkors med flera dylika medel. Dessa mål vore nämligen, anför kommittén, ej sällan af invecklad art och kunde beröra viktiga personliga rättigheter. Ej heller har kommittén föreslagit någon ändring beträffande de till ämbetsverket instämnda mål eller de debiteringsmål, som afses i § 1 mom. 8 i instruktionen. Såsom hittills skulle ock de i mom. 20 omförmälda målen angående fel och försummelse i tjänsten af tjänstemän och vaktbetjante i ämbetsverket handläggas i plenum.

Beträffande öfriga mål gör kommittén däremot gällande, att deras afgörande i kammarrätten syntes kunna utan olägenhet eller våda anförtras åt ett ringare antal ledamöter, än hvad enligt nu gällande bestämmelser är fallet. Först och främst vore nämligen att märka, att, enligt kommitténs förslag, i alla dessa mål kammarrättens beslut skulle kunna öfverklagas i högre instans. Vidare kunde erinras, att inom andra centrala verk mål af lika vikt som de nu ifrågavarande i en mängd fall kunde afgöras antingen af chefen allena efter en eller två ledamöters hörande eller ock af chefen jämte två ledamöter, och detta äfven hvad anginge administrativa besvärsmål. Under en tidigare period hade ock varit i kammarrätten medgifvet, att mål, som icke voro af juridisk beskaffenhet eller borde in pleno förehafvas, kunde afgöras af tre ledamöter.

I enlighet härmed har kommittén föreslagit, att kammarrätten i följande mål skulle vara beslutför med *tre* ledamöter, nämligen

revisionsafdelningens eller advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaperna;

besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna;

från fångvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, där yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfding-ämbete;

anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltningsåtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda;

anmälandan och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning; samt frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärknings- eller aktoratsarfvide äfvensom angående afskrifning i advokatfiskalskontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar.

Redan i detta sammanhang anser jag mig böra nämna, att från kommittén jämväl föreligger förslag därom, att samtliga de nu uppräknade målen skola föredragas af revisionskommisarie med befogenhet för honom att såsom *ledamot* deltaga i målens afgörande, ett förslag, som jag ansett mig böra biträda, men som af kammarrättens majoritet afstyrkts.

Förslaget om inskränkning af domfört antal ledamöter har icke vunnit kammarrättens godkännande. Under erinran, att förslaget innebure ett afsteg från en länge tillämpad grundsats, framhåller ämbetsverket, hurusom den anordning, enligt hvilken formerna för ärendenas afgörande hos ämbetsverket blifvit reglerade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de för andra öfverrätter gällande föreskrifter i ämnet, naturligen hade sin grund dels i vissa af dessa domstolar handlagda måls likartade beskaffenhet med dem, som ankomme på ämbetsverkets handläggning, dels ock i afsikten att trygga rättssäkerheten vid afgörandet af de icke oviktiga mål, som utgjorde föremål för ämbetsverkets pröfning. För att en afvikelse från nämnda grundsats finge anses befogad, borde man emellertid vara berättigad uppställa den fordran, att därigenom någon mera afsevärd fördel verkligen stode att vinna, likasom äfven måste sorgfälligt undersökas, att icke genom en dylik förenkling rättssäkerheten rubbades. Härvid ville det synas kammarrätten, som om den förenkling och tidsvinst, förslagets godkännande komme att medföra, skulle vara af ganska underordnad betydelse. Af de grupper af mål, detsamma åsyftade, inverkade endast anmärkningsmålen i någon nämnvärd grad på kammarrättens arbetsböda. Under förutsättning att ämbetsverkets hemställan med afseende å den tid, som borde ägnas åt föredragning af nämnda slag af mål och ärenden, vunde godkännande, — en hemställan, till hvilken jag återkommer — skulle den tidsvinst, som genom den ifrågasatta förenklingen komme att beredas kammarrättsråden, utgöra för en hvar af dem endast omkring en föredragningstimme i månaden jämte den tid, som toges i anspråk för det öfriga arbetet med de föredragna målen. Att fördelen af denna tidsvinst vore af sådan betydelse, att för ernående af densamma den nuvarande lik-

formigheten i fråga om de till kammarrättens ämbetsområde hörande målens behandling i förevarande afseende borde uppgifvas, kunde ämbetsverket icke för sin del finna. Redan på denna grund såge ämbetsverket sig föranlåtet afstyrka förslaget. Godkändes, anför ämbetsverket slutligen, kommitténs förslag om revisionskommissariernas deltagande såsom ledamöter i afgörandet af de utaf dem föredragna målen syntes ej heller förenligt med erforderlig varsamhet att än mer minska de i pröfningen af dessa mål deltagande kammarrättsrådets antal.

Lika med ämbetsverket håller jag före, att en anordning i det af kommittén förordade syfte icke bör komma till stånd på rättssäkerhetens *Departements-
chefen.* bekostnad, och anser med denna uppfattning det icke böra ifrågakomma att i någon mån rubba villkoren för beslutmässigheten i de mål, för hvilka kammarrätten utgör sista instans. Ej heller synes mig så böra ske i fråga om vissa andra mål, som äfven kommittén ställt utanför tillämpningen af den ifrågasatta anordningen. Hit höra balansmål, tvister om ansvarighet på grund af borgen för kronans uppbördsmän och redogörare samt fiskaliska aktioner, som ankomma på kammarrättens handläggning.

Jämväl för anmärkningsmålen vidkommande hyser jag betänklighet att tillråda den ifrågasatta anordningen. Dels utgör kammarrätten första instans för dessa mål, till hvilka jag i detta sammanhang hänför från fängvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, innefattande yrkande om ersättning emot landshöfding eller landshöfdingeämbete samt frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärknings- eller aktoratsarfvoden äfvensom anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltning och räkenskaper, dels hafva nu ifrågavarande mål i öfvervägande grad ett juridiskt skaplynnne, som påkallar beaktande jämväl i fråga om formen för deras handläggning och afgörande. Särskildt synes mig detta blifva fallet, om anmärkningsprocessen, såsom jag nyss ifrågasatt, kommer att afse ej endast redogöraren och fastställandet af hans ansvarighet, utan äfven den, hvars rätt anmärkningen materiellt gäller. Utöfningen af den diskretionära befogenhet, som förlänats kammarrätten vid afgörandet af anmärkningar beträffande statens järnvägars förvaltning, påkallar ock en pröfning, hvars allsidighet synes mig kunna röna mindre gynnsam inverkan af en minskning i antalet dömande. Om, såsom jag anser lämpligt, revisionskommissarie berättigas att såsom ledamot deltaga i afgörandet af nu nämnda mål, torde ock för själfva rättspröfningen vara gagneligt,

att de bisittande kammarrättsrådets antal icke minskas i vidare mån än som följer af en dylik anordning.

Beträffande besvär i anmärknings- och redogörelsemål, som till kammarrätten fullföljts, påkalla dessa gifvetvis handläggning under samma former, som enligt min åsikt alltjämt böra gälla för handläggningen af anmärkningsmålen.

Däremot synes mig ur rättssäkerhetens synpunkt invändning näppeligen kunna göras mot att kammarrätten med tre ledamöter, föredraganden inberäknad, afgör »anmälanden och åtal» i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning. I dessa mål påkallas från revisionens sida tillämpning af den i nådiga kungörelsen den 22 januari 1897 angående tiderna för olika räkenskapers insändande stadgade bötespåföljden och torde de således få anses vara af synnerligen enkel art.

Hvad slutligen beträffar taxeringsmålen, har kommittén ej afgifvit förslag om minskning i domfört antal ledamöter, hvilket torde få anses äga sin förklaring däri, att kommittén, såsom jag nyss anført, förordat kammarrätten såsom sista instans för ifrågavarande mål. Med anledning häraf föreligger ej heller från kammarrätten något uttalande beträffande dessa mål i det afseende, hvarom nu är fråga.

För egen del synes mig antagligt, att det utan förfång för rättssäkerheten bör kunna anförtros åt tre kammarrättsledamöter att afgöra dessa mål, hvilka — därutinnan olika anmärkningsmålen, som röra sig öfver hela statsförvaltningen — för en rätt handläggning kräfva förtrogenhet hufvudsakligen endast med gällande skattelagar. I sin mån skulle ock den ifrågasatta anordningen främja ett påskyndadt afgörande af dessa mål till båtnad för de skattskyldige, hvilkas anspråk på en snabb rättskipning i dessa mål te sig helt naturliga. Då taxeringsmålen tillföra kammarrätten en betydande del af dess arbetsmängd, torde ock åtskillig tidsvinst för ämbetsverket ställas i utsikt med reformens genomförande, hvilken tidsvinst lämpligen kan tagas i anspråk för vården af andra ämbetsuppgifter.

Jag torde ej behöfva framhålla, att mitt tillstyrkande af ifrågavarande reform för taxeringsmålen vidkommande sker under förutsättning, att kammarrätten icke göres till sista instans i dessa mål.

Under enahanda förutsättning anser jag mig likaledes kunna tillstyrka, att mål om debetsedelslösen samt om böter enligt skattelagarna,

debiteringsmål samt mål om afkortning och restitution må afgöras af tre ledamöter.

Jag har, hvad angår besvär i taxerings- och debiteringsmål, icke förbisett, att frågor likartade med dem, som där föreligga till behandling, kunna komma under kammarrättens bedömande jämväl på grund af anmärkningar från ämbetsverkets revision och således under form af *anmärkningsmål*. Den åtskillnad, jag det oaktadt ansett mig kunna förorda i afseende å domfört antal ledamöter vid afgörandet af beskattningsmål, å ena, och anmärkningsmål, å andra sidan, synes mig emellertid tillräckligt motiverad af den olikhet i domstolens sammansättning i ena och andra fallet, som äfven enligt min mening bör komma till stånd.

För de mål, som omförmålas i 1 mom. 8 af instruktionen, har kommittén — änskönt i dessa mål talan skulle få vidare fullföljas — ej velat ifrågasätta ändring i förevarande afseende. Såsom jag redan påpekat, äro emellertid ifrågavarande mål af samma natur som vanliga debiteringsmål. Sistnämnda mål likasom ock mål, innefattande klagan öfver obehörig taxering, hafva äfven de stundom sin rent yttre anledning i en uppbördsorder, som föranledt utmätning af restantier å utskylder, och enda skillnaden torde vara, att utskylderna äro af sinsemellan olika art. Vid sådant förhållande synes mig riktigt, att reformen vinner tillämpning äfven å nu ifrågavarande mål.

Kammarrättens ledamöter åtnjuta, i likhet med presidenten, under sommarmånaderna en och en half månads ferier samt dessutom under januari månad befrielse från skyldighet att föredraga eller deltaga i handläggning af andra mål och ärenden än sådana, som påkalla skyndsamt behandling. Under sistnämnda månad afhållas i allmänhet endast plenissammanträden, därvid äfven anmälas mål och ärenden från revisionsafdelningen, samt extra sammanträden för föredragning och besvarande af nådiga remisser i frågor af legislativ eller administrativ natur. Härutöver tages ledigheten i anspråk för justering och expediering af föredragna mål samt för beredande af mål till ny föredragning.

*Upphörande
af afbrotten
i nuvarande
föredragning.*

Härjämte äger enligt vedertaget bruk frihet från föredragning rum under vårsessionens sista vecka samt ett par dagar vid påsk.

För vinnande af ökad arbetsprodukt inom kammarrätten har kommittén hemställt, att dessa nu brukliga afbrott eller inskränkningar i föredragningen måtte bortfalla.

Ämbetsverkets representant hos kommittén har motsatt sig de s. k. julferiernas borttagande under uttalande att någon egentlig ledighet icke

kunde genom dessa ferier anses beredas ledamöterna. Detta uttalande biträdades af ämbetsverket, som emellertid finner ändamålsenligast, att frågan för ämbetsverkets del ordnas på enahanda sätt, som gäller för rikets hofrätter. Vidare lämnar ämbetsverket utan erinran förslaget om upphörande af nuvarande korta afbrott i föredragningen vid påskhelgen, men anser däremot sista veckan under vårsessionen fortfarande böra såsom hittills få tagas i anspråk uteslutande för expediering af föredragna mål. Eljest skulle, anför ämbetsverket, icke kunna undvikas, att antingen besluten i en del mål, på grund däraf att ferier inträdde för en eller annan af de ledamöter, som deltagit i afgörandet af desamma, icke blefve expedierade förr än efter feriernas slut, eller ock expedierandet af besluten i de emot vårsessionens slut föredragna målen komme att för de ledamöter, hvilka ägde omedelbart därefter åtnjuta ferier, föranleda en icke oväsentlig inskränkning i denna dem tillförsäkrade förmån.

Departements-
chefen.

Att, på sätt kommittén föreslagit, fullständigt fråntaga kammarrättens ledamöter den sedan gammalt åtnjutna förmånen af inskränkning i tjänstgöringen under januari månad synes mig icke påkalladt, helst om, såsom äfven ifrågasättes, en utsträckning af ledamöternas föredragnings-skyldighet, kommer till stånd. Jag anser sålunda lämpligt och billigt, att någon tids rådtrum för expedieringen af afgjorda mål och beredande af nya, mera vidlyftiga mål alltjämt beviljas, och har det synts mig, som skulle en ferieanordning i ungefärlig likhet med den, som gäller för hofrätterna, äga goda skäl för sig. Enligt den år 1901 fastställda arbetsordningen för hofrätterna äro julferier medgifna under tiden 20 december — 14 januari. Dock skall för behandling af vissa mål rörande häktade, så ock af mål och ärenden, däri omständigheterna påkalla ofördröjlig handläggning, under nämnda ferier en division sammanträda, så ofta sådant är af nöden. Föreskrift i likartadt syfte synes mig lämpligen böra meddelas i fråga om kammarrättens ifrågavarande ferier.

Beträffande lindringen i tjänstgöringen under vårsessionens sista vecka finner jag hvad kammarrätten anført icke innefatta tillräcklig anledning att för detta ämbetsverk medgifva en förmån, som icke tillkommer vare sig hofrätterna eller kammarkollegium. Likaledes torde den nu åtnjutna ledigheten vid påsk böra helt och hållet bortfalla.

Arbetstid å
tjänsterummet.

I fråga om *arbetstid* å tjänsterummet erinrar kommittén, att i afseende å kammarrätten med dess dubbla egenskap af domstol och förvaltande verk en daglig minimiarbetstid af sex timmar hvarje söcken-

dag icke lämpligen kunde föreskrivas för ämbetsverkets personal i dess helhet. I anslutning härtill har ej ifrågasatts föreskrift i sådan syfte för kammarrättens president och kammarrättsråden.

Hvad däremot angår öfriga tjänstemän äfvensom betjante, anser kommittén viss arbetstid böra med afseende på dem föreskrivas, och att för dem bör stadgas förpliktelse att, där ej för särskilda fall undantag, efter pröfning, medgifves, vara å tjänsterummen tillstädes minst sex timmar hvarje söckendag. Beträffande särskildt revisionskommisarierna erinrar kommittén, att desse vid beredningen af anmärkningsmål till föredragning i de flesta fall behöfva hafva tillgång till de å tjänstelokalen befintliga räkenskaper, å hvilka anmärkningarna äga afseende.

Kammarrätten meddelar, att anordningen med stadgad arbetstid å tjänsterummet genom ämbetsverkets beslut redan vunnit tillämpning med afseende å revisionsafdelningens tjänstemän, men framhåller, hurusom tvekan yppats om lämpligheten att med ytterligare en timme dagligen utsträcka tiden för revisorernas arbete, enär detta arbete, som nu påginge fem timmar, verkade synnerligen tröttande och vid sådant förhållande någon afsevärd ökning af arbetsprodukten ej syntes vara att förvänta af den ifrågasatta sjätte arbetstimmen.

Af principiella skäl, väsentligen lika dem kammarkollegium för sin del anført, afstyrker kammarrätten, att den föreslagna anordningen vinner tillämpning å annan tjänstepersonal än revisorerna och aktuarien, för hvilken sistnämnde lämpligen syntes kunna lagstadgas den nu vedertagna ordningen att hålla aktuarikontoret öppet för allmänheten fem timmar hvarje helgfri dag.

Med kommittén är jag ense därom, att med hänsyn till kammarrättens egenskap att utgöra en administrativ domstol lagstadgad arbetstid å tjänsterummet icke lämpligen låter sig bestämmas för presidenten, ej heller för kammarrättsråden i vidare mån än som följer af deras skyldighet att såsom föredragande eller bisittare närvara vid ämbetsverkets sammanträden. I öfrigt torde, i anslutning till hvad jag vid underdånig föredragning af frågan om lönereglering för kammarkollegium ansett mig böra förorda beträffande nämnda ämbetsverks personal i dess helhet, för den ordinarie tjänstepersonalen i kammarrätten böra meddelas motsvarande bestämmelser i förevarande hänseende, som för stats-

*Departements-
chefen.*

kontoret redan vunnit tillämpning. Så länge emellertid för kanslipersonalens behof af tjänstelokal kan disponeras allenast ett rum inom den byggnad, däri ämbetsverket för närvarande är inrymdt, torde svårighet tills vidare möta att låta anordningen vinna full tillämpning beträffande denna personal.

Ökad antal sammanträden och utsträckt föredragningsskyldighet.

I fråga om kammarrättsråds föredragningsskyldighet och skyldighet att såsom bisittare deltaga i kammarrättens sammanträden åligger det honom för närvarande att hvarje vecka två dagar bevista divisionssammanträde, som i allmänhet räcker fyra timmar, och i regel kommer på hvarje kammarrättsråd två timmars föredragning å division i veckan. Dessutom hafva kammarrättsråden att en dag i veckan bevista dels plenum och dels i tur och ordning såsom bisittare ett afdelningssammanträde på omkring två timmar för handläggning af anmärkningsmål och därmed samband ägande ärenden. För beredande af det antal mål, hvilkas föredragning kunnat medhinnas på två timmar hvarje vecka, och för det i öfrigt, utöfver sammanträdena, erforderliga arbetet, däribland affattandet af ledamots votum i mål, i hvars afgörande han deltagit såsom bisittare, hafva sålunda för kammarrättsråden återstått i regel tre söckendagar i hvarje vecka förutom den tid af öfriga söckendagar, som icke åtgått för sammanträdena. För närvarande åligger det äfven kammarrättsråden att likaledes i fastställd tur och ordning såsom bisittare närvara vid den extra föredragning, upptagande en tid af två timmar i veckan, som alternerande ombesörjes af adjungerade ledamöter.

Nu nämnda anordningar gälla för de ordinarie vår- och höst-sessionerna, af hvilka vårsessionen tager sin början den 1 februari och avslutas den 15 juni samt höstsessionen börjar den 16 september och varar till årets slut. Under sommarferierna arbetar kammarrätten endast å en division och äger därunder ingen extra föredragning rum, ej heller anmärkningsföredragning i vidare mån än att anmärkningar utställas till förklaring, hvarförutom på revisionsafdelningen ankommande verkställighets m. fl. ärenden af löpande natur vid plenisammanträdena anmälas.

När presidenten såsom ledamot deltagar i sammanträde, beredes härigenom i tur och ordning bisittande ledamot tillfälle till ledighet för så stor del af sammanträdet, som presidenten anmäler sig vilja i nyss nämnd egenskap öfvervara sammanträdet.

Under uttalande, att enligt kommitténs mening utrymme syntes föreligga för en ökning af antalet sammanträden, samt att med hänsyn

till ifrågasatta förenklingar och lättnader i arbetet jämväl en utsträckning af kammarrättsrådets föredragningsskyldighet borde kunna vidtagas, utan att därigenom målens noggranna behandling skulle i någon mån äfventyras, har kommittén hemställt, att det måtte åläggas kammarrättsråden att, förutom tjänstgöring i plenum, dels, i tur och ordning, en dag i veckan deltaga i sammanträde för handläggning af anmärknings- och därmed likställda mål, dels ock en hvar tre dagar i veckan, i regel minst fyra timmar och med skyldighet till föredragning hvar i sin tur, deltaga i sammanträden för handläggning af andra mål och ärenden.

Med deltagande i tre allmänna divisionssammanträden följer, anför kommittén, att hvarje kammarrättsråd skulle hafva att under loppet af två veckor föredraga under tillhoppa omkring *sex* timmar i stället för, såsom för närvarande är förhållandet, *fyra* timmar. För att besörja det arbete, som förutsattes för eller föranleddes af tillhoppa omkring tolf timmars föredragning under fyra veckor eller som eljest vore i tjänsten behöfligt, skulle sålunda i allmänhet för kammarrättsråden återstå — förutom en del af de på dessa veckor belöpande sammanträdesdagarna — två söckendagar hvar vecka och därutöfver under tre veckor af fyra en tredje söckendag eller sålunda på fyra veckor elfva söckendagar.

Under framhållande att, efter det senaste lönereglering för ämbetsverket år 1879 ägde rum, den kammarrättsråden påhvilande arbetsbördan jämsides med arbetsmaterialets tillväxt i ej oväsentlig grad ökats, samt att antalet afgjorda mål och ärenden tillhörande ledamöters föredragning från och med år 1881 till och med år 1903 afsevärdt stigit ej blott absolut utan äfven i förhållande till antalet föredragande, förklarar sig ämbetsverket anse en så betydande ökning af antal sammanträden och ledamöters föredragningsskyldighet, som af kommittén ifrågasatts, hvarken vara billig eller af behof påkallad för behörigt medhinnande af den årliga arbetsmängd, som kunde anses vara den för kammarrättsråd normala. Härvid finge man, erinrar ämbetsverket, icke taga hänsyn till en befintlig balans af oafgjorda mål, enär för dennas afarbetande påkallades anordningar af tillfällig natur, utan det gällde att tillse, att under ett år afgjordes ett ungefärligen lika stort antal, som under året inkommit. Ur denna synpunkt hade ämbetsverket ansett sig befogadt att såsom i hufvudsak normgifvande utgå från 1903 års förhållanden. Ifrågavarande år, då åtta ledamöter samt under vår- och höstsessionerna två adjunkter tjänstgjorde, inkommo sammanlagdt 2,541 mål och ärenden,

tillhörande ledamöters föredragning, samt afgjordes i det närmaste samma antal eller tillhoppa 2,533 dylika mål och ärenden. Vid beräkning af den ledamöterna påhvilande normala arbetsbördan vore man emellertid berättigad att från berörda arbetsmängd af omkring 2,540 mål och ärenden afdraga ett så stort antal mål och ärenden, förslagsvis upptaget till 80, som genom bifall till kommitténs af kammarrätten förordade förslag om upphörande af underställningsskyldigheten i vissa mål och öfverlämnande till revisionskommisariernas föredragning af en del anmärknings- och därmed jämställda mål och ärenden skulle kunna antagas komma att frångå ledamöternas föredragning. Härjämte borde emellertid hänsyn tagas äfven därtill, att enligt förslaget sammanträdena ej vidare skulle behöfva åtminstone i samma mån som för närvarande tagas i anspråk af föredragning till kommunikation af mål och ärenden, och att äfven enligt kammarrättens mening föredragningsarbetet borde fortgå under längre tid af året än för närvarande vore fallet. Vid öfvervägande af dessa förhållanden hade ämbetsverket kommit till den uppfattning, att, därest kammarrättsrådets föredragning under vår- och höstsessionerna utsträcktes utöfver den nuvarande med omkring *hälften* af hvad kommittén föreslagit, skulle under angifna förutsättningar den sålunda ökade föredragningstiden vara tillräcklig för behandling af den ledamöternas föredragning tillhörande ordinarie arbetsmängden och äfven låta sig genomföra i händelse af en verksam förenkling af rubrik- och recitskrifningen.

Departements-
chefen.

Gifvetvis är det en tämligen vanskligh sak att träffa ett riktigt afgörande angående den utsträckning af föredragningskyldigheten, som lämpligen bör förordas för ledamot i kammarrätten.

Fullföljer man kammarrättens för år 1903 gjorda jämförelse af antalet *inkomna* och *afgjorda* mål, visar sig, att motsvarande siffror för åren 1904, 1905, 1906 och 1907 utgjorde år 1904 resp. 5,729 och 5,029 — såsom kammarrätten anmärkt, vållade 1903 års allmänna fastighetstaxering här en ej obetydlig ökning i jämförelse med nästföregående års förhållanden — år 1905 resp. 4,805 och 5,177, år 1906 resp. 5,161 och 5,153 samt år 1907 resp. 4,883 och 5,304.

I dessa siffror ingå emellertid för motsvarande år anmärkningsmål med resp. 432 och 437, 496 och 503, 492 och 636 samt 405 och 595, en arbetsprodukt, som till en del vunnits genom anordnande af extra anmärkningsföredragning under åren 1905 och 1906 och som haft till följd en stadigt nedgående balans å dylika mål, så att denna,

som till år 1905 utgjorde 531 mål och till år 1907 380 mål, vid utgången af sistnämnda år belöpte sig till 190 mål. Äfven bör nämnas, att däri ingå jämväl mål och ärenden tillhörande sekreterarens föredragning, hufvudsakligen underställda afskrifningsmål, hvilka nu äro afsedda att bortfalla. För ifrågavarande årsperiod utgjorde antalet inkomna och afgjorda mål, tillhörande sekreterarens föredragning: för år 1904 resp. 1,815 och 1,422, för år 1905 resp. 1,475 och 1,731, för år 1906 resp. 1,940 och 1,835 samt för år 1907 resp. 1,623 och 1,617.

Med frånräknande af siffrorna för de båda nyss nämnda grupperna af mål och ärenden skulle för mål, som ankommit på *ledamots* föredragning, förhållandet mellan inkomna och afgjorda mål ställa sig så, som framgår af följande siffror, nämligen för år 1904 3,482 resp. 3,170, för år 1905 2,834 resp. 2,943, för år 1906 2,729 resp. 2,682 samt för år 1907 2,855 och 3,092.

Häraf torde framgå, att i senare tid antalet af de utaf ledamöterna afgjorda mål för år i det hela tämligen nära svarat emot antalet inkomna mål. Härvid bör emellertid bemärkas, att ämbetsverket under en lång följd af år — äfven de sista fyra åren — haft förstärkning af adjunkter under de ordinarie sessionerna till antal af fyra under vårsessionen 1904, men i öfrigt två, samt att dessas föredragningsskyldighet i allmänhet omfattat, utom i likhet med *ledamots* två timmar hvarje vecka, jämväl — mot befrielse dock från skyldighet att deltaga i plenimål och att vara bisittare vid anmärkningsföredragning — hvardera två timmar hvarannan vecka, hvilket motsvarar tre timmars föredragning i veckan.

Önskligt måste vara, att efter den nuvarande arbetsbalansens afarbetande uppkomsten af ny balans i möjligaste mån förebygges, och bör således på en utsträckning af föredragningsskyldigheten ställas det anspråk, att ämbetsverket framdeles må kunna utan anlitande af adjungerade ledamöter behörigen och således äfven utan en för arbetsresultatet ogynnsam forcering medhinna den ordinarie arbetsbördan. Vid dennas beräkande bör hänsyn emellertid tagas äfven till den periodvis starkare tillströmningen af taxeringsmål på grund af de hvart femte år återkommande allmänna fastighetstaxeringarna. Möjligt är, att det för sådant ändamål kan visa sig erforderligt att utsträcka tiden för ordinarie *ledamots* föredragning utöfver tiden för det af ämbetsverket föreslagna timtalet för vecka, så långt som kommittén ifrågaställt, men att redan nu meddela bestämd föreskrift i sådant syfte, torde ej vara

af nöden. Till frågan om ordnandet af detaljerna i den förändrade arbetsindelning, som af en utsträckning af föredragningskyldigheten blir en följd, får jag anledning återkomma vid den förestående behandlingen af förslag till ny instruktion för ämbetsverket.

För det af kommittén jämväl väckta förslaget om utsträckning af tiden för föredragning af anmärkningsmål anhåller jag att få redogöra i sammanhang med framställningen af de öfriga förslag, som afse revisionsafdelningens ämbetsverksamhet.

*Revisions-
arbetets
nuvarande
anordning.*

Vid sidan af de uppgifter, som under förvaltningsväsendets fortgående utveckling blifvit kammarrätten anförtrodda, kvarstår fortfarande såsom en synnerligen betydande gren af dess ursprungliga verksamhet *revisionsarbetet*, därunder jag hänför ej blott den kammarrättens revisionsafdelning omedelbart eller i andra hand tillhörande granskningen af kronans och andra allmänna räkenskaper och framställandet af därvid uppkomna anmärkningar, utan ock den dömande verksamhet, kammarrätten har att utöfva i anmärkningsmål. I fråga om dessa ämbetsuppgifter gäller, såsom kommittén med rätta framhållit, att vikten af desamma men äfven svårigheterna vid deras fullgörande ökas, i samma mån som statsförvaltningen varder alltmera vidtomfattande. Det är därför ur det allmännas synpunkt i hög grad angeläget att tillse, att kammarrättens ämbetsverksamhet å detta område så ordnas och handhafves, att den i möjligaste mån erbjuder trygghet för utöfvande af erforderliga kontroller och för behörigt beaktande jämväl i öfrigt af det allmännas intressen, så vidt på kammarrättens ämbetsverksamhet skäligen må ankomma.

För utredning i hvad mån detta må kunna anses vara fallet synes mig nödigt att till en början något redogöra för det sätt, hvarpå kammarrättens revisionsarbete för närvarande besörjes.

Föremål för granskning inom kammarrättens revisionsafdelning äro de kronans och andra allmänna räkenskaper, i afseende å hvilka ej är annorledes förordnad. Dessa räkenskaper finnas angifna i den af mig förut omnämnda nådiga kungörelsen den 22 januari 1897, angående tiden för aflämnande till kammarrätten af de räkenskaper, hvilka där böra undergå granskning. Härjämte tillkomma i växlande antal tillfälliga räkenskaper, exempelvis kommitténs räkenskaper, samt räkenskaperna för institutioner, anordnade efter tiden för nyss nämnda författnings utfärdande.

Beträffande räkenskapsgranskningen är vidare stadsgadt, att, så snart räkenskaperna inkommit, skall med dem ofördröjligen företagas en förberedande undersökning i hufvudsakligt syfte att utröna, huruvida proprietalans eller äfventyr för kronans eller det allmännas säkerhet i något hänseende må förefinnas, i hvilken händelse anmälan därom genast bör göras hos kammarrätten. Detta s. k. förgranskningsarbete utföres i regel af den revisor eller amanuens, som sedermera skall verkställa den vidare granskningen af räkenskapen.

Därefter skola de räkenskaper, hvilka icke förut undergått granskning i detalj, fullständigt granskas samt de redogörelser, som i det redovisande verket blifvit detaljgranskade, underkastas, i den mån tiden det medgifver, ytterligare revision, mindre i afseende å redogörelsernas sifferuppgifter än till kontrollerande af vederbörande myndigheters förvaltningsåtgärder. Sistnämnda granskning kallas generell revision, och båda formerna af granskning innefattas under den gemensamma benämningen ordinarie revision.

Ordinarie revision bör vara fullbordad senast inom ett år från den dag, räkenskapen blifvit till revisionsafdelningen aflämnad, där ej för granskningen af någon särskild räkenskap är eller kan varda annorlunda föreskrifvet. Efterrevision kan dock äfven äga rum.

Granskningsarbetet är fördeladt mellan revisionsafdelningens tre kontor sålunda, att å första kontoret granskas alla landsböcker och därmed gemenskap ägande räkningar, å andra kontoret arméns och flottans tillika med öfriga försvarsverket rörande räkenskaper äfvensom lotsverkets räkenskaper, och å tredje kontoret de civila verks och myndigheters räkenskaper, hvilka icke tillhöra de öfriga kontoren.

Närmare bestämmelser i afseende å granskningsarbetet äro gifna i kammarrättens arbetsordning.

För ifrågavarande arbetes rättvisa och ändamålsenliga fördelning emellan tjänstemännen inom hvarje revisionskontor är för en hvar till kontorets granskning hörande räkenskap, genom *uppskattning i månader eller trettiondedelar af månad*, bestämd en viss, längre eller kortare tid, som på grund af vunnen erfarenhet anses böra åtgå för räkenskapens granskning och ej må öfverskridas. Dylik uppskattning äger rum, så ofta kammarrätten därom förordnar, och verkställas inom hvarje kontor af revisionskommisarien i samråd med därvarande revisorer. Efterhand som nya räkenskaper tillkommit eller räkenskapen svällt ut — något som särskildt för försvarsverkets och kommunikationsverkens vidkommande varit förhållandet — har uppskattningen måst jämkas,

och kommittén anför ett flertal fall, där reduktion af den uppskattade granskningstiden måst i afsevärd utsträckning vidtagas.

Vid uppdelningen af räkenskaperna på tjänstemännen beräknas i regel för hvarje revisor s. k. hel revisionslott, omfattande tolf månaders revision enligt den gjorda uppskattningen. Härvid är dock att märka, att, som hvarje revisor är berättigad att åtnjuta en månads semester årligen, han i själfva verket icke kommer att för året granska flera räkenskaper, än som äro uppskattade till sammanlagdt elfva månaders revision, under det vikarien utför granskningsarbetet för den tolfte månaden. Som semester i allmänhet brukar tillgodonjutas under sommarmånaderna och under denna årstid dessutom tjänstledighet åtnjutes af en stor del revisionstjänstemän, uppstår ofta svårighet att erhålla vikarier för dessa samtidigt från arbetet lediga revisorer samt för tjänstlediga amanuenser. Af detta skäl, äfvensom för att bereda de äldre extra tjänstemännen möjlighet att erhålla så långvariga förordnanden samt så sammanhängande arbete som möjligt, har i regel inom kammarrätten så förfarits, att semesterarbetet fått å hvarje kontor utföras i ett sammanhang eller ock i två omgångar, under våren och hösten. Vid ledighetsförordnanden däremot har en liknande anordning hittills icke vunnit tillämpning.

De å revisionsafdelningen tjänstgörande amanuenserna hafva enahanda granskningsarbete som revisorerna, men då enligt kammarrättens beslut den 12 mars 1880 arbetstiden för dessa amanuenser är bestämd till 20 timmar i veckan eller två tredjedelar af den för revisorerna samtidigt fastställda, erhåller i regel hvarje amanuens å revisionsafdelningen *två tredjedels* revisionslott eller således räkenskaper med en uppskattad granskningstid af åtta månader.

Från nu omförmälda anordning finnas emellertid vissa undantag. Enligt kammarrättens instruktion skola nämligen, därest revisionskommisarie förordnas till föredragande i anmärknings- m. fl. mål, vissa honom eljest åliggande göromål i hans ställe bestridas af den revisor eller amanuens, kammarrätten därtill utser, och denne, hvilken kallas kontorsförman, erhåller då lindring i de honom tillhörande granskningsbestyren. Vidare är minskning i granskningsarbetet medgifven den revisor å hvarje kontor, hvilken har sig uppdraget att ombesörja expeditionsgöromålen jämte vissa andra i arbetsordningen angifna bestyr.

Om beskaffenheten af dessa göromål samt de medgifna lindringarna får jag tillfälle att längre fram närmare yttra mig.

Inom slutet af den revisionstid, hvartill räkenskapen blifvit uppskattad, skall revisionstjänstemannen till revisionskommisarien eller,

därest och för den tid denne är förordnad till föredragande, till kontorsförmannen aflämna uppkomna anmärkningar i koncept. Härefter har revisionskommisarien resp. kontorsförmannen att genomse, granska och med räkenskapen jämföra anmärkningarna. Godkännas de, har anmärkningsförfattaren att efter konceptets återfäende skyndsamt utskrifva de godkända anmärkningarna, hvarefter de tillställas revisionskommisarien eller kontorsförmannen för att förses med dennes underskrift och af honom ingifvas till kammarrätten. Revisionskommisarien eller kontorsförmannen har ock att med sitt yttrande beledsaga anmärkningsförfattarens påminnelser i anledning af inkommen förklaring.

Godkänner ej revisionskommisarien eller kontorsförmannen vid räkenskap gjord anmärkning, äger anmärkningsförfattaren att till kammarrätten ingifva anmärkningen, försedd med egen underskrift.

Föredragning af revisionstjänsteman är i gällande instruktion bestämmd allenast såsom *alternativ* till ledamotsföredragning, men har alltifrån instruktionens utfärdande varit utan afbrott tillämpad. Under den första tiden bestreds föredragningen för hvarje af de tre kontoren af en revisionstjänsteman från kontoret, och har — efter det under en följd af år revisionskommisarien å tredje kontoret föredragit både för sitt kontor och andra kontoret — från och med år 1905 föredragningen ombesörjts af revisionskommisarierna, en hvar för sitt kontor.

I sin egenskap af föredragande har revisionskommisarien att med skyndsamhet foga anstalt om de förberedande åtgärder, som kunna erfordras för de till hans föredragning hörande målens försättande i skick att kunna med slut afhjälpas, att vid målens föredragning hafva förslag till beslut skriftligen affattadt samt att vaka däröfver, att de af kammarrättens beslut föranledda expeditiönsåtgärderna besörjas med noggrannhet och erforderlig skyndsamhet.

I afseende å revisionsarbetets ordnande föreligga från kommittén flera betydelsefulla förslag, hvilka jag skänker min tillslutning. De synas mig nämligen samtliga, om än i olika grad, ägnade att verka främjande för revisionens arbeten och särskildt till en af samtliga uttalanden att döma välbehöflig *höjning* af revisionsafdelningens ställning. Såsom jag får anledning framhålla, synes det mig endast, som om kommitténs förutsättningar bort föra några längre, än som skett, likasom

Förslag angående revisionsarbetets ordnande.

jag redan nu vill framhålla, att kommitténs förslag syns mig påkalla i viss mån andra organisativa anordningar än dem, kommittén ansett sig böra förorda.

*Särskilda
räknebiträden.*

Bland förslagen möter till en början det af ämbetsverket utan erinran lämnade förslaget att åt kvinnliga eller andra biträden utan akademisk examen öfverlämna att besörja såväl rent siffergranskningsarbete som ock annat mera mekaniskt arbete. Genom en dylik anordning af granskningsarbetet i förening med detaljgranskningens begränsande till förvaltningsområden i saknad af egen specialrevision kommer för revisions-tjänstemännen beredas tillfälle att i allt större utsträckning ägna sig åt den *öfverrevision* till kontroll å den granskade myndighetens förvaltningsåtgärder och utgiftsposternas författningensenlighet, som är deras hufvuduppgift. För renskrifning o. d., som länge utförts af revisionstjänstemännen själfva, böra gifvetvis också, i enlighet med hvad kommittén förutsätter, uteslutande aulitas särskilda skrifbiträden.

*Befogenhet för
revisor att
själf under-
skrifva sina
anmärkingar
m. m.*

Vidare har jag att framhålla förslaget om befogenhet för ordinarie revisor att själf underskrifva sina anmärkingar och ansvara för deras riktighet äfvensom att i öfrigt själfständigt utföra sin talan i anmärkningsprocessen. En sådan själfständighet, påyrkad redan af 1874 års lönerogleringskommitté, har städse varit andra ordinarie revisionstjänstemän med lägre kompetens än kammarrättens revisorer medgifven, men förvägrats de senare af fruktan för omogna anmärkingar, hvilkas framställande skulle kunna skada ämbetsverkets anseende. Såsom redan nyssnämnda kommitté framhöll och den nuvarande lönerogleringskommittén ytterligare understrukt, lärer emellertid anledning saknas till sådan farhåga. Med hänsyn härtill synes ej heller af behof påkalladt att, såsom af ämbetsverket ifrågasatts, meddela föreskrift om någon öfvergångstid, därunder inrymmandet af den vidgade befogenheten skulle ankomma på kammarrättens pröfning i hvarje särskildt fall.

*Revisions-
kommisarie,
föredragande
och ledamot.*

Beträffande sättet för föredragningen af kammarrättens anmärkningsmål har, med tillslutning af ämbetsverket, af kommittén föreslagits såsom ett tjänstealligande för revisionskommisarie att ombesörja föredragningen af dessa mål. Däremot har, såsom jag redan anført, kammarrätten afvisat kommitténs i sammanhang härmed framlagda förslag om inrymmande af befogenhet för föredraganden att såsom ledamot deltaga i målens afgörande. Ämbetsverket gör nämligen gällande, att, då revisionskommisarierna — enligt kommitténs förslag — skulle bibehållas vid

utöfningen af högsta ledningen öfver revisionsarbetet, denna deras allmänna tjänstemannaställning syntes utgöra ett bestämdt hinder för deras deltagande i den dömande verksamheten. Vål finge antagas, att endast undantagsvis hinder i form af ett direkt jämsförhållande skulle föreligga för vederbörande revisionskommisseries deltagande i själfva beslutet, men däremot syntes icke utan skäl kunna göras gällande, att revisionskommisseries chefskap för de tjänstemän, hvilka förde kronans talan i de uti revisionsafdelningen uppkomna anmärkningsmålen, icke kunde anses fullt förenlig med den fullständiga oafhængighet och frihet från förutfattade meningar, som för ett godt fullgörande af domarekallet måste anses oeftergifliga. Den af kommittén åsyftade utvidgningen af revisionskommisseries inflytande på målens afgörande syntes för öfrigt åtminstone i viss mån kunna vinnas genom en vida enklare anordning än den föreslagna, nämligen genom att tillerkänna föredraganden rätt att deltaga i öfverläggningen och till protokollet afgifva de särskilda yttranden, hvartill han funne sig befogad.

Detta ämbetsverkets uttalande har icke varit enhälligt. En minoritet, bestående af ämbetsverkets chef och två ledamöter, har nämligen förklarar sig finna kommittéförslaget kunna och böra under vissa förutsättningar vinna godkännande.

De fördelar, som genom den föreslagna anordningen skulle kunna ernås, syntes, anför minoriteten, så afsevärda, att de kunde anses väl uppväga de af densamma befarade olägenheterna. Särskildt förtjänade framhållas det gifna företräde, den af kommittén förordade anordningen ägde framför den nuvarande därutinnan, att ett legalt inflytande på de ifrågavarande målens afgörande tillförsäkrades vederbörande föredragande och denne blefve juridiskt ansvarig för beslutet, fördelar, som endast delvis skulle vinnas genom sådana bestämmelser som de af kammarrättens pluralitet tillstyrkta. Otvifvelaktigt skulle äfven den mera framskjutna och inflytelserika ställning, kommittéförslaget afsåge att bereda revisionskommisseries, bidra att höja deras intresse för tjänsten och i sin mån verka gagneligt å revisionsarbetet i dess helhet. Äfven om det också måste medgifvas, att revisionskommisseries dubbelställning såsom chefer för revisionskontoren och föredragande ledamöter i anmärkningsmål kunde vara ägnad ingifva tvifvelsmål om den ifrågasatta anordningens lämplighet, syntes dock rättssäkerheten icke äfventyras genom deras deltagande i målens afgörande under ansvarighet för beslutet, dock under förutsättning att ändring icke skedde i gällande föreskrift om domfört antal ledamöter i de mål, hvarom nu vore fråga.

Två af reservanterna, däribland ämbetsverkets chef, påyrka därjämte bibehållande af nu föreskrifven kontrollgranskning af bisittande ledamot, dock mera med afseende å beslutets sakliga innebörd än dess formella affattning. Denna granskning syntes nämligen blifva till gagn äfven i det afseende, att ledamöterna, hvilka eljest måhända kunde befaras efter hand blifva mera främmande för ifrågavarande mål, skulle erhålla tillfälle att vidmakthålla och vidga sin erfarenhet å förevarande område.

*Departementets-
chefen.*

Då den af kommittén förordade reformen äfven enligt min mening kommer att blifva till verkligt gagn för det allmänna, har jag, såsom redan är antydt, ansett mig böra biträda detsamma.

Den betänklighet, som framstälts mot förslaget, grundas också uteslutande på antagandet, att äfven efter reformens genomförande revisionskommisarie skulle förblifva chef å revisionsafdelningen, hvilken ställning ej vore väl förenlig med hans domarekall. Godkännes det förslag om utsträckt föredragningsskyldighet för revisionskommisarie, hvarom jag strax skall yttra mig, måste jag emellertid finna antagligt, att revisionskommisariens framtida ställning inom ämbetsverket varder en väsentligen annan än den, som för närvarande tillkommer honom, hvadan chefskapet, om det skall vara ett verkligt och ej endast nominellt sådant, lärer böra läggas i andra händer. Revisionskommisaries tid och arbetskrafter torde nämligen under berörda förutsättning komma att så fullständigt tagas i anspråk för beredningen till föredragning af anmärkningsmål, att någon tid icke blir öfrig för handhafvande af de med chefskapet förenade bestyr. Äfven synes mig en anordning, enligt hvilken föredraganden i anmärkningsmål tillerkännes domsrätt, därutinnan vara att föredraga framför den af ämbetsverkets flertal förordade reservationsrätten, att ett verkligt votum afgifves under en känsla af ansvar, som i allmänhet icke kan antagas vara i samma grad för handen, då det endast gäller ett under domareansvar icke afgifvet uttalande. I tillvaron af denna liffigare ansvarskänsla bör man enligt min mening söka den bästa garantien mot en befarad ensidighet i domfällandet.

Den nuvarande anordningen med kontrollgranskning synes mig på de af reservanterna anförda skäl böra bibehållas.

Redan förut har jag omnämnt kommitténs förslag, enligt hvilket äfven vissa andra grupper af mål och ärenden, som för närvarande tillhöra kammarråttens föredragning, hädanefter skulle ankomma på föredragning af revisionskommisarie.

Dessa mål äro:

advokatfiskalens anmärkningar vid eller med anledning af de till granskning inkomna räkenskaperna;

besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, de s. k. reskontreringsmålen därunder inbegripna;

från fängvårdsstyrelsen öfverlämnade anmärkningsfrågor, däri yrkande om ersättning blifvit väckt emot landshöfding eller landshöfding-ämbete;

anmärkningar mot förmyndarkammarens i Stockholm förvaltnings-åtgärder och räkenskaper, som af vederbörande revisorer i deras berättelse blifvit framställda;

anmälanden och åtal i anledning af försummelse att inom föreskrifven tid till kammarrätten aflämna räkenskaper för granskning; samt

frågor om kammarrättens tjänstemän tillkommande anmärkningsarfvode och om afskrifning i advokatfiskalskontorets eller revisionsafdelningens aktoratsräkningar.

I fråga om samtliga dessa mål och ärenden gäller, på sätt kommittén erinrat, att de antingen stå i nära samband med revisionsafdelningens arbeten eller, där så ej kan sägas vara fallet, dock äro af den natur, att äfven beträffande dem revisionskommisarierna torde få anses sitta inne med sakkunskap, som synes göra dem särskildt lämpade att föredraga dessa mål och äfven deltaga i deras afgörande. Hvad särskildt angår besvär öfver förvaltningsmyndigheternas beslut i anmärknings- eller redogörelsemål, torde genom deras öfverlämnande till revisionskommisariernas föredragning vinnas större möjlighet än för närvarande för öfversikt och kontroll af anmärkningsförfarandet hos kammarrätten i dess helhet. Därjämte synes ett samlande i revisionskommisariernas hand af samtliga anmärknings- och redogörelsemål vara ägnadt att bereda ökad trygghet för en konsekvent tillämpning af räkenskapsväsendet rörande stadgar och föreskrifter.

På grund af hvad jag sålunda anført har jag biträdt förslaget äfven i denna del. Likaledes finner jag lämpligt, att revisionskommisarie såsom ledamot deltager i handläggning af plenumål, som angår revisionsafdelningens personal eller arbetet å afdelningen. En dylik anordning, om hvars ändamålsenlighet kommittén och ämbetsverket äro ense, synes mig fullt befogad, äfven om, såsom jag förutsätter, revisionskommisaries nuvarande chefskap kommer att upphöra.

Föredragning af anmärkningsmål äger för närvarande i regel rum två timmar i veckan. Under åren 1904 och 1906 har därjämte extra anmärkningsföredragning varit anordnad, hvilket, såsom jag redan nämnt, haft till resultat en ej obetydlig nedgång i balansen.

Utsträckning af revisionskommisaries föredragningsskyldighet.

Med stöd af undersökningar för åren 1900—1903 har kommittén förklarat sig finna den för anmärkningsmålen föredragning anslagna tiden vara alltför knapp och hemställt, att sådan föredragning — till hvilken nu skulle komma jämväl föredragningen af besvär i anmärknings- och redogörelsemål — måtte anordnas i regel minst *fyra* timmar hvarje vecka året om allenast med de afbrott, som betingas af inträffade helgdagar.

Kammarrätten erinrar å sin sida, att under femårsperioden 1900—1904 antalet afgjorda mål allenast för åren 1902 och 1903 icke motsvarat den årligen inkomna arbetsmängden och uttalar med stöd häraf, att den anslagna föredragningstiden, om än någon utsträckning af densamma syntes erforderlig, dock i det närmaste motsvarade behovet. I tillräcklig grad syntes i hvarje fall behovet komma att tillgodoses, om föredragning hvarje vecka två timmar ägde rum hela året med undantag allenast för infallande helgdagar och januari månad.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag redan anfört, har för åren 1905, 1906 och 1907 antalet afgjorda mål, särskildt för de båda sistnämnda åren, ej obetydligt öfverstigit antalet inkomna mål. Härtill har emellertid för år 1906 medverkat anordnad extra föredragning. Enär den fortgående utvecklingen af förvaltningens olika grenar bör antagas komma att tillföra kammarrättens revision ett stadigt växande arbetsmaterial, synes man emellertid — förutsatt tillika att anordningar komma till stånd i syfte att förstärka revisionens arbetskrafter och öka dessas effektivitet — också böra räkna med sannolikheten af en ökad numerär af anmärkningsmål. Jämväl den kraftigare utveckling af specialrevisionerna för arméns och flottans räkenskaper, som redan blifvit eller kan förväntas blifva ävåbragt, samt de förut af mig omnämnda anordningarna i afseende å revisionen af järnvägsstyrelsens räkenskaper och förvaltning böra enligt min mening antagas komma att verka till ökning af föredragningsmaterialiet. I betraktande häraf synes någon afprutning å den föredragningstid, kommittén i förevarande hänseende förordat, tillsvidare icke böra göras i vidare mån än, att föredragningen må ligga nere under julferierna, sådana jag tänkt mig dessa anordnade. Törhända kan ock låta sig göra att medgifva någon begränsning under sommarmånaderna.

*Kammarrättens
organisation.*

Enligt hvad jag redan inledningsvis nämnt, utgöres kammarrättens ordinarie tjänstemannapersonal för närvarande af, förutom presidenten och de åtta kammarrättsråden, fem andra gradens och tjugutre första gradens tjänstemän. Andra gradens tjänstemän äro sekreteraren, advokatfiskalen

och de tre revisionskommisarierna, medan till den första graden höra de fyra notarierna, aktuarien och registratorn samt revisorerna till ett antal af aderton. I afvaktan på en blifvande lönereglering för ämbetsverket uppehållas emellertid såväl sekreterartjänsten som en revisionskommisariebefattning tillsvidare på förordnande, sedan af löneregleringskommittén förslag väckts om dessa båda tjänsters indragning.

Kommittén har icke föreslagit annan ändring af ämbetsverkets *ordinarie* arbetskrafter än den nyssnämnda, afseende indragning af sekreterartjänsten och en revisionskommisarietjänst.

Enligt kammarrättens instruktion åligger det sekreteraren att med uppmärksamhet följa ärendena inom kammarrätten, så att han i förekommande fall må kunna med erforderliga upplysningar tillhandagå vederbörande inom eller utom ämbetsverket; att hafva närmaste inseendet öfver de å kansliet anställda tjänstemän samt hos kammarrätten anmäla, om någon beträdes med värdslöshet eller försummelse; att föredraga alla från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref, ärenden om upprättande af underdånigt förslag till ledig tjänst, om befordran till sådan tjänst, som kammarrätten äger tillsätta, om antagande af extra *ordinarie* tjänstemän och vaktbetjante samt om tjänstledighet, afsked och tjänstebetyg, frågor om adjunktion samt förordnande att bestrida annan tjänstgöring i kammarrätten, ärenden rörande verkets ekonomi, kammarrättens pröfning underställda beslut angående afskrifning af kronoutskylder och böter, påförda eller ådömda från skattskrifningsorten bortflyttade personer, så ock nådiga remisser i anledning af förd klagan öfver kammarrättens beslut i samtliga omförmälda, sekreterarens föredragning tillhörande ärenden; att, därest något af kammarrätten i dessa ärenden meddeladt föreläggande icke blifvit behörigen fullgjordt, därom ofördröjligen hos kammarrätten göra anmälan; att uppsätta och till expedition befordra underdåniga utlåtanden samt kammarrättens beslut i de af honom föredragna ärenden, då besluten ej utfärdas genom protokollsutdrag; att underskrifva å handlingar tecknade kommunikationsresolutioner och kontrasignera alla kammarrättens öfriga utgående expeditioner; att redovisa af kammarrätten ådömda böter och viten; att föra särskildt diarium öfver de från Kungl. Maj:t ankomna utslag och bref; att hålla förteckningar öfver kammarrättens *ordinarie* och extra *ordinarie* tjänstemän och vaktbetjante med anteckningar om tjänstledighet och vikariatsförordnanden; att för hvarje år aflämna arbetsförteckning öfver de till hans föredragning hörande ärenden äfvensom uppgift å antalet af kammarrättens särskilda expeditioner; samt att upprätta kammarrättens allmänna arbetsberättelse och tillse,

Sekreteraren.

att densamma, jämte de uppgifter, hvilka i öfrigt böra från kammarrätten aflämnas, blifva behörigen expedierade.

Dessa föreskrifter äro vidare utvecklade i kammarrättens arbetsordning, där särskildt hvad angår skyldigheten att uppsätta underdåniga utlåtanden denna uttryckligen förklarats afse jämväl utlåtanden, som beslutats på föredragning af ledamot. Härjämte angifvas där såsom åligganden för sekreteraren att föra diarium öfver alla till hans föredragning hörande mål och ärenden äfvensom särskild anteckning öfver alla af honom föredragna anordningar, att med belöpande stämpadt papper förse de af kammarrätten utfärdade fullmakter, konstitutorial och tjänstebetyg samt att förvara handlingar och för kortare tid äfven koncept i mål och ärenden, som ankomma på hans handläggning.

Enligt särskilda af ämbetsverket tid efter annan meddelade beslut åligger det vidare sekreteraren att en gång i början af hvarje månad granska den å kansliet förda s. k. allmänna expeditjonslistan och, därest beslut befinnes icke vara expedieradt inom viss föreskrifven tid efter dess meddelande, därom hos presidenten göra anmälan, att föra minnesbok öfver allmänna bestämmelser rörande ämbetsverket och dess arbetsordning, att hålla tillsyn öfver att föreskrifven anmälan om hinder, som mött för justering af protokoll inom föreskrifven tid, af vederbörande notarie eller amanuens aflämnas samt att utfärda kommunikations-resolutionerna i de till Eders Kungl. Maj:t fullföljda besvärsmål.

Vid en granskning af sekreterarens åligganden befinnes, anför nu kommittén, att dessa såväl i och för sig som i anseende till det arbete, de medföra, äro af en mycket olikartad beskaffenhet. Vikten och omfattningen af sekreterarens arbete kunde också ingalunda mätas efter antalet af de punkter, i hvilka hans åligganden äro i instruktion och arbetsordning uppräknade. En del af dessa punkter omfattade sålunda allenast göromål, hvilka sammanhängde med eller vore en följd af andra, såsom skyldigheten att föredraga nådiga remisser i anledning af förd klagan öfver kammarrättens beslut i de af sekreteraren föredragna ärenden, att hos kammarrätten anmäla, om något i dessa ärenden meddeladt föreläggande ej blifvit fullgjordt, att sörja för uppsättning och expedition af kammarrättens beslut i dylika ärenden och föra anteckningar öfver dem, att angående dem upprätta arbetsförteckning m. m. Dessa göromål betingade fördenskull, äfven där de vore af beskaffenhet att medföra något mera arbete, icke för sitt utförande någon särskild tjänsteman af sekreterares egenskap, utan sammanhängde med föredragningsskyldigheten beträffande de ärenden, som det nu i allmänhet

vore pålagdt sekreteraren att föredraga, samt borde besörjas af vederbörande föredragande, hvem denne än vore, eller hans biträde. En del andra åligganden vore helt mekaniska bestyr, hvilka, såsom mer eller mindre betydelselösa och ej förekommande i andra motsvarande verk, kunde och borde bortfalla, såsom aflämnande, utöfver arbetsberättelsen, af uppgift å antalet af kammarrättens särskilda expeditioner samt förande af anteckningsbok öfver anordningar.

En annan del åter af dessa göromål syntes kommittén knappast vara af den beskaffenhet, att de kunde sägas tillhöra en tjänsteman i sekreterarställning, utan snarare hafva blifvit till honom öfverlämnade för att utfylla hans arbete eller lindra arbetet för någon annan tjänsteman, som de eljest mera naturligt syntes tillkomma. Sålunda borde på aktuarien ankomma att föra diarium öfver Kungl. Maj:ts utslag och bref samt att upprätta ämbetsverkets allmänna arbetsberättelse, likasom ock advokatfiskalen borde tillhöra att redovisa af ämbetsverket ådömda böter och viten. Underskrifvandet och kontrasigeringen af kammarrättens expeditioner jämte stämpelbeläggning i fall, där sådan vore föreskrifven, syntes kunna öfverlämnas åt vederbörande notarie. Hvad vidare anginge föreskriften om skyldighet för sekreteraren att uppsätta underdåniga utlåtanden, påkallades, enligt hvad kommittén inhämtat, i allmänhet icke denna skyldighet, och vid godkännande af förslaget om underställningsskyldighetens bortfallande i fråga om de ordinarie afskrifningsmålen skulle äfven sekreterarens bestyr med dessa mål upphöra.

Icke heller syntes det kommittén, som skulle chefskapet öfver ämbetsverkets kansli och därmed sammanhängande bestyr eller skyldigheten att föredraga personal- och ekonomiärenden tillräckligt motivera bibehållandet af en andra gradens tjänsteman med sekreterares ställning. Sålunda hade kommittén ansett sig böra framställa förslag om presidentens öfvertagande af personalärendenas föredragning, och hvad anginge de icke särdeles tyngande ekonomiärendena syntes föredragningen af dem lämpligen kunna anförtros åt advokatfiskalen.

Det hufvudsakligaste skälet, som anförts för bibehållande af sekreterartjänsten, vore emellertid sekreterarens chefskap för kammarrättens kansli, hvilket ock i instruktionen satts bland de främsta af hans åligganden. Från kammarrättens sida hade ock — i dess underdåniga utlåtande den 15 maj 1902 — synnerligen starkt betonats angelägenheten af att hafva en dylik chef, hvilken såsom sådan hade att öfva tillsyn öfver ärendenas behöriga handläggning af de underordnade kanslitjänstemännen samt tillika att med uppmärksamhet följa ärendena inom ämbetsverket, så att han kunde, i förekommande fall, med upplysningar tillhandagå

vederbörande inom eller utom verket. Sekreteraren skulle på detta sätt utgöra en sammanhållande kraft med afseende på hela den del af kammarrättens arbete, som ginge genom kansliet.

Härvid kunde man emellertid, fortsätter kommittén, icke undgå att bemärka, att, därest sekreteraren verkligen skulle fullgöra en sådan uppgift, som nyss angifvits, han komme att, åtminstone delvis, fullgöra ämbetsåligganden, som borde tillkomma presidenten och ledamöterna. Både enligt sakens natur och gällande instruktion åläge det presidenten att tillse, att kammarrättens tjänstemän, och således äfven tjänstemännen å kansliet, fullgjorde sina åligganden. Och det syntes, som om, med afseende på en kanslipersonal ej större än kammarrättens, denna tillsyn borde kunna af presidenten utöfvas, utan att någon mellanhand därvid vore behöflig. Härtill komme, att jämväl ledamöterna i kammarrätten hade att tillse, det beslutet i de till deras behandling öfverlämnade mål och ärenden blefve med skyndsamt uppsatta och expedierade, samt att således äfven ledamöterna ägde skyldighet till uppsikt öfver kanslitjänstemännens arbete, hvilken uppsikt det ingalunda kunde vara behöfligt eller dessmera gagneligt, att en kanslichef i deras ställe öfvertog.

För öfrigt syntes de förhållanden, som under de senare åren varit rådande i afseende å sekreterartjänstens uppehållande, knappast gifva vid handen, att sekreteraren verkligen varit i tillfälle att för arbetet å kansliet vara en sammanhållande kraft af den betydelse, som det gjorts gällande, att han skulle vara. En nödvändig betingelse, för att detta i afsevärdare mån skulle kunna ske, vore, att befattningen under längre tid uppehöles af den ordinarie innehafvaren eller åtminstone af en och samma person. Men vid en undersökning, huru härmed varit förhållandet, visade sig, att t. ex. under tiden från slutet af januari 1900 till och med utgången af år 1903 befattningen allenast under mindre än en tredjedel af denna tid skötts af dess ordinarie innehafvare, men för öfrigt af olika vikarier, ej mindre än åtta till antalet, hvilka dessutom endast undantagsvis tjänstgjort så lång tid som en månad, mången gång blott några dagar i sänder. Att under sådana förhållanden den tillsyn, dessa växlande innehafvare af befattningen varit i tillfälle att öfva, icke kunnat blifva synnerligen värdefull, låge för öppen dag; likasom den sammanhållande kraft för kansliets arbete, som sekreteraren skolat utgöra, ej heller kunde skattas särdeles högt. Samma förhållanden syntes jämväl ägnade att minska den betydelse, sekreterarbefattningens innehafvare skulle äga genom den kändedom, han vore i tillfälle att inhämta om ärendenas gång inom ämbetsverket, och för upplysningars

meddelande härom. Dessa upplysningar syntes för öfrigt kunna erhållas genom andra kammarrättens tjänstemän, och under nuvarande förhållanden blefve de äfven ofta sålunda inhämtade.

Enär alltså de med sekreterartjänsten förenade göromål antingen skulle, enligt kommitténs förslag, bortfalla eller ock, där de funnes böra såsom särskilda tjänstegöromål kvarstå, lämpligare eller utan olägenhet kunde och borde besörjas af andra kammarrättens tjänstemän, har kommittén ansett sig böra hemställa om tjänstens indragning.

Denna hemställan har emellertid icke varit enhällig. En ledamot har nämligen, under hänvisning till de skäl, som af representanten inom kommittén för ämbetsverket anförts mot indragningen, förklarat sig anse, att sekreterartjänsten borde bibehållas.

De skäl, ämbetsverkets representant anført mot den föreslagna indragningen af sekreterartjänsten, har han sammanfattat sålunda: *Ämbetsverkets representant.*

»Upphörandet af nu bruklig underställning i vanliga afskrifningsmål samt minskad föredragning af kungliga bref, hvilka båda förhållanden skulle blifva en följd utaf genomförandet af kommittéförslaget, inverka icke i någon väsentlig mån på sekreterarens ställning och göromål. Det egentliga arbetet i kammarrätten med afskrifningsmålen åligger för närvarande amanuensen å advokatfiskalskontoret, och denna amanuensplats kan därför, såsom äfven kommittén tänkt sig, med upphörande af dessa måls underställning indragas.

Såsom chef för kammarrättens kansli med dess omfattande och alltjämt växande arbete för uppsättning och expedierande af kammarrättens utslag, skrivelser och bref är sekreteraren, såvidt nu kan bedömas, för verket behöflig. Den stigande omfattningen af kansliarbetet i kammarrätten torde bäst framgå af följande sammanställning angående antalet af de från kammarrätten under årens lopp utgående expeditioner. Dessa utgjorde

år 1871	summa	4,397	däraf	domar	och	utslag	1,421
» 1881	»	4,800	»	»	»	»	—
» 1891	»	5,187	»	»	»	»	1,518
» 1901	»	6,707	»	»	»	»	2,101
» 1903	»	7,093	»	»	»	»	2,357

Såsom kommittén äfven erinrat, åligger det enligt nu gällande instruktion sekreteraren att uppsätta och till expedition befordra kammarrättens underdåniga utlåtanden. Om, såsom kommittén jämväl omförmält, en dylik uppsättning hittills i många fall icke ålagts sekreteraren, hindrar

detta icke, att föreskriften härom är lämplig och för framtiden bör komma till så mycket större användning, som den enligt kommitténs förslag ökade skyldigheten för ämbetsverkets ledamöter att föredraga och delta i afgörandet af besvärs- och anmärkningsmål kommer att för ledamöterna kräfva här afsedt biträde och hjälp från sekreterarens sida.

Kommitténs förslag innebär, att arbetet å kammarrättens kansli skulle utföras af fyra ordinarie notarier och fyra amanuenser, hvarjämte till aktuariens hjälp skulle lämnas något amanuensbiträde.

Då det torde strida mot riktiga och af kommittén äfven omfattade samt uttalade principer, att ett städse behöfligt ordinarie arbete inom ett ämbetsverk skall till så stor del, som här afses, utföras af från tid till annan förordnade extra tjänstemän eller amanuenser, och då, såsom förut antydts, ett särskildt chefskap för kanslipersonalen torde vara lika behöfligt som å andra områden, t. ex. inom kammarrättens revisionskontor, samt härtill kommer, att, vid den ökade föredragning och förändrade handläggning af anmärkningsmål, kommitténs förslag innebär, ett öfvervakande och biträde vid uppsättande af dessa mål från en sekreterares sida lämpligen bör tagas i anspråk, synes mig sekreterarbefattningen i ämbetsverket böra bibehållas och, om sådant finnes utförbart, i stället minskning ske i antalet amanuensbefattningar. Till äfventyrs skulle på detta sätt, på samma gång en lämpligare anordning af de å kansliet behöfliga befattningarna ägde rum, någon nämnvärdt större kostnad icke i det hela tillskyndas statsverket.

Kommittén har erinrat, att sedan år 1900 vid olika tillfällen sekreterartjänsten uppehållits på förordnande och icke af ordinarie innehafvaren, och velat göra gällande, att sekreterarens chefskap öfver kansliet härigenom i utöfningen försvagats. Med framhållande häremot, hurusom under de näst föregående årtiondena innehafvaren af sekreterartjänsten i kammarrätten själf nästan oafbrutet utöfvade befattningen, äfvensom att jämväl vid ett förordnande på denna tjänst, likasom på andra tjänster, där ett chefskap äger rum, den tillförordnade innehafvaren har att utöfva och äfven utöfvar det chefskap, som eljest åligger den ordinarie innehafvaren, får jag slutligen i denna fråga tillägga, att vid det behof af adjunktion, som i kammarrätten förekommit och förekommer, sekreteraren härför måste tagas i anspråk, och att det icke är minst viktigt, att kammarrätten uti innehafvaren af en sådan befattning har att städse tillgå en sakkunnig person för adjunktion, en tillgång, som eljest varder mera beroende på rena tillfälligheter.»

Ämbetsverket har, i allo instämmande med dess representant inom kommittén och ytterligare understrykande de synpunkter för frågans bedömande, som af denne gjorts gällande, förklarat såsom sin bestämda öfvertygelse, att indragningen af sekreterartjänsten skulle föranleda en synnerligen menlig inverkan på ämbetsverkets organisation och medföra för den jämna gången af dess arbeten i hög grad störande rubbningar.

Ämbetsverket upptager i sammanhang härmed till bemötande kommittéens erinringar mot sekreterartjänstens bibehållande, och tillåter jag mig ur denna kritik anföra följande.

Hvad anginge sekreterarens chefskap för kansliet, vore detta enligt ämbetsverkets uppfattning desto mer behöfligt, som kansliarbetet, på sätt representanten påpekat, efter genomförandet af senaste lönereglering för ämbetsverket befunnit sig i stadig tillväxt och anledning saknades till antagande, att denna fortgående ökning af arbetsmaterialet efter en ny reglering af ämbetsverket skulle upphöra. Värdet af det chefskap öfver kansliet, som äfven af tillförordnade innehafvare af befattningen gifvetvis utöfvades, syntes hafva af kommittén väsentligen underskattats, likasom vikten däraf att kunna för adjunktion och vid fyllande af vakans påräkna personer, hvilka, såsom med sekreteraren i regel vore förhållandet, besutte erforderlig kompetens för utöfvande af ledamotskap.

Beträffande sekreterarens åliggande att uppsätta kammarrättens underdåniga utlåtanden framhåller ämbetsverket, hurusom behofvet för ledamöterna af sekreterarens biträde i förevarande afseende, påkalladt redan af den ökade föredragningssskyldighet för ledamöterna, som ifrågasatts, gifvetvis kommer att varda än mer kännbart, därest den tillväxt till både antal och omfång af remisser, hvilken under senare tid ägt rum, skulle komma att äfven framdeles fortgå.

Kommittén syntes ämbetsverket ej heller hafva till dess rätta vikt uppskattat betydelsen af sekreterarens åligganden att med upplysningar tillhandagå vederbörande inom eller utom ämbetsverket. Så alldeles betydelselöst vore det dock ej, att i ämbetsverket funnes att tillgå en person, som vore pliktig meddela allmänheten upplysningar i tjänsteärenden och vederbörande inom verket nödiga underrättelser, exempelvis i fråga om de talrikt förekommande förordnandena och dylikt, och kammarrätten ansåge sig icke böra underlåta att omnämna, hurusom en under lång tid vunnen erfarenhet ingalunda gäfvade stöd åt riktigheten af den mening, att stadgandet om sekreterarens ifrågavarande åliggande skulle sakna praktisk betydelse.

Under erinran tillika att en säkerligen tämligen betydande ökning af sekreterarens arbetsbörd vore att motse, i händelse ifrågasatta ändringar i kommunikationsförfarandet vunne afseende, samt att denna ökning icke kunde antagas komma att uppvägas af lättnaderna vid underställningsskyldighetens bortfallande och eventuella ändringar i instansordningen af beskaffenhet att medföra bortfallande af bestyren med uppsättning i vissa fall af underdåniga utlåtanden, framhåller kammarrätten tillika, att den fördelning på andra händer af ärenden af löpande natur samt af jämförelsevis underordnad vikt, för hvilken kommittén uttalat sig, syntes hvarken planmässig eller ändamålsenlig.

Slutligen förordar kammarrätten, att åt sekreteraren måtte anförtros uppdraget att föredraga underställda s. k. norska mål, innefattande frågor, om statsverket eller svenskt fattigvårdssamhälle skall anses skyldigt ersätta fattigunderstöd, som i Norge lämnats svenska undersåtar, därvid sekreteraren skulle hafva sitt förslag till beslut eller utlåtande skriftligen affattadt. I denna punkt föreligger för öfrigt från en ledamot i ämbetsverket uttalande till förmån för en anordning, enligt hvilken äfven ledamotsbehörighet i dessa mål skulle tillkomma sekreteraren.

Departements-
chefen.

Obetingadt gifver jag kommittén rätt i dess uttalande, att vikten och omfattningen af sekreterarens i kammarrätten arbete ingalunda få mätas efter det icke ringa antal punkter, i hvilka hans åligganden äro i instruktion och arbetsordning uppräknade. Påtagligt synes mig äfven, att en del af dessa bestyr icke äro af den maktpåliggande beskaffenhet, att för deras fullgörande bör tagas i anspråk en sekreterares arbetskrafter och omvårdnad, utan föreställer jag mig sålunda, att åtskilliga af nu afsedda göromål tilläfventyrs lika väl kunna besörjas af andra tjänstemän inom verket. Men jag kan icke heller tillbakahålla den uppfattningen, att i viss mån å ömse sidor alltför stor vikt tillmätts dessa spörsmål, som dock i grunden röra *detaljer* och frågan om en mer eller mindre planmässig fördelning af ämbetsverkets arbetsbörd i vissa delar. Sålunda lärer vara utan egentlig betydelse för den föreliggande organisationsfrågan, hvem som inom ämbetsverket får sig anförtrodt uppdraget att ombesörja redovisningen af böter och viten eller föredragningen af medelsanordningar och andra ärenden af löpande natur. Äfven mig synes, som om i ett eller annat afseende andra anordningar än de nu rådande skulle låta sig utan olägenhet och måhända med fördel genomföras, men denna omständighet är enligt min mening ingalunda afgörande för frågans lösning. Hufvudfrågan är nämligen,

huruvida ett ämbetsverk med den öfverrättsorganisation och ej oansenliga tjänstemannapersonal som kammarrätten kan, utan väsentligt försvagande af denna organisation, om hvars bibehållande dock enighet råder, undvara den föreningspunkt för dess verksamhet, som sekreterartjänsten i flera betydelsefulla afseenden utgör. Att så skulle vara förhållandet, kan jag icke finna vara på ett öfvertygande sätt ådagalagdt. Äfven måste jag finna betänkligt att för kammarrätten, hvars möjligheter att vid ämbetsverket fästa aspiranter till ledamotskap redan nu äro synnerligen knappa, ytterligare reducera dessa utsikter. De aflöningsförmåner, en notarietjänst efter genomförd lönereglering kommer att erbjuda, kunna enligt min åsikt ingalunda med den rådande starka konkurrensen beräknas utgöra en tillräckligt stark lockelse för att tillförsäkra ämbetsverket önskelig trygghet i detta afseende. Tvärtom synes det mig ställdt utom tvifvel, att verkliga svårigheter skulle möta för ämbetsverket att med tillgång till endast *en* andra gradens kanslitjänst — advokatfiskaltjänsten — fullgöra sin rekrytering på ett sätt, som länder till båtнад för dess ämbetsuppgifter. Den säkra utsikten, att dessa uppgifter komma att vidgas och växa i betydenhet, kan ej heller annat än öka min betänksamhet mot den ifrågasatta indragningen.

Med den afsevärda utsträckning af ledamöternas föredragnings-skyldighet, som ställes i utsikt, lärer helt visst äfven blifva af nöden, att sekreterarens krafter i långt större utsträckning än hittills tagas i anspråk för uppsättande af ämbetsverkets utlåtanden i remitterade frågor, och torde därjämte böra ifrågasättas att för framtiden bereda ledamöterna lättnader i arbetet genom att låta sekreteraren, efter bestämmande af ämbetsverkets chef, öfvertaga äfven beredningen och föredragningen af vissa sådana frågor. Lämpligt torde ock vara att, såsom ämbetsverket ifrågasatt, föredragningen af underställda s. k. norska mål öfverflyttas till sekreteraren. Då jag likaledes anser föredragningen af personalärenden alltjämt böra tillhöra en tjänsteman i sekreterares ställning och betydelsen af sekreterarens chefskap för kansliet gifvetvis kommer att växa i samma mån lättnad beredes ledamöterna i kontrollen öfver den behöriga expedieringen af ämbetsverkets beslut, synes svårighet ingalunda möta att på ett effektivt och planmässigt sätt ordna sekreterarens ämbetsverksamhet.

Af skäl, som jag sålunda anført, afstyrker jag följaktligen kommitténs förslag i denna del.

Beträffande härefter frågan om indragning af en revisionskommisarietjänst har jag att till en början redogöra för revisionskom-

*Indragning
af en
revisions-
kommisarie-
tjänst.*

missariers ämbetsuppgifter, sådana de *för närvarande* äro bestämda. Här torde ock platsen vara att närmare än hittills varit af sammanhanget påkalladt skärskåda de nuvarande anordningarna med kontorsförmän och expeditionshafvande å de särskilda kontoren.

För den tid af året, därunder revisionskommissarie *icke* uppehåller anmärkningsföredragningen för sitt kontor — d. v. s. tiderna mellan de af mig förut omnämnda ordinarie vår- och höstsessionerna — åligga honom enligt § 26 i ämbetsverkets instruktion följande göromål:

1:o) att för sitt kontor hafva närmaste tillsyn därå, att kontorets tjänstemän fullgöra sina skyldigheter samt, då någon beträdes med försummelse i tjänsten, därom hos kammarrätten göra anmälan, att emellan vederbörande tjänstemän till granskning fördela de inkomna räkenskaperna, samt att afgifva yttranden och förslag i frågor om befordran, tjänstledighet och förordnanden inom revisionsafdelningen och om revisionstjänstemännens anställning å de särskilda kontoren;

2:o) att tillhandagå revisionstjänstemännen med råd och upplysningar samt genomse, granska och med räkenskapen jämföra deras anmärkningar, hvilka, om de af revisionskommissarien godkännas, böra vid ingifvandet till kammarrätten vara med hans underskrift försedda, samt att med sitt yttrande beledsaga anmärkningsförfattarnas påminnelser i anledning af inkomna förklaringar;

3:o) att emottaga samtliga till kontoren öfverlämnade handlingar och vaka däröfver, att räkenskaperna på föreskrifna tider inkomma, att tillse, det gifna förelägganden i mål och ärenden, som tillhöra kontoren, varda behörigen fullgjorda samt att ådömda böter och förutna viten utfordras, att besörja upprättande af aktoratsräkningar öfver de i anledning af anmärkningar till betalning fastställda medel och öfvervaka medlens indrifning eller behöriga uppdebitering, att hos kammarrätten göra framställning om infordrande af vederbörande tillkommande anmärkningsarfvode, att i anledning af utfärdad offentlig stämning i konkurs eller årsstämming hos kammarrätten anmäla, därest något fordringsbelopp i följd af anmärkningar mot inkomna räkenskaper må vara att bevaka, och för sådant ändamål, därest granskning af vederbörlig räkenskap ännu icke ägt rum, föranstalta, att sådan varder, så fort ske kan, verkställd;

4:o) att jämväl i andra mål och ärenden, än som under mom. 2 omförmälas, meddela utlåtande, då sådant af kammarrätten från revisionskontoren infordras, samt

5:o) att i början af hvarje år till kammarrätten aflämna berättelse för föregående året angående räkenskapsgranskningen samt de å kontoren handlagda mål och ärenden.

I denna redogörelse har jag utelämnat de kontrollåtgärder, som ägt samband med den numera bortfallna skyldigheten för statskontoret att i början af hvarje år aflämna förteckning öfver förskottsmedel, i fråga om hvilka åtgärder föreskrift å nyo möter i ämbetsverkets arbetsordning.

Frånse dt nämnda åtgärder och åtskilliga andra föreskrifter, som hänföra sig till själfva det nuvarande anmärkningsförfarandet och för-lora betydelse vid inrymmandet åt revisionstjänsteman af rätt att själfständigt utföra talan, åligger det enligt *arbetsordningen* revisionskommissarie ytterligare:

att föra 1:o) diarium öfver de till kontoret för granskning öfverlämnade räkenskaper, 2:o) diarium öfver de inom kontoret uppkomna anmärkningar, 3:o) aktoratsbok, till kontroll därå, att medel, hvilka, efter gjord anmärkning, af kammarrätten fastställas till betalning, verk-ligen inflyta eller behörigen uppdebiteras, 4:o) diarium öfver ansöknings-, redogörelse- och verkställighetsmål jämte till kontorets handläggning öfverlämnade underställnings- och besvärsmål samt Kungl. Maj:ts remis-ser, 5:o) diarium öfver fördelning med mera af de till granskning öfverlämnade räkenskaperna (§ 14)

att tillse, det vederbörande »aktor» — revisor eller amanuens — verkställer vissa dem åliggande anteckningar, bland annat, om sådana kammarrättens beslut i anmärkningsmål, hvarigenom föreskrift om något iakttagande för framtiden blifvit meddelad, (§ 19 mom. 2)

att, därest räkenskap icke inom stadgd tid inkommit, skyndsam-ligen och senast fjorton dagar därefter om räkenskapens uteblifvande göra anmälan samt att, om den utaf kammarrätten i anledning af dylikt dröjsmål förelagda tid för räkenskapens insändande försittes, senast inom åtta dagar därefter förhållandet anmäla, äfvensom i bägge fallen för öfrigt göra den framställning, omständigheterna påkalla (§ 19 mom. 3);

att, när anmärkning blifvit af granskande tjänsteman till revisions-kommissarien aflämnad, å den reviderade räkenskapen anteckna dagen, då aflämmandet skett (§ 19 mom. 4);

att, i händelse förklaringar och utlåtanden öfver de till kommunika-tion utställda anmärkningar icke, tillika med öfriga infordrade hand-lingar och anmärkningsakter, inom förelagd tid inkommit, ofördröjligen

därom göra anmälan samt, därest, oaktadt i anledning häraf vidtagen åtgärd, den åskade handräckningen ändock ej följt, sådant skyndsamt anmäla med framställande därjämte af det påstående, hvartill förhållandet kan föranleda (§ 19 mom. 7);

att vid början af hvarje halft år eller oftare, om förhållandet därtill föranleder, efter samråd med tjänstemännen å revisionskontoren, ordna arbetstiden, och, sedan den för en hvar af dem blifvit bestämd, däröfver upprätta schema i två exemplar, som ingifvas till kammarrätten och af hvilka det ena, sedan arbetsindelningen blifvit af kammarrätten fastställd, försedt med påskrift härom, anslås i kontoret och det andra exemplaret bilägges ämbetsverkets protokoll (§ 19 mom. 10);

att efter hvarje kvartals slut under loppet af nästföljande vecka aflämna, hvar och en för sitt kontor, förteckning, utvisande särskildt för hvarje inom kontoret anställd tjänsteman, hvilka räkenskaper eller huru stor del däraf under kvartalet blifvit af honom granskad, till huru lång granskningstid räkenskapen blifvit uppskattad, samt om granskningen, därest den under kvartalet blifvit avslutad, föranledt till anmärkningar eller icke (§ 19 mom. 11);

att likaledes efter hvarje kvartals slut inom utgången af nästföljande vecka till presidenten aflämna sammandrag öfver ännu icke afdömda anmärkningsmål (§ 19 mom. 12);

att, då till följd af gifna föreskrifter det åligger kammarrätten att för förvaltningsmyndighet utfärda décharge, därom göra anmälan (§ 19 mom. 13);

att hålla hand ej mindre däröfver, att vid afgifvande af förklaring från revisionen i anledning af underdåniga besvär i anmärkningsmål, då uti nådig remiss föreskrifvits, att jämväl de hos kammarrätten pröfvade handlingar borde till Eders Kungl. Maj:t insändas, dessa handlingar varda, vid förklaringens inlämnande till kammarrätten, bifogade, än äfven däröfver, att, när räkenskaper, hvilka icke äro för granskning inom revisionsafdelningen erforderliga, utlämnas till rikets eller Riksdagens i Stockholm varande ämbetsverk jämte Riksdagens delegationer, hvilket uppå rekvisition och emot kvitto af vederbörande ledamöter i ämbetsverk, afdelnings- och kontorschefer eller sekreterare må af revisionskommisarien i det kontor, hvartill räkenskapen hör, beviljas, de utlånade räkenskaperna varda, efter begagnandet, i behörig ordning till kontoret återställda (§ 19 mom. 14); samt

att senast dagen före början af den i kammarrättens instruktion anbefallda årliga arbetsundersökning i revisionskontoren, en hvar för

sitt kontor, till äldsta tjänstförrättande kammarrättsrådet aflämna skriftlig berättelse öfver det revisionsarbete, som vid förrättningen kommer att blifva föremål för undersökning (§ 19 mom. 15).

För de tider af året, hvarunder revisionskommissarie tjänstgör såsom föredragande, ankommer på *kontorsförmannen* att af de sålunda angifna tjänstegöromålen fullgöra dem, som upptagas i § 26 mom. 2 och 3 i instruktionen samt i § 14 mom. 5 och § 19 mom. 2, 3, 4 och 7 i arbetsordningen. Sålunda kvarstå under ifrågavarande tid för revisionskommissarie af de ordinarie göromålen de, som omförmålas i § 26 mom. 1 och 4 af instruktionen samt i § 14 mom. 5 och § 19 mom. 10, 11, 12, 13 och 15 af arbetsordningen, i enlighet med den redogörelse jag nyss lämnat. Å andra sidan tillkomma de förut angifna bestyr, som följa af uppdraget att vara föredragande i anmärkningsmål.

Jag vill här tillägga, att jag vid denna redogörelse ansett mig kunna lämna ur räkningen de något olika anordningar, som enligt beslut af ämbetsverket träffats beträffande kontorsförmanskapets omfattning å de olika kontoren. I hufvudsak består denna åtskillnad däri, att för två af kontoren förmännen befriats från en del af nu uppräknade göromål, som ombesörjas af revisionskommissarierna själfva, mot skyldighet för dessa kontorsförmän att svara för $\frac{1}{3}$ revisionslott, d. v. s. för revision af en till 4 månaders granskning uppskattad räknenskapskvantitet, hvarjämte å de nu afsedda kontoren jämväl revisionskommissarierna äro skyldiga att tillhandagå med »råd och upplysningar». Äfven kan nämnas, att för närvarande uppdraget att vara kontorsförmän meddelas jämväl för januari månad och förra hälften af september månad, ehuru under denna tid anmärkningsfördragning icke äger rum.

Hvad slutligen angår expeditionshafvande revisor har denne enligt arbetsordningen att närvara vid mottagande af den till kammarrätten inkommande räknenskapen, att föra anteckning öfver Kungl. Maj:ts beslut, som delgifvas kontoren, att utlämna i behörig ordning rekvirerade räknenskaper och handlingar samt däröfver föra noggranna anteckningar, att på begäran utskrifva och bestyrka utdrag af räknenskaperna och andra å kontoren förvarade handlingar samt att jämväl biträda vid i öfrigt förefallande löpande göromål.

Jämväl expeditionshafvande revisor åtnjuter lindring i gransknings-skyldigheten, men är måttet af denna lindring för närvarande bestämd olika för olika kontor.

Kommitténs förslag om indragning af en revisionskommisarietjänst utgår från den anordning med allenast två revisionsföredragande, som vid tiden för förslaget afgifvande ännu var rådande, men från och med år 1905 utbytt mot den ursprungliga med tre föredragande. För kommittén har det sålunda synt naturligt, att, då två föredragande — revisionskommisarierna å tredje kontoret ombesörjde ännu då kommitténs förslag afgafs föredragningen för både detta och andra kontoret — visat sig under en följd af år göra tillfyllest, anordningen med tre revisionskontor eller ett kontor mer än antalet föredragande med en revisionskommisarie såsom kontorschef utan föredragningsskyldighet icke vore af verkligt behof påkallad. Väl hade af kommittén ifrågasatts utsträckt föredragningsskyldighet för revisionskommisarierna, men i betraktande af de likaledes föreslagna förenklingarna i arbetssättet finge ökningen af föredragandenas arbete ingalunda mätas efter det ökade antalet föredragningstimmar. Kommittén framhåller i sådant afseende vidare, att själfva föredragningsarbetet i viss mån skulle underlättas därigenom, att föredraganden finge sitta med i rätten, samt att föredragningen oftare återkomme och fördelade sig jämnt öfver hela året. I följd häraf borde endast undantagsvis kunna inträffa, att föredragandena, såsom dittills ej sällan varit fallet, nödgades ånyo genomgå mål, som förut varit beredda, men vid den till ett visst tidsmått begränsade föredragningen ej medhunnits. Otvifvelaktigt skulle ock den äfven för revisionskommisarierna ifrågasatta utsträckningen af arbetstiden å tjänsterummet, där tillgång funnes till de för arbetets bedrivande nödiga handlingar, möjliggöra en större arbetsprodukt från deras sida. Slutligen framhåller kommittén, att revisionskommisarierna själfva i en till kommittén afgifven promemoria, af hvilken jag haft tillfälle taga del, ansett ett antal af två revisionskommisariater blifva tillräckligt, under förutsättning att detaljgranskningen af försvarsverkets räkenskaper icke komme att hvila på kammarrättens revision.

Ämbetsverket har förklarat sig ej vilja direkt afstyrka förslaget i fråga under förutsättning, dels att det anmärkta missförhållandet, att vissa räkenskaper, som skulle undergå detaljgranskning i arméförvaltningen, inlämnades till kammarrätten, utan att sådan granskning ägt rum, blefve afhjälpt, dels ock att behofvet af arbetskrafter för revisionsarbetets ledning tillgodosåges på ett mera betryggande sätt, än kommittéförslaget ställde i utsikt. Då enligt samma förslag en så omfattande och tyngande föredragningsskyldighet skulle åläggas revisionskommisarierna, att den tid, som ej komme att tagas i anspråk för fullgörande af de med denna skyldighet förenade åligganden, måste antagas för be-

mälda tjänstemän blifva ganska knapp för utförande af de göromål, som skulle tillkomma dem i egenskap af chefer för revisionskontoren, låge desto större vikt därpå, att de tjänstemän, hvilka vid sidan af revisionskommisarierna komme att utöfva ifrågavarande förmanskap, verkligen besutte för detta maktpåliggande uppdrag erforderlig kompetens. Kommittén hade föreslagit, att revisor, som erhållit uppdrag att vara kontorsförförman, härför skulle åtnjuta endast ett årligt *arfvode*. Det syntes emellertid knappast förenligt med riktiga grundsatser, att ett ordinarie arbete af den beskaffenhet som det ifrågavarande vedergäldes med ett år efter år tilldeladt arfvode, utan borde detsamma på ett mera stadigvarande sätt aflönas. En så genomförd förbättring af kontorsförmännens tjänstemannaställning skulle säkerligen underlätta möjligheten att vid dessa befattningar fästa personer, vuxna därmed förenade åligganden, och genom att i någon mån vidga befordringsutsikterna inverka gynnsamt på arbetet inom revisionsafdelningen i dess helhet.

Den olikhet i synpunkter, som framträder i kommitténs och kammarrättens nu återgifna uttalanden, är ganska påfallande. Medan sålunda kommitténs argumentering företrädesvis har till syfte att påvisa tillräckligheten af en anordning med två *föredragande* och utan vidare förutsätter, att desse föredragande skola bibehålla chefskapet hvar för sitt revisionskontor med i hufvudsak samma åligganden, som hittills tillkommit dem i egenskap af tillförordnade föredragande, ser ämbetsverket frågan företrädesvis från revisionskommisarietjänstens egenskap att medföra *chefska*p å revisionsafdelningen, och dess uttalande afspeglar tydligt nog ämbetsverkets uppfattning, att revisionskommisarietjänstens uppgift såsom chef och ledare af revisionsarbetet kommer att lida väsentligt afbräck, därest samtidigt med en utsträckning af föredragningskyldigheten indragning kommer till stånd af en revisionskommisarietjänst. Ökad garanti för att ledningen af revisionsarbetet skall kunna på ett tillfredställande sätt uppehållas är gifvetvis den af de båda från kammarrättens sida uppställda förutsättningarna, som ämbetsverket företrädesvis vill göra gällande såsom ett nödvändigt villkor för reformen.

För mig står också klart, att, därest man godkänner förslaget om indragning af en revisionskommisarietjänst och samtidigt för båda föredragandena ställer i utsikt en väsentligen utsträckt föredragningskyldighet med ledamotsbehörighet i alla mål, som af dem föredragas, och tillika i pleniären angående revisionspersonalen, man å andra sidan också måste vara betänkt på att vidtaga anordningar i det af ämbetsverket angifna syftet. Jag är så mycket hellre af denna åsikt,

Departements-
chefen.

som en dylik anordning enligt min mening skulle blifva af nöden *äfven* under en organisation, som bibehölle *tre* revisionskommisseries, men förutsatte föredragning året om.

Tillser man, huru det skulle komma att gestalta sig med de åligganden, som för närvarande ankomma på revisionskommisserie, vare sig han tillika är föredragande eller ej, torde till en början, under angifna förutsättningar, åliggandet för honom att för sitt kontor hafva »närmaste tillsynen däraf, att de å kontoret anställde tjänstemännen fullgöra sina skyldigheter», icke kunna medhinnas. Åliggandet att, då tjänsteman å hans kontor beträdes med försummelse i tjänsten, därom hos kammarrätten göra anmälan skulle uppenbarligen göra honom jäfvig att utöfva den domsrätt i saken, som för honom ifrågakämlts. Skyldigheten att »afgifva yttranden och förslag i frågor om befordran, tjänstledighet och förordnanden inom revisionsafdelningen och om revisionstjänstemännens anställning å de särskilda kontoren» bör väl äfven tillkomma någon annan än vederbörande revisionskommisserie, enär denne skall såsom ledamot deltaga i frågans afgörande. Från de i § 26 mom. 2 och 3 uppräknade göromålen, för hvilka jag nyss redogjort och däribland jag i detta sammanhang särskildt vill fästa uppmärksamheten på skyldigheten att »tillhandagå revisionstjänstemännen med råd och upplysningar», har redan nu gällande instruktion och arbetsordning frikallat föredragande revisionskommisserie, och den nuvarande delvis afvikande anordningen å två af revisionskontoren är endast en anordning tillsvidare, som gifvetvis icke skulle kunna upprätthållas under de förutsättningar, från hvilka jag nu har att utgå. Skyldigheten att meddela utlåtanden i frågor, som från ämbetsverket till revisionsafdelningen remitteras till yttrande, förfaller likaledes utan vidare, då ju revisionskommisseries i allmänhet blir den, som påkallar remissen, och att ålägga revisionskommisseries, som skulle komma att ställas helt och hållet utom räkenskapsgranskningen, att fördela räkenskapen till granskning eller uppgöra, förutom den egna arbetsberättelsen, äfven vederbörande kontors arbetsberättelse lär slutligen vara hvarken billigt eller lämpligt.

Enahanda blir resultatet, om man tager i närmare skärskådande de bestyr, som enligt arbetsordningen ankomma på revisionskommisserie med föredragningsskyldighet och för hvilka jag nyss redogjort.

Jag vill här ytterligare framhålla en omständighet, som särskildt förtjänar beaktas, då det gäller att bedöma, huruvida revisionskommisseries arbetskrafter för framtiden kunna anses påräkneliga för andra uppgifter än dem, som stå i samband med föredragningen.

För närvarande åligger det kontorsförman att kontrollera och justera anmärkningar, som af kontorets öfriga tjänstemän framställas. Först därefter komma de under revisionskommissariens handläggning. Denna föregående sofring till form och innehåll är emellertid afsedd att bortfalla, hvad angår revisorernas anmärkningar, och det ligger i sakens natur, att det arbete, som föredraganden har att nedlägga på målens beredning, härigenom, på sätt ämbetsverket äfven erinrat, kommer att ej oväsentligt tyngas utöfver hvad nu är förhållandet. Ej sällan torde sålunda en eftergranskning komma att visa sig vara af nöden.

Slutligen läser jag knappast behöfva påpeka, huru svag en organisation i själfva verket skulle blifva, som — i enlighet med hvad såväl kommittén som i viss mån äfven kammarrätten synas förutsätta — skulle bygga på två sidoordnade chefsbefattningar, af hvilkas innehafvare den ene, revisionskommissarien, vore chef till namnet, men den andre, lägre ställde, kontorsförmannen, så att säga till gagnet.

Revisionskommissariens blifvande ställning kan således enligt min mening icke innefatta verkligt chefskap för det revisionskontor, hvars anmärkningar han har att föredraga, utan bör revisionskommissarien blifva enbart föredragande i anmärknings- och därmed sammanställda mål och *ledamot* i ämbetsverket med den begränsning för omfattningen af hans ledamotskap, som följer af hans sålunda fastställda ämbetsuppgift.

I det underdåniga utlåtande, som kammarrätten afgaf den 15 maj 1902 i anledning af nådiga cirkuläret den 25 oktober 1901, hemställde ämbetsverket om anordnandet af en *mellangradstjänst* å revisionsafdelningen, hvars innehafvare skulle benämnas förste revisor och förses med högre aflöning än revisorerna. Af de aderton revisorerna skulle nämligen *tre* uppflyttas i den föreslagna mellangraden med uppgift att fullgöra kontorsförmans åligganden eller, om revisionskommissarie själf icke föredroge på sitt kontor, ombesörja denna angelägenhet. Af utlåtandet framgår icke, i hvilken utsträckning kammarrätten härutöfver i det förra fallet förutsatte någon granskningsskyldighet för förste revisorn.

Med berörda förslag förklarade sig kammarrätten hafva haft till syftemål dels att göra revisionstjänsterna mera eftersträfvade och dels att i revisionsarbetet införa den sporre till större drift och vakenhet, som innebures i ökad möjlighet till befordran mera på grund af ådagalagd skicklighet än efter tjänsteålder. Tillika framhöll ämbetsverket, huru som mot anordningen att förlägga aflöningarna för de nya tjänsterna mellan dåvarande första och andra gradens aflöning ej kunde ur orga-

*Äldre förslag
om inrättande
af förste
revisorer och
öfverrevisorer.*

uisatorisk synpunkt göras någon befogad invändning. I flera gällande lönestater påträffades nämligen dylika mellangrader. Kammarrättens ifrågavarande förslag var emellertid icke enhälligt. En minoritet af tre ledamöter afstyrkte nämligen förslaget under erinran, att för de nya tjänsterna icke kunnat föreslås några *särskilda* göromål, och att det icke borde ifrågasättas att allenast för möjliggörande af ökade befodringsutsikter tillskapa nya befattningar.

I den af mig förut omnämnda promemoria, som på sin tid afgafs till kommittén af ämbetsverkets dåvarande revisionskommisseries, möta äfven förslag om inrättande af en ny mellan revisionskommisseries- och revisorsgraderna förlagd tjänstegrad, för hvars innehafvare ifrågasattes benämningen *öfverrevisor*. I denna framställning, utgörande första ledet i ett reformprogram, till hvilket jag strax återkommer, var äfven ifrågasatt, att öfverrevisorerna skulle öfvertaga kontorsförmännens åligganden mot lindring i granskningsskyldigheten.

Kommittén har under åberopande af nyssnämnda minoritets uttalande afvisat tanken på inrättande af mellantjänster å revisionsafdelningen och förutsätter, såsom jag redan nämnt, bibehållandet för kontorsförmanstjänsten af dess nuvarande karaktär att vara ett särskildt tjänsteuppdrag, hvilket ock borde såsom sådant godtgöras.

I det utlåtande, kammarrätten afgifvit i anledning af kommittéförslaget, synes ämbetsverket förorda icke en högre tjänst, men en högre löneklass inom revisorsgraden.

Om, på sätt jag förut nämnt, jag måste finna tydligt, att revisionskommisseries-tjänsten för framtiden icke kan komma att innefatta chefskap å kammarrättens revisionsafdelning, synes det mig å andra sidan lika klart, att ett revisionskontor icke kan undvara en chef med uppgift att planlägga, leda och öfvervaka revisionsarbetet samt ombesörja de åligganden i öfrigt, som för närvarande ankomma på revisionskommisseries och kontorsförman i förening. Tillika borde denne chef öfvertaga det enda mera maktpåliggande uppdrag, som för närvarande ankommer på expeditionshafvande revisor, nämligen att utskrifva och bestyrka utdrag af kontorets räkenskaper och öfriga handlingar, medan återstående expeditionsbestyret utan olägenhet skulle kunna anförtros åt något af de extra biträden, som för revisionsafdelningen ifrågaställts.

En fullt naturlig utgångspunkt för utveckling till ett sådant chefskap synes det nuvarande kontorsförmanskapet erbjuda. Redan nu ombesörja ju kontorsförmännen en del verkliga chefsgöromål, och om

än den mest maktpåliggande af deras nuvarande uppgifter — den att öfva kontroll å framställda anmärkningar — kommer att försvinna, äro de återstående uppgifterna hvarken få eller obetydande. I sistnämnda hänseende kommer särskildt i betraktande skyldigheten att lämna »råd och upplysningar», hvilken skyldighet, rätt fullgjord, ger den af mig afsedda chefsposten dess väsentliga innebörd. I utöfningen af denna skyldighet ingår nämligen att planlägga och leda revisionsarbetet till största möjliga båtnad för det allmänna.

Det synes mig emellertid kunna antagas såsom säkert, att för innehafvarna af ett dylikt chefskap åtskillig tid skall blifva öfrigt för fullgörande af revisionsarbete, och har jag i sådant hänseende trott mig kunna såsom påräkneligt antaga ett granskningskvantum, motsvarande *half* revisionslott. Då således innehafvarna af chefsbeställningarna *äfven* skulle vara revisorer och utses inom dessas krets, i likhet med hvad för närvarande gäller beträffande kontorsförmännen, har jag — så väl med afseende härå som ock å önskvärdheten af att chefsuppdraget förlänas en mera *rörlig* karaktär, så att vid behof ett ombyte af funktionär skall kunna låta sig göra — ansett det ej böra ifrågakomma att för innehafvaren af chefskapet tillskapa en *ny* tjänst, utan håller jag i likhet med kommittén före, att ersättningen för chefsgöromålen bör tillgodokomma innehafvaren under form af *tilläggsarfvode*. Såsom benämning för innehafvaren af uppdraget har uttrycket *förste revisor* synt mig lämpligare än kontorsförman.

Jag har härefter att upptaga till behandling frågorna om *antalet* revisionskommis-sarier och förste revisorer.

Hvad då först angår antalet föredragande, erinrar jag därom, att under en lång följd af år föredragningen på revisionsafdelningens tre kontor varit ombesörjd af två föredragande. Emellertid har numera en afsevärd ökning af föredragningsskyldigheten ställts i utsikt, hvartill, såsom jag nyss framhållit, kommer det ökade arbete med målens beredande till föredragning, som revisionsarbetets ifrågasatta frigörande från kontorsförmansgranskningen naturligen kommer att få till följd. Jämväl arbetsmaterialet kommer enligt min öfvertygelse att tillväxa dels på grund af den ifrågasatta skyldigheten för revisionskommis-sarie att ombesörja föredragningen äfven af en del andra mål, som förut tillhört ledamotsföredragningen, och dels såsom en följd af den förstärkning af revisionens arbetskrafter, som lär befinnas erforderlig.

Å andra sidan kommer i beaktande, att i planen för revisions-

Antal revisionskommis-sarier och förste revisorer.

kommissariernas framtida ställning ingår såsom en hufvudförutsättning, att deras tjänsteverksamhet *uteslutande* skulle utfyllas af föredragningsarbetet. Med afseende härå och då jag, så långt, som nu är i fråga, anser mig kunna taga till godo de skäl, som å kommitténs sida anförts för indragning af en revisionskommissarietjänst, har jag ansett mig böra stanna vid ett antal af *två* revisionskommissarietjänster.

I afseende å antalet förste revisorer förekommer, att såväl ämbetsverket, på en ledamot när, som dess revisionskommissarier ansett indragning af en revisionskommissarietjänst kunna ske under den förutsättning, att *detaljgranskningen* af försvarsverkets — ämbetsverket inskränker sig härvid till att framhålla endast arméns — räkenskaper komme att utföras inom vederbörande specialrevisioner. Härigenom skulle från kammarrättens sida för dessa räkenskapers vidkommande påkallas allenast s. k. *generell* revision.

Hvad till en början angår arméns räkenskaper, torde man äga rätt att utgå från antagandet, att de anordningar för revisionsarbetets koncentring och åvägbringande af lättnader jämte ökad reda i arméns räkenskapsväsen, som kommit till stånd med den nyligen genomförda omorganisationen af arméförvaltningen — jag syftar härvid särskildt på de summariska förskottsredovisningarnas bortfallande och införandet af ett själfständigt räkenskapssystem för regementsförvaltningarna — skola efterhand, som verkningarna af reformen hinna framträda, göra detaljgranskning i kammarrätten obehöflig, så att sådan granskning där kommer att utföras endast i fråga om de utgifter, som bestridas från arméförvaltningens hufvudkassa. Beträffande vidare flottans räkenskaper har marinförvaltningen i underdånig skrifvelse med förslag till stat för ämbetsverket den 27 september nästlidet år uttalat sig till förmån för anordningar i syfte att åvägbringa en fullständig revision inom ämbetsverket af flottans räkenskaper och förrådsredogörelser. För närvarande medhinner nämligen i marinförvaltningen revision allenast af en del af flottans räkenskaper, och denna måste därjämte mången gång — såsom förhållandet exempelvis är med medelsredogörelserna från flottans stationer — inskränka sig till kontrollerande därpå, att inkomster och utgifter förts å rätta anslagstitlar. Denna del af räkenskapen går sålunda i hufvudsak ogranskad till kammarrätten. Marinförvaltningen hemställer i nu angifna afseende, bland annat, om förstärkning af den ordinarie revisionspersonalen, och hafva de för vidare beredning af frågan om marinförvaltningens omorganisation tillsatta sakkunnige i sitt nyligen afgifna betänkande ytterligare betonat behovet af en sådan förstärkning.

Vid sådant förhållande torde det villkor, hvaraf sålunda från sakkunnigt håll en minskning af antalet revisionskontor gjorts beroende, kunna antagas komma att inom närmaste framtid föreligga uppfyllt. Jag tillåter mig äfven framhålla, att revisionskommisariernas nyss berörda uttalande var åtföljdt af ett förslag till räkenskapernas fördelning på två revisionskontor, hvadan hinder af teknisk art ej lärer föreligga för reformens genomförande.

I anslutning till hvad jag sålunda anfört, upptager det af mig uppgjorda förslaget till stat för ämbetsverket *två* revisorer med benämning förste revisorer samt med tillägg af särskildt arfvode utöfver de med revisorstjänsten förenade aflöningsförmånerna.

Någon *ökning* af revisionsafdelningens ordinarie arbetskrafter var, såsom redan är antydt, icke ifrågasatt i ämbetsverkets den 15 maj 1902 afgifna utlåtande. *Öfrig revisionspersonal.*

Däremot möter förslag till förstärkning af revisionspersonalen i det af mig förut omtalade reformprogrammet från ämbetsverkets revisionskommisariier. Under förutsättning dels att antalet fasta revisionsamanuenser nedsattes till fyra, dels att arbetstiden bestämdes för revisor till 36 och för amanuens till 24 timmar i veckan, och dels att extra biträden med lägre arfvoden blefve anställda för sifferrevision o. d., uttalade sig bemälda tjänstemän för en ökning af den ordinarie revisionspersonalen till ett antal af tjugufyra, däraf tre »öfverrevisorer» och tjuguen revisorer. Den sålunda ifrågaställda ökningen skulle enligt förslagsställarnes mening kunna med fördel användas till beredande af ökad granskningstid för de räkenskaper, som måste anses för lågt uppskattade.

Kommittén har däremot ansett behof icke föreligga af någon ökning af den ordinarie revisionspersonalen. Kommittén har nämligen ansett sig kunna utgå från antagandet, att de föreslagna anordningarna i afseende å revisionsarbetet, särskildt revisorernas befrielse från siffergranskningen, äfvensom utsträckningen af tjänstgöringstiden böra komma att medföra, å ena sidan, sådana lindringar i revisorernas arbete och, å den andra, en så afsevärd ökning i den levererade arbetskvantiteten, att de ej allenast borde fullt uppväga den ökning i revisionens arbetsmaterial, som under en tid framåt kunde förväntas, utan äfven därutöfver lämna tillfälle till *minskning* i amanuensantalet. Ensamt den föreslagna utsträckningen af tjänstgöringstiden skulle för revisorerna

komma att medföra ett ökad antal revisionstimmar af omkring 100 i veckan. Kommittén förordar i anslutning härtill en minskning i antalet amanuenser från elfva till sex.

I det underdåniga utlåtande, kammarrätten den 13 maj 1905 afgifvit öfver kommitténs förslag, hemställes däremot om inrättande af två nya ordinarie revisorstjänster *i stället för* tre af de nuvarande amanuensbefattningarna. Antalet ordinarie revisionstjänstemän skulle, utom de två revisionskommissarierna, sålunda komma att uppgå till tjugu, däraf, såsom jag redan haft tillfälle nämna, två skulle bestrida kontorsförmanstjänst.

Departements-
chefen.

Samtliga hittills föreliggande förslag till ombildning af revisionsafdelningen bibehålla sålunda, om än i olika utsträckning, anordningen med revisionsamanuenser.

Kommittén framhåller emellertid, att det i fråga om ett sådant granskningsarbete som det kammarrätten tillhörande syntes önskvärdt, att för detsamma icke anlätades extra ordinarie tjänstemän i större utsträckning, än som betingades af nödvändigheten att hafva tillgång till lämpliga vikarier vid ledighet eller förfall för de ordinarie revisions-tjänstemännen. Från denna synpunkt sedt vore antalet amanuenser å revisionsafdelningen för närvarande uppenbarligen vida större än lämpligt vore.

Jämväl ämbetsverket förklarar sig, lika med kommittén, finna påtagligt, att i förhållande till antalet revisorer revisionsamanuensernas antal för närvarande vore vida större än hvad som kunde anses lämpligt, och någon annan utväg att råda bot för detta missförhållande syntes ej stå öppen än att i stället för visst antal amanuensbefattningar inrätta mot dessa befattningar i afseende å arbetsresultatet svarande nya revisorstjänster. Som amanuens för närvarande fullgjorde två tredjedels revisionslott, erfordrades i sådant afseende inrättande af de två revisorstjänster, som af ämbetsverket föreslagits.

I olikhet med såväl kommittén som ämbetsverket anser jag emellertid revisionsarbetet, i de delar detsamma icke lämpligen kan anförtros åt de ifrågasatta sifferrevisorerna, eller sålunda den egentliga öfverrevisionen, böra i sin helhet utföras af *ordinarie* tjänstemän. Att i större eller mindre utsträckning härför anlita biträde af extra ordinarie tjänstemän innefattar enligt min åsikt ett afsteg från den organisationsprincip, enligt hvilken tjänstegöromål af ordinarie natur

äfvén böra af ordinarie tjänstemän utföras — ett afsteg alltför betänkligt för att annorledes än såsom en nödfallsutväg böra tillrådas. Såväl kommitténs förslag som ock förslagen från ämbetsverket hafva också tydligen afgifvits under känslan häraf, ehuru väl steget ej tagits fullt ut. Vill man ernå det mål, som af alla vederbörande ställts såsom hufvudsyftet för en omorganisation af revisionsafdelningen, nämligen att höja dennas ställning till hvad den rätteligen *bör* vara för att motsvara anspråken på en verklig öfverrevision, synes mig det kraf, jag nyss ställt, icke kunna afvisas.

Det arbete, revisionsamanuens utför, består icke ens till någon del af verkliga amanuensgöromål, utan är i allo detsamma, som revisor har att fullgöra. Enda skillnaden är, såsom jag förut nämnt, att tiden för den förres tjänstgöring med en tredjedel understiger den för revisor tillmätta. Amanuens har i enlighet härmed att under året fullgöra revision af räkenskaper, uppskattade till åtta månaders granskningskvantitet. Som ett amanuensarfvode för närvarande öfverstiger revisors tjänstgöringspenningar, medan den sistnämndes tjänstgöringstid är längre, följer redan häraf, att amanuens icke är att påräkna såsom vikarie för revisor vid ledighet för denne, och då amanuens hittills ofta innehaft eller på förordnande tills vidare förestått första gradens tjänst i annat ämbetsverk, har gifvetvis denna omständighet icke kunnat öka hans benägenhet att mottaga ett förordnande såsom revisor i kammarrätten, enär han ju då måst afstå från sina öfriga aflöningsförmåner. Också har en af ämbetsverkets ledamöter i afgifvet särskildt yttrande vid behandlingen af kommittéförslaget, däri han uttalar sig mot anordningen att bibehålla vissa amanuensbefattningar allenast för att hafva tillgång till lämpliga *vikarier* för revisorerna, ansett sig kunna uttala, att »det säkerligen ännu aldrig förekommit, att en amanuens förordnats till vikarie för en revisor».

Bristfälligheten i det rådande systemet skulle med antagande af vare sig kommitténs eller ämbetsverkets förslag blifva ännu mera påfallande, enär enligt båda förslagen endast revisorn, men icke amanuensen, skulle ställas fullt själfständig i sin tjänsteverksamhet. Såsom hittills skulle nämligen resultatet af amanuensens revisionsarbete granskas af kontorsförmannen, hvilken äfvén skulle företräda amanuensen i anmärkningsprocessen. Härigenom komme amanuensens arbete att i viss mån stämplas såsom *mindrevärdigt* i förhållande till revisorns, en omständighet, som säkerligen icke skulle vara ägnad att öka den förres intresse för sitt arbete.

Afskaffandet af amanuensbefattningarna å revisionsafdelningen torde ej heller komma att vålla svårigheter vid rekrytering för revisorstjänsterna eller fyllande af tillfälliga vakanser eller semestervikariat. Redan genom den nu tillämpade anordningen att låta semestervikariatet för flera revisorstjänster sammanläggas för att i en följd fullgöras är tillfälle beredt att fästa revisorsaspiranter vid ämbetsverket genom att tilldela dem förordnanden för längre tider af året. Härigenom undgås äfven den svårighet, som för större sammanhängande räkenskaper, exempelvis länsräkenskaperna, möter för granskningsarbetets jämna fördelning på flera händer, hvartill kommer den påtagliga fördelen af en anordning, enligt hvilken granskningen af samma räkenskap eller likartade räkenskaper får i största möjliga utsträckning utföras af en och samma person.

Än vidsträcktare blir möjligheten att kunna åt en revisorsaspirant lämna förordnande för längre tid i följd, om ämbetsverket, där så befinner lämpligt, medgifver sammanläggning äfven af förordnanden, som påkallas af de vanligen förekommande sommarledigheterna utöfver semesterledighet.

Ökning af den ordinarie revisionspersonalen.

Med hänsyn till uppskattadt arbetsresultat skulle för att fullt ersätta de nuvarande elfva revisionsamanuenserna erfordras sju revisorer, oafsedt den bråkdel af hel revisionslott, motsvarande 4 månaders granskningskvantitet, som vid valveringen uppkommer.

En så pass betydande ökning af revisionens ordinarie arbetskrafter synes mig emellertid icke vara af nöden. Med beräkning af 300 arbetsdagar om året eller sålunda 25 arbetsdagar i hvarje månad motsvarar hel revisionslott för närvarande med 5 timmars daglig arbetstid 1,500 arbetstimmar och revisionslotten för amanuens 1,000 timmar. Vore lindring i granskningsskyldigheten icke i vissa fall medgifven, skulle sålunda den sammanlagda granskningstiden enligt nu rådande ordning utgöra 38,000 timmar. Den verkliga granskningstiden kommer emellertid att utgöra allenast 33,804 timmar, enär medgifna lindringar belöpa för kontorsförmännen till 2,771 och för expeditionshafvande revisor till 1,425 timmar, tillhoppa sålunda 4,196 timmar.

Den inverkan på arbetskvantiteten, som ett antagande af kommitténs förslag skulle utöfva, låter sig emellertid ej tillförlitligen bedömas. Kommittén har nämligen icke uttalat sig om storleken af de lindringar i granskningsskyldigheten, som skulle tillkomma de båda kontorsförmännen eller expeditionshafvande revisor. Beträffande de förra

gör kommittén dock gällande, att, då de skulle komma att befrias från granskning af revisorernas anmärkningar, af dem borde kunna påräknas mera biträde än förut vid räkenskapsgranskningen. I fråga däremot om de s. k. expeditionsgöromålen framgår icke, om dessa äro af kommittén afsedda att fortfarande för hvarje kontor ombesörjas af en revisor eller om en uppdelning af dessa bestyr skulle äga rum på kontorsförmännen och de extra biträdena. Utgår man emellertid från antagandet af *half* revisionslott för kontorsförmännen och — vid expeditionsgöromålens uppdelande på kontorsförmännen och de extra biträdena — af bortfallandet utaf den lindring i granskningsskyldighet, som för närvarande tillkommer expeditionshafvande revisor, ger förslaget, under förutsättning tillika, att revisionsarbetet under de tre sommarmånaderna skulle för revisor begränsas till *fyra* timmar dagligen men för amanuens pågå sistnämnda antal timmar äfven under denna del af året, till resultat en ökning af 1,446 arbetstimmar (18 revisorer à 1,650 = 29,700 + 8 amanuenser à 1,200 = 7,200. Summa 36,900. Afgå 1,650 timmar. Rest 35,250).

Kammarrättens förslag ger själfallet en betydligt större ökning, men icke heller här kan man tillförlitligt beräkna ökningens storlek. Utgår man från samma förutsättningar, som jag nyss nämnt, skulle ökningen belöpa sig till 7,046 timmar (20 revisorer à 1,650 = 33,000 + 8 amanuenser à 1,200 = 9,600. Summa 42,600. Afgå 1,650 timmar. Rest 40,950 timmar).

Enligt min åsikt skulle — med de i öfrigt föreslagna anordningarna för revisionsarbetet, däribland anställandet af särskilda siffergranskare, hvilkas antal jag tänkt mig böra blifva fyra, två för hvarje kontor — en tillräcklig ökning i arbetskrafter komma till stånd, därest i stället för de elfva nuvarande amanuensbefattningarna inrättades *fem* revisorstjänster, däri då inbegripna de båda förste revisorsbeställningarna. Den påräkneliga arbetskvantiteten från de egentliga revisorernas sida blefve då 34,650 arbetstimmar. Jag utgår nämligen, såsom jag redan antydt, därifrån, att det icke längre skall visa sig erforderligt att bibehålla anordningen med s. k. expeditionshafvande revisorer äfvensom från den nyss angifna lindringen i revisionsarbetet under tre månader af året. Härvid skulle emellertid ökningen icke stanna. Redan förut har jag såsom min åsikt uttalat, att af de utaf mig föreslagna förste revisorerna skäligen bör kunna påfordras granskningsskyldighet, för en hvar af dem motsvarande half revisionslott årligen eller sålunda för dem båda sammanlagdt 1,650 timmar. Med tillägg häraf skulle sålunda ernås en

arbetskvantitet, representerande 36,300 timmar, hvilket ger till resultat en *ökning* af 2,496 timmar utöfver den nu påräkneliga kvantiteten. En så pass betydande ökning, därjämte till sin effektivitet förstärkt af öfriga utaf mig förordade anordningar, torde tillsvidare få anses tillfyllestgörande. Det af kommittén och ämbetsverket framhållna önskemålet om beredande af möjlighet till granskning äfven af kommunikationsverkens uppborðsredogörelser lärer ock därmed kunna i någon mån tillgodoses.

*Fasta skrif-
biträden.*

Beträffande frågan om anställande af fasta skrifbiträden får jag, med hänvisning till mitt uttalande i ämnet vid anmälan den 13 nästlidne februari af förslag till lönereglering m. m. för kammarkollegium, hemställa, att jämväl för nu ifrågavarande ämbetsverk må med upptagande af berörda, ännu ej fullt utredda fråga tills vidare anstå.

Vaktbetjente.

Hos kammarrätten äro, såsom jag redan inledningsvis nämnt, anställda en förste vaktmästare samt fyra vaktmästare.

Med hänsyn särskildt därtill, att i den byggnad, hvori kammarrätten har sina ämbetslokaler, dessa äro belägna i två skilda våningar, en och tre trappor upp, jämte det att i bottenvåningen finnes en arkivlokal, har kommittén ansett sig ej äga anledning föreslå någon inskränkning af kammarrättens ordinarie vaktbetjäntpersonal.

Förutom i de afseenden, som af mig nu anförts, har jag ansett skäl ej föreligga att tillstyrka ändring i fråga om ämbetsverkets ordinarie tjänstepersonal.

*Afönings-
förmåner m. m.*

Aföningsstatserna för de särskilda tjänstebefattningarna i kammarrätten äro enligt nu gällande lönestat bestämda på följande sätt:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Begy-nelse-aflöning	Ålderstillägg		Slut-aflöning
				efter 5 år	efter 10 år	
President.....	7,600	2,400	10,000	—	—	10,000
Kammarrättsråd	4,400	2,000	6,400	600	—	7,000
2:dra gradens tjänsteman (sekreterare, advokatfiskal och revisionskommis-sarie)	3,000	1,500	4,500	500	500	5,500
1:sta gradens tjänsteman (notarie, aktuarie o. regi- strator samt revisor) ..	1,800	1,200	3,000	500	500	4,000
1:ste vaktmästare	800	300	1,100	—	—	1,100
vaktmästare	500	300	800	100	—	900

I det underdåniga utlåtande, kammarrätten den 15 maj 1902 afgaf i anledning af nådiga cirkuläret den 25 oktober 1901, föreslog ämbetsverket — med hemställan, såsom jämväl i senare förslag skett, att en del af aflöningen måtte erhålla formen af hyresbidrag — att aflöningarna för ämbetsverkets personal måtte bestämmas på följande sätt:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Hyresbidrag	Ålders-tillägg (högst)	Summa aflöning (högst)
President	7,600	3,000	900	—	11,500
Kammarrättsråd	4,400	2,400	600	600	8,000
2:agradens tjänsteman (sekreterare, advokatfiskal, revisionskommis- sarie)	3,000	1,800	500	1,000	6,300
Förste revisor	2,500	1,500	500	1,000	5,500
Revisor	2,000	1,500	500	1,000	5,000
Aktuarie och registrator samt notarie	1,800	1,400	400	1,000	4,600
Förste vaktmästare	800	400	150	—	1,350
Vaktmästare	500	400	100	100	1,100

Kommitténs
förslag.

Kommitténs förslag till aflöning för tjänstinnehafvarna i kammarrätten tillämpar, hvad angår kammarrättsråden, advokatfiskalen, notarierna, aktuarien och registratorn samt revisorerne, den fördelning i normalgrader, som föreligger i kommitténs allmänna principbetänkande, samt hänför i sådant hänseende kammarrättsråden till tredje normalgraden, advokatfiskalen till andra samt de öfriga till första normalgraden. I enlighet härmed äro ock aflöningssatserna för nämnda tjänstinnehafvare i förslaget bestämda.

För presidenten ifrågasätter kommittén — med erinran därom att han för närvarande åtnjuter en aflöning af 10,000 kronor eller således 1,000 kronor mer än generaldirektör af normalgrad — aflöningens höjande med samma belopp, hvarmed enligt kommittéförslaget aflöningen till den sistnämnde skulle förhöjas, eller sålunda med 1,000 kronor.

För *revisionskommisariernas* vidkommande har kommittén hemställt om inrättande af en mellangrad mellan andra och tredje normalgraderna, i likhet med hvad som gäller beträffande öfveringenjörerna i patent- och registreringsverket.

För revisor med uppdrag att vara kontorsförman föreslås *arfvode* att utgå med 500 kronor efter år räknadt.

För vaktbetjante upptager förslaget aflöning i enlighet med de förordade normalsatserna.

De af kommittén föreslagna aflöningssatserna voro i enlighet härmed följande:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Begy-nnelselön	Ålderstillägg efter			Slutlön
				5 år	10 år	15 år	
President	7,500	3,500	11,000	—	—	—	11,000
Kammarrättsråd	4,600	2,400	7,000	600	—	—	7,600
Revisionskommisarie	3,800	2,000	5,800	500	500	—	6,800
2:dra gradens tjänsteman (advokatfiskal)	3,500	1,800	5,300	500	500	—	6,300
1:sta gradens tjänsteman (notarie, aktuarie och regi- strator, revisor)	2,300	1,500	3,800	400	400	400	5,000
Förste vaktmästare	850	550	1,400	—	—	—	1,400
Vaktmästare	600	500	1,100	100	—	—	1,200

I det underdåniga utlåtande, som af kammarrätten den 15 maj 1905 afgafs öfver kommitténs förslag, har ämbetsverket förklarat sig — med vissa jämkningar i syfte att, jämte bibehållande af anordningen med hyresbidrag, i öfrigt bringa aflöningsbeloppens fördelning mellan olika titlar i närmare öfverensstämmelse med kommitténs förslag — godkänna föreslagna begynnelse- och slutaflöningar för aktuarie och registrator, notarie samt vaktbetjante, men i öfrigt af anförda skäl hemställt om höjning af kommitténs lönesatser. Tillika har ämbetsverket beträffande sitt ursprungliga förslag framhållit, att ämbetsverket vid dess framläggande saknat anledning taga hänsyn till möjligheten af, att vederbörande befattningshafvande kunde komma att förpliktas bidraga till sin egen pensionering, därom emellertid förslag sedermera framlagts.

Kammarrätten.

Frånsedt olikheter i aflöningsbeloppens fördelning å olika titlar, voro de af ämbetsverket i nyssberörda utlåtande föreslagna löneförhöjningarna *utöfver* dem, kommittéförslaget innehöll, följande: för presidenten 1,000 kronor, för kammarrättsråd 800 kronor i begynnelse- och slutlön, för revisionskommisarie 200 kronor, för advokatfiskal äfvensom, under förutsättning af sekreterartjänstens bibehållande, innehafvaren af sistnämnda tjänst 300 kronor samt för revisor 200 kronor i begynnelselön och 500 kronor i slutlön, i ty att de tre ålderstilläggen föreslogos att utgå hvarje gång med 500 kronor i stället för af kommittén beräknade 400 kronor. För revisor, tillika kontorsförman, hemställde ämbetsverket, på sätt jag förut omförmält, om en med 500 kronor förhöjd begynnelselön, med höjningen förlagd till själfva lönen.

Enligt det förslag till organisation, som jag ansett mig böra framlägga, skulle kammarrättens ordinarie tjänstinnehafvare komma att utgöras af president, åtta kammarrättsråd, två revisionskommisariere, advokatfiskal, sekreterare, två förste revisorer, tjuguen revisorer, aktuarie och registrator samt fyra notarier. Antalet vaktbetjante skulle, såsom hittills, blifva fem, däraf en förste vaktmästare och fyra vaktmästare.

Departements-
chefen.

Sedan Riksdagen numera godkänt af Kungl. Maj:t framlagda förslag till aflöningsstat för statskontoret och arméförvaltningen, fotade på delvis andra grunder än dem, som sålunda tid efter annan föreslagits för nu ifrågavarande ämbetsverk, torde dessa böra vinna tillämpning för följande tjänstinnehafvare inom verket, nämligen kammarrättsråden, advokatfiskalen, sekreteraren, aktuarien och registratorn samt notarierna.

Vidare torde, i enlighet med hvad jag ansett böra gälla för presidenten i kammarkollegium, aflöningen för presidenten i kammarrätten böra sättas till 12,000 kronor, däraf 7,500 kronor lön, 3,500 kronor tjänstgöringspenningar och 1,000 kronor ortstillägg.

I fråga om revisionskommisarietjänsterna har kommittén, med tillslutning i hufvudsak af ämbetsverket, ansett desamma böra i aflöningshänseende ställas *högre* än andra gradens tjänster. Hvad kommittén och ämbetsverket till stöd för en sådan anordning anfört betingas emellertid af den gemensamma förutsättning, från hvilken båda utgått i fråga om revisionskommisaries blifvande ställning inom ämbetsverket, nämligen att han fortfarande skulle förblifva chef för revisionskontor. En höjning syntes sålunda, anför kommittén, väl icke vara i och för sig betingad af revisionskommisaries ifrågasatta ledamotskap, utan påkallades mera af hänsyn till de viktiga uppgifter, hvilka åläge revisionsafdelningen och angelägenheten af att kunna för chefsplatserna inom densamma förvärfva krafter vuxna dessa uppgifter. Åtskillnaden i aflöningsbelopp har af kommittén föreslagits till 500 kronor, däraf 300 kronor lagts å lönen och 200 kronor å tjänstgöringspenningarna, medan ämbetsverkets förslag upptager löneskillnaden till 400 kronor, lika fördelad å lös och tjänstgöringspenningar.

För min del håller jag före, att den ställning såsom föredragande i anmärkningsmål med ledamotsbehörighet i dessa mål äfvensom i pleniären, som angå revisionsafdelningen och dess tjänstepersonal, hvilken af mig blifvit för revisionskommisarierna ifrågatsälld, ingalunda i mindre grad påkallar en höjning i deras ställning utöfver den, som för andra gradens tjänstemän afsetts.

Då det är en angelägenhet af betydande vikt att kunna vid revisionskommisariebefattningarna fästa revisionstjänstemän af framstående duglighet samt tillika ej får förbises, att under det för innehafvare af sekreterar- och advokatfiskalstjänsterna befordran till kammarrättsrådsämbete i allmänhet bör kunna påräknas, sådan befordran icke annat än undantagsvis kan beräknas stå öppen för revisionskommisarie, synes det mig äfven riktigt, att skillnaden i löneställning, å ena sidan, för nyssnämnda tjänster och, å den andra, revisionskommisarietjänsterna göres större än kommittén och ämbetsverket ifrågaställt. Eljes torde svårighet komma att möta för att få tjänsterna i fråga så väl besatta, som deras vikt kräfver.

På grund häraf har jag ansett begynnelselönen för revisionskommisarie böra, med samma ortstillägg som för tredje gradens tjänst, nämligen 600 kronor, sättas till 6,800 kronor, däraf lön 4,200

kronor och tjänstgöringspenningar 2,000 kronor. Med likaledes samma ålderstillägg, som för tredje gradens tjänster medgifvits, skulle slutlönen för revisionskommisariatjänst sålunda komma att uppgå till 7,400 kronor.

Vidkommande aflöningsförmånerna för *revisorstjänsterna* torde lämpligt vara att först upptaga till behandling frågan om aflöningen för de egentliga revisorerna.

Redan i den framställning i ämnet, som från ämbetsverket föreligger i dess underdåniga utlåtande den 15 maj 1902, har kammarrätten gjort sig till målsman för den uppfattningen, att revisorstjänst i kammarrätten bör i aflöningshänseende ställas högre än första gradens tjänster i allmänhet.

Ämbetsverket anför sålunda bland annat följande:

»Kammarrätten lärer ej behöfva fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet å den stora betydelsen af en effektiv revision för uppehållande af en ordnad och sparsam förvaltning. För fullgörande af en sådan revision är nödigt, att vederbörande granskare med synnerligt nit och intresse omfattar sin uppgift. Det är ej tillfyllest, att han underkastar räkenskaperna en mekanisk siffergranskning eller med ledning af förut gjorda anmärkningar eftersöker obehöriga utbetalningar. Hans sträfvan bör äfven gå ut på att finna nya anmärkningsanledningar.

Om detta gäller angående revisorer i allmänhet, så har det i särskild grad tillämpning å kammarrättens revision.

Sedan räkenskaper förut undergått granskning af arméförvaltningens, generalpoststyrelsens, järnvägsstyrelsens med flera verks revisioner, skola desamma underkastas ytterligare revision i kammarrätten mindre i afseende å sifferuppgifter än till kontrollerande af vederbörande myndighets förvaltningsåtgärder.

Då kammarrättens revision sålunda i förhållande till andra revisioner intager ställningen af en öfverrevision, hvilkens granskningsplikt omfattar hela statsförvaltningen, synes på en revisor i kammarrätten böra ställas skärpta fordringar på omdömesförmåga och författningskännedom. Detta är i viss mån äfven erkänt därigenom, att för befordran inom kammarrättens revision erfordras högre examenskompetens än som i allmänhet är föreskrifven för revisorer i andra verk.

Det synes kammarrätten uppenbart, att de större kraf, man således bör ställa på en öfverrevisor, ej i längden kunna uppehållas med mindre honom beredas fördelaktigare ekonomiska villkor än andra revisorer.»

I sammanhang med detta uttalande åberopade ämbetsverket en jämförande utredning i afseende å kammarrätten och andra verk med specialrevisioner, innefattande — jämte en redogörelse för medeltalet af årliga anmärkningsarfvoden, verkställd med ledning af femårsperioden 1897—1901 — tillika redogörelse för medelåldern vid befordran för dåvarande tjänstinnehafvare i de olika ämbetsverken samt uppgifter för en del ämbetsverk rörande, å ena sidan, antalet revisorer i verket och, å andra sidan, huru många innehafvare af andra och tredje gradens tjänster därstädes, som förut innehaft revisorstjänst. Af denna utredning framginge, att medan lönevillkor och befordringsålder ställde sig ungefär lika, befordringsutsikterna vore afgjordt sämre för kammarrättens revisorer.

Med erinran att förslag i liknande riktning förelegat från kammarrättens sida redan i dess utlåtande öfver 1874 års-löneregleringskommittés betänkande med förslag till ny stat för ämbetsverket, men att detta förslag ansetts icke böra vinna godkännande, har kommittén uttalat såsom sin åsikt, att skäl ej heller nu föreläge att bereda revisorerna en undantagsställning i aflöningshänseende. De kompetensfordringar, anför kommittén, som enligt gällande bestämmelser ställdes å kammarrättens revisionstjänstemän, vore icke andra än de, som gällde äfven för öfriga nuvarande tjänstemän af första graden inom verket liksom för en mängd tjänstemän i samma grad inom andra verk. Och det kammarrättens revisionspersonal åliggande arbetet vore, om än i viss mån mera maktpåliggande än arbetet inom vissa specialrevisioner, dock icke genom invecklad beskaffenhet eller svårigheten att detsamma fullgöra så skildt från annat första gradens tjänstemän i allmänhet åliggande arbete, att ur sådan synpunkt en åtskillnad i löneförmåner kunde anses befogad. Kommittén insåge visserligen vikten af att, i ändamål att kammarrättens revision måtte på ett, såvidt möjligt, noggrannt och ändamålsenligt sätt fullgöras, åt densamma förvärfva dugande krafter och hade jämväl ur denna synpunkt funnit en väsentlig höjning af aflöningsbeloppen erforderlig för kammarrättens revisorer, likasom för tjänstemän i allmänhet af första graden. Men kommittén kunde dock ej anse löneförhöjning vara det enda eller ens det verksammaste medlet att nå detta ändamål att vinna den möjligast effektiva revision. Tvärtom hölle kommittén före, att, äfven om revisorerna i kammarrätten tillades högre aflöningsförmåner än andra tjänstemän, som hittills varit med dem likställda, det mycket väl skulle kunna inträffa, att nämnda ändamål ej vunnes. Ur ifrågavarande synpunkt vore, enligt kommitténs mening, vida viktigare, att sådana ändringar i formerna för revisionsarbetet inom

kammarrätten vidtoges, som voro ägnade att höja detta arbetes vikt och betydelse inom verket samt revisionspersonalens uppfattning af och intresse för sin uppgift. I sådant hänseende syntes stor vikt böra fästas vid kommitténs förslag om rätt för revisorerna att själfva underskrifva sina anmärkningar och ansvara för deras riktighet samt äfven i öfrigt själfständigt utföra sina anmärkningsmål, om befrielse för dem från mera mekaniskt arbete såsom siffergranskning m. m., som de nu hade att utföra, samt om rätt för revisionskommisarierna att i anmärkningsmål jämte vissa andra ärenden såsom ledamöter deltaga i besluten. Till det åsyftade målets vinnande borde ock, enligt kommitténs åsikt, medverka, att revisionskommisarierna, till hvilka poster dugliga revisorer hade att vänta befordran, af kommittén satts i en högre lönegrad än förut, äfvensom att kommittén för kontorsförman ifrågasatt ett till 500 kronor bestämdt arfvode.

I en vid kommitténs betänkande fogad reservation, som i denna del biträdts af ämbetsverkets representant därstädes, har en af kommitténs ledamöter, själf ordinarie revisionstjänsteman i förvaltande verk, erinrat därom, att någon enda förmån framför de förvaltande verkens specialrevisioner icke kunde anses hafva blifvit af kommittén föreslagen för kammarrättens revisorer. Ett sådant företräde vore emellertid påkalladt af de sistnämndes uppgift att vara öfverrevisorer. Utan att det ringaste vilja förringa nyttan och behovet af underrevisionen, vore dock öfverrevisionen, som hade att öfva kontroll lika väl på de beslutande myndigheterna som på deras revisorer och underlydande redogörare, från statens sida sedd af största betydelse och värd att på allt sätt så omhuldas, att den kunde fullt verka för sin uppgift. Önskvärdt vore sålunda att för denna revision kunna anskaffa de allra yppersta krafter, så att densamma komme att utgöra en elitkår af revisorer.

Jämväl ämbetsverket underkastar kommitténs yttrande kritik och vidhåller sitt förut gjorda uttalande i frågan.

Att kammarrättens revisorer, om än i sin allmänna ställning närmast hänförliga till första gradens tjänstemän, dock böra i aflöningshänseende ställas bättre än dessa, synes mig i likhet med ämbetsverket påkalladt redan af kammarrättsrevisionens uppgift att väsentligen innebära öfverrevision. Detta medför, såsom ock blifvit framhållet, befogenhet för kammarrättens revisorer att öfva kontroll äfven å myndigheternas förvaltningsåtgärder, hvilken kontroll är ställd i utsikt att vidgas. De granskningsresultat, hvartill specialrevisionen kommit, och de åtgärder,

*Departements-
chefen.*

som i anledning däraf beslutits, utgöra föremål för förnyad granskning från kammarrättsrevisionens sida. Befinnes granskningen icke nöjaktig eller anses den i anledning af en anmärkning beslutade åtgärden oriktig, äger kammarrättens revision att häri påyrka rättelse. I olikhet med kommittén måste jag finna denna revision mera maktpåliggande än specialrevisionen. Denna dess i viss mån olika karaktär har äfven vunnit uttryck i det sätt, hvarpå den s. k. generella granskningen i ämbetsverkets gällande instruktion omtalas. Nämda granskning — afseende redogörelser, som i det redovisande verket blifvit detaljgranskade — förklaras nämligen böra ske »mindre i afseende å redogörelsernas sifferuppgifter än till kontrollerande af vederbörande myndigheternas förvaltningsåtgärder». Förbises får ej heller, att äfven med två revisionskommisarietjänster och två med särskildt arfvode utöfver löneförmånerna såsom revisor försedda revisorstjänster befodringsutsikterna för en tjänstemannapersonal med så pass betydande numerär, som här är i fråga, ingalunda kunna betecknas såsom gynnsamma. Tvärtom torde de alltjämt icke tåla jämförelse med befodringsutsikterna för revisions-tjänstemännen i flertalet förvaltande verk med egen specialrevision. Afven i jämförelse med en notaries eller aktuaries göromål är kammarrättsrevisors tjänstverksamhet af större direkt betydelse för det allmänna och synes jämväl med hänsyn härtill en höjning påkallad af revisors löneförmåner utöfver dem, som ansetts böra tillmätas innehafvare af första gradens tjänster i allmänhet. Slutligen vill jag tillägga, att för ett flertal af de förvaltande verken med egen specialrevision kompetensfordringarna för revisionspersonalen äro lägre än för kammarrättens revisorer, af hvilka fordras akademisk examen.

För att en åtgärd i det syfte, jag sålunda måste finna önskligt, skall visa sig effektiv och i stånd att tillförsäkra kammarrätten tillgång till ett urval af dugande krafter äfven bland specialrevisionernas tjänstemän, torde man emellertid icke böra stanna vid en mindre ökning utöfver begynnelselönen för första gradens tjänster än 500 kronor, och förutsätter jag därvid tillika, att rätten till anmärkningsprovision icke kringskäres i vidare mån än kommittén föreslagit.

Förhöjningen synes mig vidare lämpligen böra fördelas å lön och tjänstgöringspenningar sålunda, att 400 kronor falla på lönen och återstoden, 100 kronor, på tjänstgöringspenningarna. Begynnelselönen blir härvid höjd från 4,000 kronor till 4,500 kronor, medan slutlönen, vid beviljande af de tre för första gradens tjänster beräknade ålderstilläggen, hvart å 500 kronor, kommer att uppgå till 6,000 kronor.

Hvad härefter angår det af mig ifrågasatta tilläggsarfvodet för innehafvarne af *förste revisorsbeställningarna*, vill jag till en början nämna, att arfvodet till de nuvarande kontorsförmännen, enligt af ämbetsverket senast beslutad fördelning, utgjort för en kontorsförman 450 kronor och för hvardera af de båda öfriga 300 kronor. Vidare erinrar jag därom, att såväl kommittén som ämbetsverket för de båda revisorer, som tillika skulle vara kontorsförmän, ifrågaställt ett tillägg till deras revisors aflöning af 500 kronor för hvardera, kommittén under form af arfvode och ämbetsverket såsom lön. Då det af mig för förste revisor ifrågasatta chefskapet skulle komma att innefatta *samtliga* de göromål, som för närvarande tillkomma revisionskommisarierna med undantag af föredragningen och hvad därmed står i samband, samt hans uppgifter, så vidt nu är i fråga, således skulle i ej ringa grad tillökas utöfver hvad för kontorsförman blifvit ifrågaställdt, är en större förhöjning gifvetvis påkallad. Med hänsyn härtill synes mig tilläggsarfvodet i fråga icke kunna bestämmas lägre än till 800 kronor. Slutaflöningen för förste revisor kommer då äfven att sammanfalla med begynnelselönen för revisionskommisarie. En i enlighet härmed vidtagen höjning är så mycket mer befogad, som utsikterna för förste revisor att bereda sig anmärkningsprovision äro förhållandevis mindre än för revisor med hel revisionslott.

Arfvodet torde böra utgå oafkortadt under semester, och förutsätter jag tillika, att det skall ankomma på Eders Kungl. Maj:ts pröfning att efter förslag af ämbetsverket bestämma, huru stor del af arfvodet, som — till förebyggande däraf att förste revisor vid förordnande å revisionskommisariatjänst komme att lida minskning i tjänstinkomst — må vid förordnande på högre tjänst bibehållas.

Såsom *villkor* för åtnjutande af de med ordinarie befattning inom kammarrätten förenade aflöningsförmåner torde — med iakttagande af att i afseende å villkoren för tjänstgöringspenningars uppbärande för den tid, tjänst innehafvare åtnjuter semester, för kammarrätten med semester likställas ferier — enahanda villkor och bestämmelser böra stadgas, som i förevarande hänseende bestämts att gälla i fråga om statskontoret.

Aflöningsvillkor.

Enligt kammarrättens instruktion åtnjuter dess advokatfiskal *aktoratsarfvode* med tio procent å de medel, böter och viten undantagna, som efter hans åtal eller till följd af hans ämbetsåtgärd i andra än anmärk-

Sportler m. m.

ningsmål till betalning utdömas och hvilka i kronans eller annan allmän kassa inflyta.

Af medel, som inflyta med anledning af anmärkning vid de till granskning inkomna räkenskaperna, utgår *anmärkningsarfvode* med femton procent; och skall, då varor eller persedlar blifva i följd af anmärkning till uppdebitering fastställda, det ankomma på kammarrätten att efter förhållandena bestämma arfvodets belopp från och med fem till och med femton procent af varornas eller persedlarnas värde.

Anmärkningsarfvode beräknas allenast af sådana medel, som förutan anmärkning icke skulle kommit kronan eller det allmänna till godo, samt, i fråga om varor och persedlar, endast då förlust af desamma antagligen varit att befara, därest anmärkning uteblifvit. Vederbörande tjänsteman äger icke åtnjuta arfvode å medel, som influtit i anledning af anmärkning vid räkenskap, hvars granskning han skolat verkställa, men ej fullbordat inom ett år från räkenskapens aflämnande till revisionsafdelningen, hvaremot advokatfiskalen, när han hos kammarrätten anmält försummelse i berörda afseende, äger att af anmärkningsmedlen erhålla fem procent. Då väckt anmärkningsfråga remitteras till utförande af advokatfiskalen eller till handläggning och pröfning i första hand af annan myndighet än kammarrätten, äger anmärkningsförfattaren ej att af de i anmärkningen afsedda medel, som sedermera inflyta, undfå mer än fem procent. Slutligen kan nämnas, att när anmärkt felaktighet skäligen må anses hafva tillkommit af uppsåt, uppenbar vanvård eller gröfre försummelse, redogöraren enligt gällande föreskrift bör åläggas att af egna medel utgifva anmärkningsarfvodet.

Advokatfiskalen har i aktoratsarfvode uppburit år 1904 525 kronor, år 1905 8,530 kronor 26 öre, år 1906 11 kronor 49 öre och år 1907 436 kronor 19 öre.

Beträffande det påfallande höga belopp, som år 1905 utgått i aktoratsarfvode, har ämbetsverket meddelat, att beloppet hufvudsakligen utgjort arfvode i ett mål af ovanligt vidlyftig beskaffenhet, hvars utredning och handläggning kräft en tid af flera år.

I anmärkningsarfvode hafva till revisionstjänstemännen utgått år 1904 4,560 kronor 89 öre, år 1905 6,141 kronor 69 öre, år 1906 7,782 kronor 27 öre, sammanlagdt 24,380 kronor 40 öre och år 1907 5,895 kronor 55 öre. Af dessa belopp, har, för hela perioden, utgått till första kontoret 13,071 kronor 28 öre, till andra kontoret 6,012 kronor 49 öre och till tredje kontoret 5,296 kronor 63 öre.

Kommittén har hemställt, *dels* att advokatfiskalen i kammarrätten icke vidare må åtnjuta aktoratsarfvode å medel, som efter hans åtal eller till följd af annan hans ämbetsåtgärd inflyta i kronans eller annan allmän kassa, och *dels* att den vissa tjänstemän i kammarrätten tillkommande rätten till anmärkningsarfvode af medel, som inflyta med anledning af anmärkning vid de till granskning inkomna räkenskaperna, måtte, utöfver hvad för närvarande är föreskrifvet, på det sätt ytterligare begränsas, att dylikt arfvode skall utgå med femton procent å det anmärkta beloppet, därest detta icke öfverstiger 500 kronor, samt med tio procent å högre belopp, dock att för belopp mellan 500 och och 750 kronor arfvodet skall utgå med femton procent å 500 kronor.

I öfrigt föreslås, att af anmärkningsarfvode, som belöper för medel, influtna på grund af anmärkning, hvilken väckts af för siffergranskning eller dylikt anställt biträde, två tredjedelar skola tillfalla nämnda biträde och en tredjedel den revisionstjänsteman, som besörjt anmärkningens uppsättande och afgifvande till kammarrätten.

Till stöd för förslaget om upphörande af advokatfiskalens rätt till aktoratsarfvode hänvisar kommittén till hvad som af kommittén i enahanda ämne anförts rörande advokatfiskalen i kammarkollegium. Dessa skäl ägde nämligen enligt kommitténs åsikt sin fulla tillämpning äfven beträffande kammarrättens advokatfiskal. Därtill komme, att de åtal eller andra ämbetsåtgärder från den sistnämndes sida, för hvilka aktoratsarfvode tillflöte honom, i regel vore föranledda af annans initiativ. Själfva ämbetsåtgärden borde enligt kommitténs åsikt af advokatfiskalen verkställas utan annan ersättning än den, som innebures i honom tillkommande aflöning.

Ämbetsverket har för sin del hemställt om *begränsning* af rätten till aktoratsarfvode sålunda, att arfvode måtte för hvarje år utgå med tio procent, intill dess arfvodet uppgått till femhundra kronor och där-
efter med endast fem procent.

Kammarkollegium föreslog i sistberörda ämne anordnandet af en *ytterligare* begränsning sålunda, att arfvodet icke något år finge öfverskrida 800 kronor. En dylik begränsning, hvilken jag för sist nämnda ämbetsverk ansett mig böra tillstyrka, har kammarrätten för dess advokatfiskals vidkommande funnit sig icke kunna förorda. Dess genomförande skulle nämligen, anför ämbetsverket, kunna föranleda därtill, att advokatfiskalen för vissa ämbetsåtgärder icke ägde åtnjuta ett arfvode, som för andra dylika åtgärder af enahanda beskaffenhet tillkomme honom, och följaktligen äfven i vissa fall den sporre till ökadt nit och intresse i

Departements-
chefen.

tjänsten, aktoratsarfvodet innebure, komme att saknas. Arfvodets begränsning till visst årligt belopp syntes ämbetsverket ock föranleda den olägenheten, att dess storlek blefve alltför beroende af den tid, under hvilken det arbete verkställes, därför arfvodet vore afsedt utgöra veder-gällning, i det exempelvis en viss under ett år utförd arbetsmängd skulle, därest densamma fördelades å två eller flera år, kunna med-föra ett vida högre arfvode.

Hvad ämbetsverket sålunda anført synes mig icke innefatta till-räcklig anledning att ställa dess advokatfiskal i gynnsammare ställ-ning än den jag ansett böra tillkomma kammarkollegii advokatfiskal. Jag är så mycket mindre böjd för att i förevarande afseende förorda en olikhet i deras inbördes ställning, som det synes mig ställt utom tvifvel, att om än *utförandet* af de ämbetsuppgifter, som ankomma på den förre till iakt-tagande af det allmännas rätt och bästa, i allmänhet kan anses vara mera maktpåliggande än som gäller beträffande hans ämbetsbroders motsvarande verksamhet, förmåga af eget *initiativ* dock i afsevärdt större grad förutsättes hos den senare.

I betraktande häraf har jag också ansett påkalladt, att nu ifråga-varande förmåner tillmätas dem i samma utsträckning.

Kommitténs förslag till begränsning af anmärkningsarfvodet och den i sammanhang därmed förordade fördelningen af sådant arfvode i fall, där den granskning, som är afsedd att af extra biträde verkställas, haft till resultat, att anmärkning framställes af vederbörande revisor, hafva af ämbetsverket lämnats utan erinran och synas mig vara af beskaffenhet att böra godkännas.

I gällande stat för kammarrätten är ett belopp af 34,900 kronor uppfördt såsom anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad.

I fråga om utgifterna för arfvoden åt extra biträden — för när-varande komma i sådant afseende i betraktande allenast amanuenserna inom ämbetsverket — är af mig inledningsvis redan nämndt, att det nu-varande antalet amanuenser utgör sjutton, af hvilka fyra äro anställda å kansliet, en hos aktuarien, en å advokatfiskalskontoret samt elfva å revisionsafdelningen.

Kansliamanuensernas göromål äro af enahanda natur som notari-ernas, dock med den åtskillnad, att det af anmärkningsföredragningen föranledda kansliarbetet hvilat uteslutande på notarierna i tur och ordning dem emellan.

Anslag till
vikariatsersätt-
ning, arfvoden
åt extra
biträden, flit-
penningar och
renskrifnings-
kostnad.

Amanuensen hos advokatfiskalen har till hufvudsaklig uppgift att granska underställda beslut i ordinarie afskrifningsmål, hvarom jag förut nämnt.

I årligt arfvode åtnjuta kansliamanuenserna och amanuensen å advokatfiskalskontoret en hvar 1,800 kronor samt amanuensen hos aktuarien och revisionsamanuenserna en hvar 1,500 kronor.

Beträffande anslaget till flitpenningar (gratifikationer) åt extra ordinarie tjänstemän och vaktbetjänte har detta vid statens uppgörande beräknats till 1,700 kronor. Detta belopp har under de senare åren visat sig alldeles otillräckligt och har för åren 1905, 1906 och 1907 icke ens hela det sålunda beräknade beloppet kunnat för hithörande ändamål disponeras. Till upplysning om till huru små belopp gratifikationerna af brist på medel måst bestämmas har ämbetsverket i underdånigt utlåtande den 21 november 1907 — afgifvet i anledning af kommitténs betänkande och förslag angående beredande af fastare anställning för vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter — meddelat, att högsta gratifikationsbeloppet utgjort år 1905 200 kronor och år 1906 150 kronor, hvilka belopp dessutom kunnat beviljas endast en extra ordinarie tjänsteman. I allmänhet hade beloppen nedgått under 100 kronor ända till 20 kronor. För extra vaktmästares tjänstgöring, hvilken skolat bekostas från samma anslag har, tillägger ämbetsverket, ersättningen för åren 1905 och 1906 icke kunnat sättas högre än till 1 krona 80 öre för dag det förra och till högst 2 kronor för dag det senare året. Med bifall till därom gjorda särskilda framställningar har också så väl för år 1906 som för år 1907 tilläggsanslag af 500 kronor för hvartdera året genom särskilda nådiga beslut af tillgängliga medel beviljats ämbetsverket.

För täckande af renskrifningskostnaden för ämbetsverket hafva af anslaget tagits i anspråk år 1905 4,151 kronor 28 öre, år 1906 4,430 kronor 83 öre och år 1907 4,342 kronor 31 öre.

Till vikariatsersättningar åtgå under af mig ifrågasatta ändrade förhållanden i jämnt tal 4,542 kronor (4,541 kronor 66 öre). Enligt hvad jag redan nämnt, har jag i afseende å förste revisorernas tilläggsarfvoden förutsatt, dels att under semesterledighet arfvodet skulle få bibehållas, och dels att en del af arfvodet skulle fortfarande få tillgodonjutas vid förordnande på högre tjänst. Med anledning häraf är af nöden att bereda vikarien för förste revisor i fall, som nu nämnts, motsvarande godtgörelse. Med beräkning, förutom af två månaders semestervikariat, därjämte af vikariatsbehof för ytterligare sammanlagdt

fem månader, nämligen dels sammanlagdt tre månaders semestervikariat för förste revisorerna å revisionskommisarietjänst och dels vikariat vid ytterligare en månads ledighet utöfver semester för en hvar af revisionskommisarierna, erfordras i sådant hänseende 300 kronor. Det till vikariatsersättningar erforderliga beloppet torde således böra beräknas till 4,842 kronor.

Amanuenser. Härefter har jag att yttra mig beträffande antalet amanuenser inom ämbetsverket.

I fråga om antalet kansliamanuenser har af kommittén icke förslagits någon ändring i det nuvarande antalet. Däremot har ämbetsverket — under förutsättning att en effektiv inskränkning, i enlighet med hvad ämbetsverket anser lämpligt, kommer att äga rum i rubrik- och recitskrifningen, vid hvilket förhållande minskning i kanslipersonalens arbete vore att påräkna — förklarat sig anse antalet kansliamanuenser icke behöfva bestämmas högre än till två.

I anslutning härtill har jag beräknat arfvode för allenast två amanuensbefattningar å kansliet.

I fråga vidare om amanuensbefattningen å aktuariiekontoret har kommittén framhållit, att, om än för aktuarien ej syntes vidare krävas regelbundet biträde af amanuens, det dock måste med afseende å den speciella beskaffenheten af aktuariens göromål anses önskligt, att på aktuariiekontoret funnes tillgång till en med göromålen förtrogen person utom aktuarien. Ämbetsverket har förklarat ifrågavarande amanuensbefattning ej kunna undvaras, och har min beräkning blifvit i enlighet härmed uppgjord.

Att amanuensstjänsten å advokatfiskalskontoret varder obehöflig vid bortfallande af underställningsskyldigheten för de ordinarie afskrifningsmålen är påtagligt. Indragning af denna befattning, som föreslagits af kommittén, har jämväl af ämbetsverket förutsatts vid dess anslagsberäkningar.

Vid bifall härjämte till mitt förslag om amanuensbefattningarnas å revisionsafdelningen bortfallande skulle således antalet amanuenser blifva allenast *tre*. I anslutning till mina tidigare uttalanden i frågan om grunderna för mera fast anställda amanuensers inom de centrala ämbetsverken aflönning har jag ansett beräkningen af denna del af anslaget tillsvidare böra göras elter ett medelarfvode af 1,800 kronor för dem hvar, hvilket ger till resultat en summa af 5,400 kronor.

Senast vid föredragning af frågan om reglering af löneförhållandena hos kammarkollegium har jag uttalat den mening, att fast anställda amanuens i centralt ämbetsverk jämväl borde tillerkännas rätt att vid

sjukdom, ej öfverskridande viss tid, samt vid förordnande å ordinarie tjänst under den ordinarie innehafvarens semester eller tjänstledighet såsom regel bibehålla en del af amanuensarfvodet, hvilken lämpligen syntes böra bestämmas till två tredjedelar, äfvensom beredas tillfälle att, i den mån förhållandena inom vederbörande ämbetsverk sådant tillåte, erhålla någon tids ledighet — förslagsvis beräknad till 2 å 3 veckor — årligen utan skyldighet att afstå någon del af arfvodet. Härjämte har jag såsom önskvärdt framhållit, att, då amanuens med fast arfvode för sjukdom eller eljest åtnjöte ledighet eller förordnades att uppehålla ordinarie befattning, annan extra ordinarie tjänsteman, där lämplig sådan finnes att tillgå, förordnades att bestrida amanuensbefattningen mot den aflöning, hvilken inom verket ansåges böra utgöra begynnelsearfvode för sådan befattning, som vore i fråga.

Med tillämpning häraf har beräknats, att för tillgodoseende af nu nämnda ändamål skulle, under den af mig angifna förutsättningen att antalet amanuenser bestämmas till tre, erfordras ett belopp af sammanlagdt omkring 1,400 kronor. Hela erforderliga anslagsbeloppet i denna del skulle således blifva 6,800 kronor.

Förutom amanuenser skulle emellertid, enligt kommitténs förslag, å kammarrättens revisionsafdelning anställas kvinnliga eller andra biträden utan akademisk bildning för siffergranskning af de till kammarrätten ingående räkenskaperna äfvensom för besörjande, i den mån sådant befundes lämpligen kunna ske, jämväl af andra vid räkenskapsgranskningen förefallande enklare göromål. Arbetstiden för dessa biträden har kommittén ansett böra bestämmas till densamma som för revisorerna, nämligen sex timmar, och har kommittén, med utgående från denna arbetstid, likaledes ansett antalet dylika biträden åtminstone tills vidare icke böra sättas högre än till fyra.

I afvaktan på ett definitivt ordnande af frågan om biträdens af ifrågavarande slag tjänsteställning har jag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kammarrättens hemställan i utlåtandet den 21 november 1907 för nu nämnda biträden beräknat ett arfvode af 1,500 kronor för dem hvar eller sålunda sammanlagdt 6,000 kronor.

I afseende å det för närvarande otillräckliga anslaget till *flitpenningar* har ämbetsverket i nyss nämnda utlåtande — däri de i det underdåniga utlåtandet den 13 maj 1905 gjorda anslagsberäkningarna med ledning af sedermera ifrågasatta och för vissa ämbetsverk genomförda förhöjningar af de extra tjänstemännens aflöningar göras till föremål för förnyadt uttalande, såvidt angår *hela* det nu ifrågavarande

anslaget — hemställt, att anslaget, så vidt nu är i fråga, måtte beräknas till 5,400 kronor.

Då, efter hvad jag inhämtat, den nu afsedda extra tjänstepersonalen i kammarrätten år 1907 uppgick till ett antal af aderton med lika fördelning å kansliet och revisionsafdelningen, medan antalet extra vaktmästare utgjorde tio, torde det af ämbetsverket beräknade anslagsbeloppet i nu ifrågavarande del ej kunna anses för högt tilltaget.

Såsom jag redan förut nämnt, har jag ansett frågan om beredande af en förändrad ställning åt de på mera stadigvarande sätt hos statens verk och myndigheter anställda *skrifbiträden* icke böra för närvarande upptagas till pröfning. Vid beräkningen af de erforderliga utgifterna för renskrift m. m. böra därför gifvetvis de i dessa hänseenden hittills rådande förhållandena inom ämbetsverket tagas till utgångspunkt.

Med afseende å hvad härom blifvit upplyst synes mig anslagsbehovvet i denna del böra beräknas till 4,500 kronor.

Enligt nu angifna beräkningar skulle således anslagsbehovvet för samtliga nu ifrågavarande ändamål uppgå till sammanlagt 27,542 kronor, som i staten torde böra afrundas till 27,600 kronor.

För vaktmästare, som i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och bränsle, torde aflöningsförmånerna böra underkastas samma jämkning, som senast för kammarkollegii vaktmästare ifrågasatts.»

BILAGA

Bilaga.

	I n k o m n a m å l					
	tillhörande ledamöters föredragning					
	Fattigvårdsmål	Andra besvårsmål	Underställda mål (utom afskrifningsmål) tillhörande sekreterarens föredragning	Balans- och instämnda mål samt fiskalska aktioner	Kungl. remisser	Summa
År 1904, 8 ledamöter samt under vår- sessionen 4 och under höstsessionen 2 adjunkter	657	2,131	75	3	412	3,278
» 1905, 8 ledamöter samt under vår- och höstterminerna 2 adjunkter	614	1,506	69	5	371	2,565
» 1906, d:o d:o	752	1,366	35	4	296	2,453
» 1907, d:o d:o	713	1,523	40	5	262	2,543

o c h ä r e n d e n										Afgjorda mål och ärenden				Till nästpåföljande år balanserade mål och ärenden	Summa afgjorda och balanserade mål och ärenden
tillhörande sekreterarens föredragning				tillhörande revisions-tjänstemänsföredragning						Summa inkomna	tillhörande ledamöters föredragning	tillhörande sekreterarens föredragning	tillhörande revisions-tjänstemäns föredragning		
Kungl. Maj:ts utslag och bref	Ansöknings m. fl. ärenden	Afskrifningsmål	Summa	Anmärkningsmål	Ansöknings- och verkställighetsmål	Kungl. remisser	Summa								
405	242	1,168	1,815	432	130	74	624	5,741	2,968	1,422	639	5,029	2,261	7,290	
316	178	981	1,475	496	148	121	759	4,811	2,675	1,731	771	5,177	1,889	7,066	
662	216	1,062	1,940	492	168	108	758	5,171	2,407	1,835	911	5,153	1,897	7,050	
426	215	982	1,623	405	189	123	711	4,889	2,774	1,617	913	5,304	1,476	6,780	

Utskottets
yttrande.
Kammarrättens
ämbets-
befogenhet.

Beträffande till en början kammarrättens ämbetsverksamhet har af departementschefen till statsrådsprotokollet gjorts vissa uttalanden angående ändringar i åtskilliga afseenden i den kammarrätten för närvarande tillkommande ämbetsbefogenheten och anser sig utskottet böra här något vidröra en del af de åtgärder, som i sådant hänseende af departementschefen ställts i utsikt.

Vidkommande då först den för närvarande vederbörande myndigheter åliggande skyldigheten att underställa kammarrätten beslut angående s. k. ordinarie *afskrifning* samt *afkortning* och *restitution* af kronoutskylder, böter eller andra allmänna medel, har departementschefen i likhet med hvad af kammarrätten förordats, uttalat, att underställning af ifrågasvarande mål icke vidare må äga rum, med undantag dock för beslut om restitution af belopp, som öfverstiger 1,000 kronor, hvilka sistnämnda beslut fortfarande skulle underställas kammarrättens pröfning. Jämväl beslut om *extra ordinarie afskrifning* af persedlar, hvilka för kronan gått förlorade genom olyckshändelse eller eljest förkommit samt af förlust å penningfordran, böra, enligt hvad af departementschefen uttalas, icke vidare underställas kammarrätten, med undantag dock för fordran, hvilkens kapitalbelopp öfverstiger 1,000 kronor.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de af departementschefen sålunda ifrågasatta bestämmelserna.

Beträffande härefter kammarrättens befattning med de s. k. *balansmålen* har frågan om dessa måls öfverflyttning till allmän domstol varit föremål för såväl löneregleringskommitténs som justitieombudsmannens pröfning. Kommittén har emellertid uttalat, att, ehuru de skäl, som talade för en sådan anordning, syntes ganska tungt vägande, ansåge kommittén sig likväl sakna tillräcklig anledning att afgifva förslag i ämnet. Justitieombudsmannen har däremot gjort framställning till Kungl. Maj:t i sådan riktning. Kammarrätten har på anförda skäl och under förutsättning af vissa närmare angifna förändringar i processförfarandet förordat, att ifrågasvarande mål fortfarande behandlades af ämbetsverket. Departementschefen har framhållit, att öfvervägande skäl syntes tala för att domsrätten i balansmål och sådana fiskaliska aktionsmål, som för närvarande ankomme på kammarrättens handläggning, alltjämt förbehålles detta ämbetsverk, äfvensom att ämbetsverkets advokatfiskal fortfarande blifve ensam åklagare i dessa mål; och syntes det antagligt, att, därest anordningar komme till stånd af beskaffenhet dels att påskynda balansutredningen och dels att bereda den tilltalade tillfälle att muntligen försvara sig, olägenheterna af det nu rådande domstolsförfarandet skulle i afsevärd grad förringas.

Jämväl utskottet har af hvad i förevarande fråga förekommit fått den uppfattning, att icke tillräckligt skäl anförts för balansmålens öfverflyttande till allmän domstol. Utskottet vill dock framhålla *dels* angelägenheten däraf att effektiva åtgärder vidtagas för rådande af bot på den sedan länge och vid upprepade tillfällen öfverklagade långsamheten i rättsskipningen i mål af förevarande beskaffenhet *dels ock* önskvärdheten af att den i målet åtalade skall få tillfälle till personlig inställelse inför domstolen.

I afseende å frågan, huruvida kammarrätten bör i vidare mån än för närvarande är fallet anordnas såsom sista instans för mål, som falla inom området för ämbetsverkets domsbehörighet, har af departementschefen i likhet med hvad af löneregeringskommittén och ämbetsverket föreslagits, uttalats, att *mantalskrifningsmål* och mål om ansvar enligt mantalskrifningsförfattningarne borde af kammarrätten såsom sista instans afgöras.

Häremot har utskottet intet att erinra.

Vidkommande *taxeringsmålen* har löneregeringskommittén föreslagit, att ämbetsverket jämväl i dessa mål skulle vara sista instans. Kammarrätten har ställt sig bestämdt afvisande emot detta förslag och departementschefen har förklarat sig icke finna den föreslagna reformen tillräddig.

Utskottet, som i allo biträder hvad af departementschefen till stöd för denna hans åsikt anförts, får alltså uttala sin förväntan, att de skattskyldige allt fortfarande bibehållas vid sin rätt att genom besvär öfver ämbetsverkets beslut i mål af förevarande beskaffenhet få målet underkastadt Kungl. Maj:ts pröfning och slutliga afgörande.

Hvad af Kungl. Maj:t föreslagits och af departementschefen uttalats beträffande ämbetsverkets organisation och arbetssätt, har icke gifvit utskottet anledning till annan erinran än att då, såsom här nedan inhämtas, utskottet föreslår en daglig tjänstgöringstid å tjänsterummet af minst 6 timmar för bl. a. revisorerne samt med hänsyn till de förenkla de arbetsmetoder, som äro ställda i utsikt att inom ämbetsverket tillämpas, antalet revisorer, som af Kungl. Maj:t föreslagits till 21 synes väl högt tilltaget och torde utan olägenhet kunna minskas till 20.

*Organisation
och arbetssätt.*

Beträffande tjänstgöringstiden har departementschefen uttalat att med hänsyn till kammarrättens egenskap att utgöra en administrativ domstol lagstadgad arbetstid å tjänsterummet icke lämpligen läte sig bestämmas för presidenten, ej heller för kammarrättsråden i vidare mån

*Tjänstgörings-
tiden.*

än som följde af deras skyldighet att såsom föredragande eller bisittare närvara vid ämbetsverkets sammanträden. I öfrigt borde, för den ordinarie tjänstepersonalen i kammarrätten böra meddelas motsvarande bestämmelser i förevarande hänseende, som för statskontoret redan vunnit tillämpning. Så länge emellertid för kanslipersonalens behof af tjänstelokal kunde disponeras allenast ett rum inom den byggnad, däri ämbetsverket för närvarande vore inrymdt, torde svårighet tills vidare möta att låta anordningen vinna full tillämpning beträffande denna personal.

Utskottet, som delar departementschefens åsikt därom, att lagstadgad arbetstid å tjänsterummet icke lämpligen bör bestämmas för presidenten och kammarrättsråden, anser dessutom, att jämväl revisionskommisarierna och advokatfiskalen med hänsyn till arten af det dem åliggande arbetet böra vara befriade från en sådan tjänstgöringsskyldighet. Däremot torde den af departementschefen antydda hänsynen till utrymmet inom ämbetsverkets nuvarande lokaler icke behöfva ställa sig hindrande i vägen för att redan från och med nästkommande år en daglig minimiarbetstid å tjänsterummet af 6 timmar i likhet med hvad för statskontoret och arméförvaltningen är gällande, fastställes för öfrige tjänstemän samt vaktbetjante. Utskottet anser alltså, att enahanda villkor, som bestämts för sistnämnda ämbetsverk i afseende å den dagliga arbetstiden, böra uppställas jämväl för kammarrättens tjänstemän och betjante med här ofvan angifna undantag.

De af Kungl. Maj:t föreslagna aflöningarne jämte de för dessas åtnjutande ifrågasatta villkor och bestämmelser hafva ej gifvit utskottet anledning till erinran.

Hvad i öfriga, här ofvan ej vidrörda delar af Kungl. Maj:t föreslagits eller af departementschefen uttalats, har utskottet jämväl ansett sig böra lämna utan anmärkning.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må

a) godkänna följande aflöningsstat för kammarrätten att tillämpas från och med år 1909:

	Kronor					
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arfvode	Orts-tillägg	Summa	
1 president	7,500	3,500	—	1,000	12,000	
1 kammarrätts-råd	5,000	2,500	—	600	8,100	
7 d:o	35,000	17,500	—	4,200	56,700	Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.
1 revisionskommissarie	4,200	2,000	—	600	6,800	
1 d:o	4,200	2,000	—	600	6,800	
1 sekreterare...	3,600	1,800	—	400	5,800	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor
1 advokatfiskal	3,600	1,800	—	400	5,800	och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 revisor (förste revisor)	2,600	1,600	800	300	5,300	
1 d:o	2,600	1,600	800	300	5,300	
1 revisor	2,600	1,600	—	300	4,500	
19 d:o	49,400	30,400	—	5,700	85,500	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.
1 tjänsteman i 1:a lönegraden (notarie)	2,200	1,500	—	300	4,000	
4 d:o, (notarier, aktuarie och registrator)...	8,800	6,000	—	1,200	16,000	
1 förste vaktmästare	900	450	—	150	1,500	
1 vaktmästare	700	350	—	150	1,200	
3 d:o	2,100	1,050	—	450	3,600	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor.
Anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar o. renskrifningskostnad	—	—	—	—	27,600	
Summa	—	—	—	—	256,500	

Ann. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

b) besluta att under ofvanstående aflöningsstat skall införas följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1909 under förutsättning att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelar föreskrift därom att samtliga ordinarie tjänstemän och betjante med undantag af presidenten, kammarrättsråden, revisionskommisarierna och advokatfiskalen, skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag;

c) godkänna följande villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner, nämligen

att innehafvare af ordinarie befattning i kammarrätten skall vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändrad organisation af ämbetsverket eller dess särskilda afdelningar eller eljest i allmänhet kan varda stadgad, samt i sådant hänseende, äfvensom därest ämbetsverkets ställning inom statsförvaltningen så förändras, att detsamma ej längre kan såsom själfständigt ämbetsverk anses, eller därest vissa ifrågavarande ämbetsverk tillhörande göromål öfverflyttas till annat ämbetsverk, vara pliktig att, med bibehållande af den tjänstegrad och den aflöning han innehar, efter ny eller förändrad arbetsordning sköta de med befattningen förenade göromål eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, tjänstgöra i det verk, till hvilket göromålen öfverlämnas;

att med ordinarie befattning i kammarrätten icke må förenas annan tjänst å rikets, Riksdagens eller kommuns stat;

att med ordinarie befattning i nämnda ämbetsverk ej heller må förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är med Kungl. Maj:ts oktroj försedt eller blifvit såsom aktiebolag registrerad, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning af hvad slag som helst, så framt ej, hvad

angår chef eller ledamot, Kungl. Maj:t och, hvad angår innehafvare af annan befattning, kammarrätten, uppå därom gjord framställning och efter pröfning, att ifrågavarande uppdrag eller tjänstebefattning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen i ämbetsverket, finner uppdraget eller befattningen kunna få tillsvidare mottagas och bibehållas;

att tjänsteman i första lönegraden är skyldig att tjänstgöra å den särskilda befattning inom graden, där kammarrätten, till befordrande af arbetets oafbrutna gång, finner honom lämplig och behöflig;

att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningsinnehafvare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit ferier eller semester, men för den tid, han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen;

att den, som af sjukdom hindras att sin befattning förrätta, äger uppbära hela lönen jämte ortstillägget, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter, tjänstgöring hos Riksdagen, dess utskott eller revisorer eller andra särskilda uppdrag eller i behörig ordning afstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, kan förpliktas att under ledigheten utöfver sina tjänstgöringspenningar afstå så mycket af lönen eller ortstillägget, som för befattningens uppehållande erfordras eller eljest pröfvas skäligt;

att aflöning ej må utgå till tjänsteman eller betjänt för tid, hvarunder han afhållit sig från tjänstgöring utan att hafva i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall;

att, därest tjänsteman eller betjänt varder afstängd från tjänstgöring eller i häkte tagen, den del af hans aflöning, som icke af kammarrätten pröfvas böra användas till befattningens uppehållande, skall under tiden innehållas, såvida ej kammarrätten finner skäligt låta honom uppbära något däraf;

att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman af lägre grad

skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning i kammarrätten, densamma, mot åtnjutande i förstnämnda fall af de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, men i senare fallet af däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, bestrida, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår;

att, därest förhöjning af lönen efter viss tids fortsatt innehafvande af befattning i samma lönegrad är i staten medgifven, tidpunkten för första förhöjningen bestämmes att inträda efter fem år, under villkor att innehafvaren under mer än fyra femtedelar af den tjänstetid, som erfordras för att vinna nämnda förhöjning, med godt vitsord bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst eller fullgjort annat offentligt uppdrag, dock att härvid icke må föras honom till last den tid, han åtnjutit ferier eller semester, och för andra förhöjningen, om sådan äger rum, efter ytterligare fem år, på samma villkor, samt för tredje förhöjningen, därest sådan kan ske, efter än ytterligare fem år, äfvenledes på samma villkor, under iakttagande, hvad hvar och en af omfördälda löneförhöjningar angår, att, den högre aflöningen ej får tillträdas förr än vid början af kalenderåret näst efter det, hvarunder den stadgade tjänståldern blifvit uppnådd; börande löntagare därvid tillgodoräknas den tid, som före den nya aflöningsstatens trädande i kraft förflutit från hans tillträde till befattningen, vare sig på grund af fullmakt eller konstitutional eller på grund af förordnande i följd af frågan om kammarrättens omorganisation;

att likväl lönetagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande af löneförhöjning, redan uppnått den lefnads- och tjänstålder, som berättigar honom till pension, icke må samma förhöjning tillträda;

att tjänstemännen äga årligen åtnjuta, presidenten och kammarrättsråden, ferier, enhvar under en och en half månad, samt öfriga tjänstemän, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, semester,

revisionskommissarierna och tjänstemännen af andra lönegraden, enhvar under en och en half månad samt revisorerna och tjänstemännen af första lönegraden, enhvar under en månad;

att tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att å tid af året, som af presidenten bestämmes, begagna sig af semester;

att vid afgang från tjänsten till följd af afskedstagande, entledigande eller dödsfall själfva lönen äfvensom ortstillägget utgå till månadens slut;

att i fråga om skyldighet att från tjänsten afgå äfvensom i fråga om rätt till pension skall gälla hvad i särskild lag angående civila tjänst innehafvares rätt till pension är vid tiden för den nya lönestatens ikraftträdande eller, såvidt angår innehafvare af befattning, som därefter tillträdes, vid tillträdet till befattningen stadgadt; samt

att den, som tillträder den nya aflöningsstaten, skall vara skyldig underkasta sig, efter Kungl. Maj:ts bestämmande, upphörande af eller minskning i extra inkomster, som kunna åtfölja tjänstebefattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed;

d) förklara,

ej mindre, att enhvar, som med eller efter 1909 års ingång tillträder befattning i kammarrätten, skall vara pliktig att underkasta sig nu omförmälda villkor och bestämmelser,

än äfven, att de förutvarande innehafvare af befattningar i kammarrätten, hvilka icke före den 1 november 1908 anmäla, att de vilja underkasta sig den nya aflöningsstaten samt nyssnämnda villkor och bestämmelser, och som icke lagligen kunna därtill förbindas, skola varda bibehållna vid dem dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån annat ej föranledes af bestämmelserna i förenämnda lag, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit dem; samt

e) höja det i riksstaten under sjunde hufvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till kammarrätten från 191,900 kronor till 256,500 kronor, eller således med 64,600 kronor.

Stockholm den 19 maj 1908.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.

Herrar *C. Persson* och *J. A. Sjö* hafva begärt få antecknadt, att de icke närvarit vid detta ärendes behandling i utskottet, herr Persson hvad ärendets slutbehandling beträffar.
